

SUURJÄNNITEVERKKOTYÖRYHMÄN RAPORTTI:

**LISÄÄNTYVÄN SÄHKÖNTUOTANNON JA KASVAVIEN KULUTUKSEN
KUORMIEN INTEGROINTI SUURJÄNNITEVERKKOIHIN:**

**EHDOTUS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAEIKSI SÄHKÖMARKKINALAIN JA
MAAKAASUMARKKINALAIN 12 JA 96 §:N MUUTTAMISESTA**

13.12.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö
VN/13979/2023
TEM039:00/2023

Esipuhe

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 5. päivänä huhtikuuta 2024 työryhmän laatimaan ehdotuksen sähkömarkkinalain (588/2013) uudistamiseksi lisääntyvän sähköntuotannon ja kasvavien kulutuksen kuormien integroimiseksi kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon. Työryhmän tuli tarkastella työssään ainakin seuraavia suurjännitteisten sähköverkkojen sääntelyn aihealueita:

- 1) kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon rajauksen uudistaminen tavalla, joka mahdollistaa yli 110 kilovoltin jännitetason suurjännitteisten jakeluverkkojen sähköverkkoluvat;
- 2) liittyjien ja verkonhaltijoiden välisen kehittämisvastuun täsmentäminen;
- 3) kasvavien kuormien sekä maa- ja merituulivoiman ja aurinkovoiman liittäminen suurjänniteverkkoon (ml. tuotantoa, kulutusta ja varastointia käsittävien kohteiden liittäminen ja rajoitetun tehon liittymät);
- 4) erillisten linjojen rakentamisen sääntely erityisesti uusiutuvan vedyn tuotannon edellytysten mahdollistamiseksi;
- 5) sähköverkkolupasääntelyn ja sähköjohtojen hankelupasääntelyn kehittäminen siten, että se tukee edellisissä kohdissa ehdotettujen ratkaisujen mahdollistamista;
- 6) rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskevien hankelupien päätösvallan siirtäminen työ- ja elinkeinoministeriöstä valtioneuvostolle.

Työryhmän tuli lisäksi tarkastella työ- ja elinkeinoministeriön tilaaman selvityksen pohjalta kantaverkonhaltija Fingrid Oyj:n vastuun laajentamista energiamurroksen myötä tarvittavien siirtoverkkojen rakentamisessa kaupunkiseuduilla sekä tarvittaessa sisällyttää tätä koskevat toimenpide-esitykset ehdotukseensa.

Työryhmän tuli laatia ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmä on kokoontunut 10 kertaa. AFRY Management Consulting Oy on työ- ja elinkeinoministeriön tilauksesta laatinut työryhmälle taustaselvityksen ”Taustaselvitys suurjännitejohtojen sääntelyhankkeeseen (21.10.2024)”.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut hallitusneuvos Arto Rajala työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä jäsenenä johtava asiantuntija Tatu Pahkala ja johtava asiantuntija Outi Vilen työ- ja elinkeinoministeriöstä, budjettineuvos Johanna von Knorring valtiovarainministeriöstä, ympäristöneuvos Antti Irjala ympäristöministeriöstä ja yli-insinööri Joni Kilponen Energiavirastosta. Pysyvinä asiantuntijoina työryhmässä ovat olleet Director, Business development Katja Koponen Auringosta energiaa –konsortiosta, johtava asiantuntija Ina Lehto Energiateollisuus ry:stä, johtava asiantuntija Tuomas Tikka Kemiateollisuus ry:stä, energia- ja päästökauppa-asiantuntija Heikki Vierimaa Metsäteollisuus ry:stä, toimitusjohtaja Kristian Finell Paikallisvoima ry:stä, erityisasiantuntija Vesa Peltola Suomen Kuntaliitto ry:stä, toimitusjohtaja Pasi Kuokkanen Suomen sähkönkäyttäjät ry:stä, toimitusjohtaja Anni Mikkonen Suomen uusiutuvat ry:stä, johtava asiantuntija Annukka Saari Teknologiateollisuus ry:stä ja yksikön päällikkö Petri Parviainen järjestelmäavasta kantaverkonhaltijasta Fingrid Oyj:stä. Työryhmän sihteereinä ovat toimineet erityisasiantuntija Katariina Särkänne työ- ja elinkeinoministeriöstä ja juristi Fanny Hovi Energiavirastosta.

Työryhmä on työssään kuullut asiantuntijoina seuraavia henkilöitä: Ossi Ikonen ja Mikko Wuokko (Neste Oyj), Markus Lehtonen ja Esa Äärynen (Helen Sähköverkko Oy), Berndt Schalin (Flexens Oy Ab), Pasi Vuorenpää (OX2), Pia Oesch (EPV Energia Oy), Jukka Rajala ja Jukka Paavola (EPV Alueverkko Oy), Antti Rautiainen (Energiakaupungit ry), Karl Schultheis ja Karoliina Rytönen (Suomen vetyklusteri), Juha Känkänen (Ålandsbanken Rahastoyhtiö Oy), Sami Jakonen ja Ulla-Maija Moisio (Teollisuuden Voima Oy) sekä Evgenia Tkachenko ja Juha Leinonen (AFRY Management Consulting Oy).

Työryhmän raporttiin sisältyy Joni Kilposen eriävä mielipide.

Työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä työ- ja elinkeinoministeriölle.

Helsingissä 13. päivänä joulukuuta 2024

Arto Rajala

Tatu Pahkala

Outi Vilen

Johanna von Knorring

Antti Irjala

Joni Kilponen

Katariina Särkänne

Fanny Hovi

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sähkömarkkinalakia ja maakaasumarkkinalakia.

Esityksen päätavoitteena on toimeenpanna työ- ja elinkeinoministeriön asettaman suurjänniteverkkotyöryhmän ehdotukset sähkömarkkinalain uudistamiseksi lisääntyvän sähköntuotannon ja kasvavien kulutuksen kuormien integroimiseksi kantaverkkoon ja suurjännitteeseen jakeluverkkoon.

Lisäksi esityksen tavoitteena on panna täytäntöön vuonna 2024 annetun sähkömarkkinarakenteen uudistamista koskevan sähkömarkkinadirektiivin muutoksen mukaiset säännökset joustavista liittymissopimuksista.

Kantaverkonhaltijan kehittämisvastuu esitetään rajattavaksi valtakunnalliseen yhtenäiseen sähkön siirtoverkkoon ja valtakunnanrajan ylittäviin rajayhdysjohtoihin. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen esitetään lisättäväksi Suomen talusvyöhyke. Yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivia johtoja ei esityksen mukaan pidettäisi suoraan jännitetason perusteella kantaverkkona, vaan tällainen johto voisi olla myös suurjännitteistä jakeluverkkoa, jos se olisi luonteeltaan paikallista tai alueellista verkkoa.

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan säännöstä, jonka perusteella jakeluverkonhaltijoille mahdollistettaisiin myös tuotantoa yhteen keräävien verkkojen tai verkon osien kehittäminen. Myös sähköntuottajat voisivat kuitenkin esityksen mukaan tietyn edellytyksin rakentaa ja operoida yhteisiä sähköntuotannon liittymisverkkoja ilman sähköverkkolupaa.

Sähkömarkkinalain sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä esitetään muutettavaksi siten, että erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu olisi ei-luvanvaraista verkkotoimintaa riippumatta siihen liitetyn voimalaitoksen koosta.

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka antaisi Energiavirastolle valtuuden sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevan ennakkotiedon antamiseen.

Esityksellä ehdotetaan yhtenäistettävän sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain muutoksenhakumenettelyt muun hallintoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön kanssa siten, että valtakunnan rajat ylittävien sähköjohtojen ja maakaasuputkien hankelupien päätösvalta siirrettäisiin valtioneuvoston yleisistunnolle, jonka päätöksistä voisi valittaa suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	7
2 Nykytila ja sen arviointi.....	7
2.1 Suurjänniteverkkojen kehittämisvastuun yleisperiaatteet	7
2.2 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen.....	9
2.3 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon.....	9
2.3.1 EU-lainsäädäntö.....	9
2.3.2 Kansallinen lainsäädäntö.....	10
2.4 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt.....	11
2.4.1 EU-lainsäädäntö	11
2.4.2 Kansallinen lainsäädäntö.....	13
2.5 Suljetut jakeluverkot	14
2.5.1 EU-lainsäädäntö	14
2.5.2 Kansallinen lainsäädäntö.....	15
2.6 Joustavat liittymissopimukset	16
2.6.1 EU-lainsäädäntö	16
2.6.2 Kansallinen lainsäädäntö.....	17
2.7 Liittymän enimmäisteho.....	19
2.8 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat.....	21
2.9 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely	22
2.10 Muutoksenhaku	24
3 Tavoitteet	25
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	26
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	26
4.1.1 Valtakunnallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu.....	26
4.1.2 Alueellisen ja paikallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu.....	27
4.1.3 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen.....	27
4.1.4 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon.....	27
4.1.5 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt.....	28
4.1.6 Verkkoon pääsyn järjestäminen	29
4.1.7 Suljetut jakeluverkot	31
4.1.8 Joustavat liittymissopimukset	32
4.1.9 Liittymän enimmäisteho.....	32
4.1.10 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat.....	32
4.1.11 Luvanvaraisuutta koskeva ennakkotieto	33
4.1.12 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely	33
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	33
4.2.1 Vaikutusarvioinnin taustaselvitykset	33
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	33
4.2.3 Yritysvaikutukset	35
4.2.4 Ympäristövaikutukset	36

4.2.5 Kotitalouksien asema	36
4.2.6 Kilpailuvaikutukset	37
4.2.7 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	37
4.2.8 Viranomaisvaikutukset.....	37
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	38
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	38
5.1.1 Suurjänniteverkkojen kehittämisvastuun yleisperiaatteet	38
5.1.2 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen.....	39
5.1.3 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon.....	40
5.1.4 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt.....	41
5.1.5 Suljetut jakeluverkot	41
5.1.6 Joustavat liittymissopimukset	41
5.1.7 Liittynän enimmäisteho.....	42
5.1.8 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat.....	42
5.1.9 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely	43
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	43
5.2.1 Kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon määritelmät	43
5.2.2 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen.....	44
5.2.3 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon.....	45
5.2.4 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt.....	46
5.2.5 Suljetut jakeluverkot	46
5.2.6 Joustavat liittymissopimukset	47
5.2.7 Liittynän enimmäisteho.....	47
5.2.8 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat.....	47
5.2.9 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely	48
6 Lausuntopalaute.....	48
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	49
7.1 Sähkömarkkinalaki.....	49
7.2 Maakaasumarkkinalaki	71
8 Lakia alemman asteinen sääntely	72
9 Voimaantulo	72
10 Toimeenpano ja seuranta	73
11 Suhde muihin esityksiin.....	73
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	73
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	73
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	73
12.1 Elinkeinovapaus	73
12.2 Omaisuuden suoja.....	75
12.2.1 Omaisuuden käyttörajoitukset.....	75
12.2.2 Sopimusvapautta koskevat rajoitukset	76
12.3 Sääntelyvallan siirtäminen	78
12.4 Arvio säätämisyjärjestyksestä.....	79
LAKIEHDOTUKSET	80
1. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	80
2. Laki maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta.....	87
LIITE	89

RINNAKKAISTEKSTIT	89
1. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	89
2. Laki maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta.....	101

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Historiallisesti tarkasteltuna sähkön kysyntä on viime vuosina säilynyt tasaisesti noin 80 terawattitunnin tasolla vuodessa. Julkisesti ilmoitettuihin puhtaan siirtymän hankkeisiin perustuvan AFRY Management Consulting Oy:n (jäljempänä *Afry*) työ- ja elinkeinoministeriölle laatiman taustaselvityksen¹ mukaan sähkön kysyntä kasvaisi kuitenkin yli 60 terawattituntia vuoteen 2040 mennessä. Kasvun taustalla vaikuttavista tekijöistä merkittävimmän arvioidaan olevan vedyn lisääntyvä tuotanto. Lisäksi esimerkiksi vihreän teräksen tuotannolla arvioidaan olevan merkittävästi sähkön kysyntää lisäävä vaikutus.

Vastaavasti Afryn analyysin mukaan asennetun tuulivoimakapasiteetin arvioidaan lisääntyvän huomattavasti jo vuoteen 2030 mennessä. Afryn skenaariossa maatuulivoiman kasvu ajaa tuulivoiman kokonaiskapasiteetin kasvua lähivuosina ja 2030-luvulle saakka. Merituulivoiman arvioidaan ajavan tuulivoiman tuotantokapasiteetin kasvua 2030-luvulla, kun isot merituulivoimapuistot tulevat osaksi Suomen tuotantokapasiteettia. Afry arvioi nykyisen hankekehitysportfolion perusteella tuulivoimakapasiteetin lisääntyvän noin 23 gigawattia vuoteen 2040 mennessä. Kasvu vastaa yli kolminkertaista määrää vuoden 2023 loppuun mennessä asennettuun tuulivoimakapasiteettiin verrattuna. Lisäksi nykyisen hankekehityksen ja Afryn tekemien 2030-luvun kasvuoletusten perusteella teollisen kokoluokan aurinkovoiman ennustetaan kasvavan yli 10 gigawatin tasolle vuoteen 2040 mennessä.

Kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n kulutusennusteen mukaan sähkön kulutus kasvaisi Suomessa vuoden 2023 80 terawattitunnista verkkosuunnittelun lähtökohtana olevan skenaarion mukaan 126 terawattituntiin vuodessa vuoteen 2030 mennessä ja 159 terawattituntiin vuoteen 2035 mennessä sekä tehtyihin investointipäätöksiin ja liittymissopimuksiin perustuvan skenaarion mukaan 99 terawattituntiin vuodessa vuoteen 2030 mennessä ja 102 terawattituntiin vuoteen 2035 mennessä.² Sähköntuotanto kasvaisi Suomessa Fingrid Oyj:n arvion mukaan vuoden 2023 78 terawattitunnista 139 terawattituntiin vuonna 2030. Fingrid Oyj:n eri skenaarioissa sähköntuotanto olisi vuonna 2035 127–197 terawattitunnin välillä.³

Sähkönkulutus ei lisääntynyt tasaisesti eri puolilla Suomea, vaan sähkön kulutus ja tuotanto ovat eriytyneet energiamurroksen myötä yhä enemmän eri puolille Suomea. Tuulivoimatuotannon keskittyessä erityisesti Pohjanmaan maakuntiin ja Etelä-Suomen fossiilisten voimalaitosten poistuessa käytöstä sähkön tuotanto keskittyy Pohjois-Suomeen, kun taas Etelä-Suomessa kulutus lisääntyy entisestään asutuskeskittymien sähköistäessä lämmöntuotantoaan, liikenteen

¹ AFRY Management Consulting Oy: Taustaselvitys suurjännitejohtojen sääntelyhankkeeseen – Raportti työ- ja elinkeinoministeriölle, 21. lokakuuta 2024, <https://tem.fi/documents/1410877/196402993/Taustaselvitys+suurj%C3%A4nnitejohtojen+s%C3%A4ntelyhankkeeseen+lopullinen+raportti+211024.pdf/1f52d51c-a22a-4d11-790d-f9ef5d2210ec/Taustaselvitys+suurj%C3%A4nnitejohtojen+s%C3%A4ntelyhankkeeseen+lopullinen+raportti+211024.pdf?t=1729680330767> .

² https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/ajankohtaista-tapahtumat/fingrid-current-_12112024.pptx.pdf

³ <https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/tiedotteet/lehdistotiedotteet/kantaverkkopalvelupaivan-25.9.2024-esitykset.pdf>

sähköistyessä ja kulutuksen muutenkin keskittyessä enenevässä määrin Tampereen seudun eteläpuolelle. Tämä lisää voimakkaasti pohjois-eteläsuuntaisten siirtoyhteyksien tarvetta ja aiheuttaa jo tälläkin hetkellä haasteita verkkokapasiteetin riittävydessä pääkaupunkiseudulle ja Etelä-Suomen kulutuskohteille. Kantaverkon kehittämissuunnitelman mukaan Fingrid on investoimassa kantaverkon kehittämiseen 4 miljardia euroa vastatakseen kasvaviin siirto- ja asiakasliityntätarpeisiin.⁴

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan sähkön siirtoverkon toimivuutta ja riittävyttä energiamurroksen perustana ja Suomen keskeisenä kilpailuetuna vahvistetaan. Hallitusohjelman mukaan muun muassa:

- Kansallisesti tärkeiden teollisuuden keskittymien sähkönsiirtotarve ja kohtuulliset sähkönsiirtokustannukset varmistetaan investointien mahdollistamiseksi.
- Kantaverkon rakentamistarpeen ja pullonkaulojen merkityksen vähentämiseksi edistetään sähköä kuluttavien ja tuottavien suurinvestointien sijoittumista lähemmäs ilman tarvetta liittyä kantaverkkoon.
- Sähkömarkkinalain muutoksella mahdollistetaan tuulivoimaloiden liityntäjohtojen kokoaminen yhteen jakeluverkkoyhtiön toimesta.
- Hallitus selvittää Fingrid Oyj:n vastuun laajentamista energiamurroksen myötä tarvittavien siirtoverkkojen rakentamisessa kaupunkiseuduilla.

Eduskunta on vastauksessaan EV 109/2021 vp edellyttänyt, että valtioneuvosto selvittää erillisiä linjoja koskevan sääntelyn muutostarpeet energiayhteisöjen toiminnan mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisena osana energijärjestelmää.

Hallituksen esityksessä HE 147/2024 vp⁵ on ehdotettu säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia. Esitykseen sisältyvän Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) uuden 3 a §:n mukaan talousvyöhykkeelle rakennettavien tekosaarten, rakennelmien, laitteiden sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta sovellettaisiin Suomen ja Euroopan unionin sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä. Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Voimakkaasti lisääntyvän sähkönkulutuksen ja sähköntuotannon integrointi sujuvasti sähköverkkoihin edellyttääkin kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittämiseen sisältyvien vastuiden ja sähköverkonhaltijoiden kehittämisvelvollisuuden sekä sähköverkkolupasääntelyn osittaista uudelleentarkastelua. Lisääntyvä sähköntuotanto ja uusiutuvan vedyn markkinoille tulo luovat tarpeen ns. erillisten linjojen rakentamisen ja erillisiä linjoja hyödyntävien tuotantoa, kulutusta ja varastointia käsittävien hybridiliityntöjen sekä joustavien liittymien mahdollistamiselle. Suomen talousvyöhykkeelle ja aluevesille sijoittuvan tuulivoimatuotannon ennakoitavan ja kannustavan toimintaympäristön edistäminen edellyttää merituulivoiman huomioimista tarpeellisilta osin myös sähkömarkkinasääntelyssä.

⁴ https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/ajankohtaista-tapahtumat/fingrid-current-_12112024.pptx.pdf

⁵ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_147+2024.aspx

Hallintolainkäytön periaatteiden muutosten johdosta on tarkasteltava rajajohtohankkeiden hankelupien päätöksenteon siirtämistä valtioneuvostolle.

1.2 Valmistelu

Ehdotus hallituksen esitykseksi on valmisteltu vuonna 2024 työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa Suurjänniteverkkotyöryhmässä. Työryhmässä on ollut jäsenenä edustajat työ- ja elinkeinoministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, ympäristöministeriöstä ja Energiavirastosta. Pysyvinä asiantuntijoina työryhmässä ovat olleet edustajat Auringosta energiaa –konsortiota, Energiateollisuus ry:stä, Kemianteollisuus ry:stä, Metsäteollisuus ry:stä, Paikallisvoima ry:stä, Suomen Kuntaliitto ry:stä, Suomen sähkökäyttäjät ry:stä, Suomen uusiutuvat ry:stä, Teknologiateollisuus ry:stä ja järjestelmävastaavasta kantaverkonhaltijasta Fingrid Oyj:stä. Työryhmän sihteeri on tullut työ- ja elinkeinoministeriöstä ja Energiavirastosta. Työryhmä on luovuttanut ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle xx.12.2024. AFRY Management Consulting Oy on työ- ja elinkeinoministeriön tilauksesta laatinut työryhmälle taustaselvityksen ”Taustaselvitys suurjännitejohtojen sääntelyhankkeeseen (21.10.2024)”⁶.

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella xx.-xx...

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnisteella/TEM039:00/2023>.

Sähkömarkkinalainsäädäntö kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan toimivaltaan. Maakunnan sähkömarkkinoita sääntelee maakuntalaki 102/2015 (landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av rikslagsstifning om elmarknaden).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Suurjänniteverkkojen kehittämisvastuun yleisperiaatteet

Verkonhaltijan kehittämisvelvollisuudesta säädetään sähkömarkkinalain (588/2013) 19 §:ssä. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta täsmentää lisäksi sähkömarkkinalain 45 §:n järjestelmävastuuta koskevat säännökset. Suurjännitteisen jakeluverkon ja kantaverkon määritelmien välinen rajanveto määrittää sen, kuuluuko vastuu suurjännitteisten jakeluverkkojen kehittämisestä kantaverkonhaltijalle vai jakeluverkonhaltijalle.

Sähkömarkkinalain 31 §:n mukaan kantaverkkoa ovat 1) nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdoista, sähköasemista ja muista laitteistoista koostuva valtakunnallinen yhtenäinen sähkön siirtoverkko sekä 2) kantaverkonhaltijan hallinnassa oleva, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin rajajohdysohjo.

6

<https://tem.fi/documents/1410877/196402993/Taustaselvitys+suurj%C3%A4nnitejohtojen+s%C3%A4ntelyhankkeeseen+lopullinen+raportti+211024.pdf/1f52d51c-a22a-4d11-790d-f9ef5d2210ec/Taustaselvitys+suurj%C3%A4nnitejohtojen+s%C3%A4ntelyhankkeeseen+lopullinen+raportti+211024.pdf?t=1729680330767>

Sähkömarkkinalain 3 §:n 3 kohdan mukaan suurjännitteisellä jakeluverkolla puolestaan tarkoitetaan nimellisjännitteeltään 110 kilovoltin paikallista tai alueellista sähköverkkoa tai -johtoa, joka ei ole liittymisjohto ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa.

Kantaverkon katsotaan lähtökohtaisesti koostuvan valtakunnan sähköjärjestelmän kattavasta vähintään 110 kilovoltin rengaskäyttöisestä suurjännitteisestä sähköverkosta, joka sähköjärjestelmänä täyttää käyttövarmuudeltaan n-1 -kriteerin. Kuitenkin myös kantaverkonhaltijan kannalta säteittäinen yksittäinen yli 110 kilovoltin yhteys kuuluu kehittämisvelvollisuuden piiriin, mikäli jakeluverkossa oleva suuri kulutuskeskittymä teknistä taloudellisesti edellyttää yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivan, jakeluverkonhaltijan ja kantaverkonhaltijan verkot yhdistävän yhdysjohdon rakentamista. Voimassa oleva sähkömarkkinalaki ei tunne yli 110 kV verkonosia, jotka eivät ole joko liittymisjohtoja tai kantaverkkoa.

Sähkömarkkinalain mukaan kantaverkonhaltijalla on siten vastuu myös alueellisen ja paikallisen yli 110 kilovoltin sähköverkon kehittämisestä. Kulutuksen ja tuotannon kasvavat kuormat ovat johtaneet siihen, että jakeluverkoissa esiintyy yhä enemmän suuria kulutuskeskittymiä, jotka teknistä taloudellisesti edellyttäisivät yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivan yhdysjohdon rakentamista jakeluverkon ja kantaverkon välille. Nykyisen lainsäädännön nojalla sellaiset alueelliset ja paikalliset yli 110 kilovoltin verkot, jotka eivät ole liittymisjohtoja, kuuluvat yksin jännitetason perusteella kantaverkonhaltijan kehittämisvastuun piiriin.

Sähkömarkkinalain 7 §:ssä asetetaan kantaverkonhaltijalle sähkömarkkinadirektiivin mukainen vaatimus, jonka mukaan sen on omistettava operoimansa kantaverkko ja täytettävä vaatimus tosiasiallisesta eriyttämisestä. Tosiasiallisella eriyttämisellä (effective unbundling; tunnetaan myös termillä omistuksen eriyttäminen) tarkoitetaan kantaverkonhaltijan yritysraakennetta, jolla on estetty sähkön tai maakaasun tuottajien ja myyjien omistukseen tai muuhun oikeuteen perustuva päätösvalta kantaverkosta tai kantaverkonhaltijasta. Suomessa on tällä hetkellä yksi kantaverkonhaltijaksi sertifioitu verkonhaltija, Fingrid Oyj.

Fingrid Oyj on kehittämistyössään priorisoinut laajaa valtakunnallisen verkon ja rajayhdysjohtojen kehittämissuunnitelmaansa ja priorisoinut resursseja nimenomaan näihin tarkoituksiin. Puhtaan teknologian teollisten investointien ja kaupunkien energiantuotannon puhtaan siirtymän kannalta keskeisten yksittäisten alueellisten tai paikallisten johtohankkeiden toteuttaminen ovat valtakunnallisen kehityksen kannalta toissijaisina hankkeina viivästyneet.

Sähkömarkkinalaki mahdollistaa myös muiden verkonhaltijoiden sertifioimisen kantaverkonhaltijaksi, mutta käytännössä muita kantaverkonhaltijoita ei ole muodostunut, koska tosiasiallisen eriyttämisen vaatimukset ovat siinä määrin tiukat, että ne eivät mahdollista muiden energia-alan yritysten toimimista kantaverkonhaltijana tai sen omistajana taikka muutoin rajaavat niiden mahdollisuutta harjoittaa liiketoimintoja muilla energia-alan sektoreilla. Kantaverkonhaltijalle asetettavat vaatimukset ovat myös käytännössä merkinneet sitä, että muillakaan sektoreilla toimivat yritykset eivät ole olleet valmiita rakentamaan kantaverkkoa ja hakemaan kantaverkonhaltijan verkkolupaa. Näin ollen EU-lainsäädäntöön perustuvan sääntelyn vuoksi kantaverkkoliiketoiminta on muodostunut Suomessa Fingrid Oyj:n tosiasialliseksi monopoliksi, vaikka sähkömarkkinalaki ei tätä edellytäkään.

Edellisen perusteella jakeluverkonhaltijoille on siten tarpeen mahdollistaa alueellisen ja paikallisen yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivan verkon rakentaminen ja operointi osana suurjännitteistä jakeluverkkoa.

Valtakunnallisen sähkönsiirron osalta verkon kehittämisvastuun sääntelyyn ei sen sijaan ole tarvetta tehdä muutoksia. Sähkömarkkinalain perusteluissa ilmaistun tavoitteen mukaan kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuudella olisi varmistettava kantaverkon siirtokapasiteetin riittävyys (Manner-)Suomen säilyttämiseksi yhtenä sähkökaupan tarjousalueena. Valtakunnallisen sähkönsiirron kehittäminen on siten luontevaa järjestää yhden kantaverkonhaltijan kautta.

2.2 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen

Hallituksen esityksessä HE 147/2024 vp on ehdotettu säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia. Esitykseen sisältyvän Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain uuden 3 a §:n mukaan talousvyöhykkeelle rakennettavien tekosaarten, rakennelmien, laitteiden sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta sovellettaisiin Suomen ja Euroopan unionin sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä. Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Sähkömarkkinalain 44 §:n mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen kuuluu valtakunnan alue Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Suomen valtakunnan alueeseen kuuluvat maa-alueiden lisäksi Suomen aluevedet. Suomen talousvyöhyke sen sijaan on kansainvälistä merialuetta, jonka taloudelliseen hyödyntämiseen Suomen valtiolla on oikeus. Talousvyöhyke ei siten sisälly voimassa olevan lain mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen.

Sähkömarkkinalain 14 §:n mukaan valtakunnan rajan ylittävän, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa ministeriöltä. Hankelupamenettelyä ei kuitenkaan sovelleta talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavien sähköjohtojen rakentamiseen.

Talousvyöhykkeelle mahdollisesti syntyvän tuulivoimatuotannon hyödyntämiseksi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualuetta on tarpeen laajentaa koskemaan myös talousvyöhykkeelle rakennettavan tuulivoiman liittämistä kantaverkkoon. Hankelupamenettelyn ulottaminen Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavien sähköjohtojen rakentamiseen on puolestaan tarpeen, jotta voidaan varmistaa Suomelle kuuluvan talousvyöhykkeen hyödyntämisoikeuden säilyvän täysimääräisesti Suomen kontrollissa.

2.3 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon

2.3.1 EU-lainsäädäntö

Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 (jäljempänä *sähkömarkkinadirektiivi*) 30 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä tai vaadittava jakeluverkon omistavia tai niistä vastuussa olevia yrityksiä nimeämään jäsenvaltioiden tehokkuuden ja taloudellisen tasapainon huomioon ottaen määrittelemäksi ajaksi yksi tai useampi jakeluverkonhaltija. Direktiivin 43 artiklan 1 kohdan mukaan

jäsenvaltioiden on varmistettava, että jokainen yritys, joka omistaa siirtoverkon, toimii verkonhaltijana.

Tapauksessa C-439/06, Citiworks⁷ unionin tuomioistuin on katsonut, että sähkömarkkinadirektiivin 2003/54/EY kolmannen osapuolen verkkoon pääsyä koskevaa säännöstä on tulkittava siten, että se on esteenä Saksan lainsäädännön säännökselle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapautetaan velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy näihin verkkoihin sillä perusteella, että nämä verkot sijaitsevat yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä tai siihen sidoksissa olevaan yritykseen. Unionin tuomioistuin on katsonut, että jäsenvaltio ei voi jättää nimeämättä sähköverkkoa operoivaa toiminnanharjoittajaa verkonhaltijaksi, joka vastaa direktiivin velvollisuuksien täyttämistä, ellei direktiivi sisällä tähän perustetta (tuomio C-439/06, Citiworks kappale 55). Toisaalta unionin tuomioistuin on perustellut kantaansa direktiivin siirtoverkon ja jakeluverkon määritelmien kautta. Tuomioistuimen mukaan näistä määritelmistä ilmenee, että siirtoverkolla tarkoitetaan yhteenliitettyä verkkoa, jolla loppukäyttäjille ja jakelijoille myytäväksi tarkoitettua siirtojännite- tai suurjännitesähköä välitetään, ja että jakeluverkolla tarkoitetaan verkkoa, jolla jälleenmyyjille tai loppukäyttäjille myytäväksi tarkoitettua suur-, keski- tai pienjännitesähköä välitetään. Edelleen tuomioistuin on katsonut, että direktiivissä 2003/54 tarkennetaan siirto- ja jakeluverkkojen hallinnan ja käyttötarkoituksen osalta, että sähkönsiirron on tapahduttava toimitusta varten, pois lukien toimitus itsessään (tuomio C-439/06, Citiworks kappaleet 46 ja 51). Sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 28 kohdan mukaan direktiivissä tarkoitetaan jakelulla sähkön siirtämistä suur-, keski- tai pienjännitteisissä jakeluverkoissa toimitettavaksi asiakkaille mutta ei toimitusta. Artiklan 1 kohdan mukaan asiakkaalla puolestaan tarkoitetaan sähkön tukkuasiakasta tai loppuasiakasta. Tuomion C-439/06, Citiworks perusteella voidaan katsoa, että sellaiset sähköverkot, joissa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille, rajautuvat sähkömarkkinadirektiivin jakeluverkkoja koskevan sääntelyn ja verkkoonpääsyn järjestämisvelvoitteen ulkopuolelle.

2.3.2 Kansallinen lainsäädäntö

Sähkömarkkinalain 4 §:n mukaan sähköverkkotoimintaa saa harjoittaa Suomessa sijaitsevassa sähköverkossa vain Energiamarkkinaviraston myöntämällä luvalla (*sähköverkkolupa*). Luvanvaraista ei kuitenkaan ole sähköverkkotoiminta, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköntoimitusta. Lain 14 §:ssä tarkoitettua suurjännitejohdon rakentamisen hankelupaa ei myöskään tarvita kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköjohdon rakentamiseen. Sähkömarkkinalain mukaan kiinteistö tai sitä vastaava kiinteistöryhmä on yksikkö, jonka sisällä liittymässä voi olla kulutusta, tuotantoa ja energiavarastoja ilman, että näiden välinen sähkönjakelu muodostuu säänneltyksi verkkotoiminnaksi.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 5 kohdan mukaan liittymisjohdolla tarkoitetaan yhtä sähkönkäyttöpaiikkaa tai energiavarastoa taikka yhtä tai useampaa voimalaitosta varten rakennettua sähköjohtoa, jolla liittyjä tai liittyjät liitetään sähköverkkoon. Hallituksen esityksessä 197/2024 on ehdotettu säännöstä muutettavaksi siten, että liittymisjohdolla tarkoitetaan sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jolla liitetään sähköverkkoon liittyjän tai

7

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=67746&pageIndex=0&doclang=fi&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12901969>

liittyjien sähkökäyttökohde, yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto, yksi tai useampi voimalaitos tai yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto. Liittymisjohdon nykyinen määritelmä sekä hallituksen esitykseen 197/2024 sisältyvä muutosehdotus mahdollistavat esimerkiksi usean erillisen tuulivoimalan tai -puiston liittämisen sähköverkkoon yhteisellä liittymisjohdolla.

Liittymisjohdon rakentaminen ja operointi ei ole luvanvaraista verkkotoimintaa, eikä liittymisjohtoon sovelleta verkonhaltijaa koskevia yleisiä velvoitteita. Liittymisjohdot kuuluvat siten vapaan kilpailun piiriin. Terve ja toimiva kilpailu sähkömarkkinoilla edellyttää, että kilpaillut sähköliiketoiminnot toimivat liiketaloudellisesti kannattavasti eikä niitä tueta monopolitoiminnoilla. Verkonhaltijaan kohdistuvat sähkömarkkinalain mukaiset sähköverkkotoiminnan velvoitteet ja oikeudet eivät koske näitä kilpailtuja sähköverkoja. Liittymisjohtojen rakentamisen maksavat liittyjät eikä johtojen ylläpito- tai muita kustannuksia kateta siirtotariffilla.

Yksinomaan sähkön tuotannon liittämistä palvelevat verkon osat ovat nykysääntelyn perusteella liittymisjohtoja, vaikka ne olisivatkin verkonhaltijan hallinnassa. Niitä ei siten lasketa verkonhaltijan verkko-omaisuuteen, eikä niille saa sääntelyn mukaista tuottoa. Liittymisjohtoja ei myöskään koske sähkömarkkinalain 20 §:n liittämisvelvollisuus.

Energiaviraston hallintokäytännössä on tulkittu liittymisjohdon nykymääritelmää siten, ettei se seikka, mikä taho liittymisjohtoa operoi tai minkä tahon hallinnassa tämä on, määrittele, kuuluuko liittymisjohto luvanvaraisen verkkotoiminnan piiriin. Nykysääntely on antanut sähköntuottajille varsin laajan mahdollisuuden rakentaa itse tuotannon liittämistä palvelevia verkonosia, mikä on nopeuttanut uusiutuvan energian tuotantolaitoksia palvelevien sähköjohtojen kehittämistä ja siten edistänyt puhdasta siirtymää.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan sähkömarkkinalain muutoksella mahdollistetaan tuulivoimaloiden liityntäjohtojen kokoaminen yhteen jakeluverkkoyhtiön toimesta. Hallitusohjelman toteuttaminen edellyttää siten verkonhaltijan kehittämisvastuun sekä verkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn muuttamista siten, että myös pelkästään tuotannon liittämistä palvelevat verkonhaltijan sähköverkon osat voidaan lukea luvanvaraisen verkkotoiminnan piiriin.

2.4 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt

2.4.1 EU-lainsäädäntö

Sähkömarkkinadirektiivin 30 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä tai vaadittava jakeluverkon omistavia tai niistä vastuussa olevia yrityksiä nimeämään jäsenvaltioiden tehokkuuden ja taloudellisen tasapainon huomioon ottaen määrittelemäksi ajaksi yksi tai useampi jakeluverkonhaltija. Direktiivin 43 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jokainen yritys, joka omistaa siirtoverkon, toimii verkonhaltijana. Tapauksessa C-439/06, Citiworks Unionin tuomioistuim on katsonut, että jäsenvaltio ei voi jättää nimeämättä sähköverkkoa operoivaa toiminnanharjoittajaa verkonhaltijaksi, joka vastaa direktiivin velvollisuuksien täyttämistä, ellei direktiivi sisällä tähän perustetta (tuomio C-439/06, Citiworks kappale 55).

Sähkömarkkinadirektiivin 6 artiklassa säädetään kolmansien osapuolten verkkoon pääsystä. Sen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueettomasti ja syrjimättömästi

verkon käyttäjien välillä. Säännöstä sovelletaan myös kansalaisten energiayhteisöihin, jotka hallinnoivat jakeluverkkoja.

Sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 11 kohdan mukaan kansalaisten energiayhteisöllä tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka perustuu vapaaehtoiseen ja avoimeen osallistumiseen ja jossa tosiasiallista määräysvaltaa käyttävät jäsenet tai osakkaat, jotka ovat luonnollisia henkilöitä, paikallisviranomaisia, kunnat mukaan lukien, tai pieniä yrityksiä, jonka ensisijainen tarkoitus on tuottaa rahallisen voiton sijaan ympäristöön, talouteen tai sosiaaliseen yhteisöön liittyviä hyötyjä jäsenilleen tai osakkailleen tai alueille, joilla se toimii ja joka voi harjoittaa tuotantoa, mukaan lukien uusiutuvista lähteistä peräisin olevaa tuotantoa, jakelua, toimitusta, kulutusta, aggregointia, energian varastointia, energiatehokkuuspalveluja tai sähköajoneuvojen latauspalveluja tai voi tarjota muita energiapalveluja jäsenilleen tai osakkailleen.

Sähkömarkkinadirektiivin 16 artiklassa on tarkemmat säännökset kansalaisten energiayhteisöt mahdollistavasta sääntelykehiksestä. Lisäksi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämiseksi annetulla direktiivillä (EU) 2018/2001 (jäljempänä *RED II -direktiivi*) asetetaan jäsenvaltioille veloitteita uusiutuvan energian yhteisöjen sääntelyyn, joiden määritelmä vastaa suurelta osin sähkömarkkinadirektiivin kansalaisten energiayhteisön määritelmää.

RED II -direktiivin 22 artiklassa tarkoitettu uusiutuvan energian yhteisö ja sähkömarkkinadirektiivin 16 artiklassa tarkoitettu kansalaisten energiayhteisö koskevat määritelmänsä perusteella lähinnä jakeluverkkoja. Yhteisöjen, joiden ensisijainen tarkoitus on tuottaa ympäristöön liittyvää, taloudellista tai sosiaalista hyötyä eikä rahallista voittoa, toiminnan ei odoteta kasvavan teolliselle tasolle, jossa tarvittaisiin suurjännitteistä sähköverkkoa.

Sähkömarkkinadirektiivin 15 artiklassa säädetään puolestaan aktiivisista asiakkaista. Sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 8 kohdan mukaan aktiivisella asiakkaalla tarkoitetaan loppuasiakasta tai yhdessä toimivien loppuasiakkaiden ryhmää, joka kuluttaa tai varastoi omissa tiloissaan rajatulla alueella tuotettua sähköä tai muissa tiloissa itse tuottamaansa tai jakamaansa sähköä tai joka myy itse tuottamaansa sähköä tai osallistuu joustoa tai energiatehokkuutta koskeviin järjestelyihin, jos tällainen toiminta ei ole sen ensisijaista kaupallista tai ammatillista toimintaa. Sähkömarkkinadirektiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että loppuasiakkailta on oikeus toimia aktiivisina asiakkaina ilman niihin kohdistuvia kohtuuttomia tai syrjiviä teknisiä vaatimuksia, hallinnollisia vaatimuksia, menettelyjä ja maksuja, sekä verkkomaksuja, jotka eivät vastaa kustannuksia. Aktiivisia asiakkaita koskevia säännöksiä sovelletaan sekä pien-, keski- että suurjänniteverkkoihin liittyneisiin asiakkaisiin. Käytännössä aktiiviset asiakkaat tai näiden muodostamat rajatulla alueella toimivat loppuasiakkaiden ryhmät muodostavat energiayhteisön kaltaisia yksiköitä, jotka varsinaisen toimintansa ohella tuottavat ja varastoivat sähköä.

Sähkömarkkinadirektiivin 15 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että energiavaraston omistavilla aktiivisilla asiakkailla on edellytysten täytyessä oikeus verkkoliitännänsä kohtuullisen ajan kuluessa pyynnöstä, ja että energiavaraston omistavilta aktiivisilta asiakkailta ei peritä kaksinkertaisia maksuja, mukaan lukien verkkomaksut, varastoidusta sähköstä, joka säilyy asiakkaiden tiloissa, tai asiakkaiden tarjotessa joustopalveluja verkonhaltijoille. Direktiivin 42 artiklan 1 kohdan mukaan siirtoverkonhaltijoilla on lisäksi oltava avoimet ja tehokkaat menettelyt uusien tuotantolaitosten ja energiavarastojen liittämiseksi siirtoverkkoon syrjimättömällä tavalla. Sähkömarkkinadirektiivin edellyttämä verkon käyttäjien syrjimätön kohtelu on katsottu

oikeuskäytännössä yleisesti sähkömarkkinoilla sovellettavaksi periaatteeksi (ks. asia C-17/03 VEMW ym.⁸, kohdat 42–46).

Sähkömarkkinadirektiivissä säädetään lisäksi erillisistä linjoista. Sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 41 kohdan mukaan erillisellä linjalla tarkoitetaan joko sähkölinjaa, joka liittää erillisen tuotantoyksikön erilliseen asiakkaaseen, tai sähkölinjaa, joka liittää tuottajan ja sähkön toimittajan niiden omiin tiloihin, tytäryrityksiin ja asiakkaisiin suoraa sähkön toimitusta varten. Direktiivin 7 artiklan 1 kohta edellyttää jäsenvaltioita toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, jotta kaikilla jäsenvaltion alueelle sijoittautuneilla tuottajilla ja sähkön toimittajilla on mahdollisuus toimittaa sähköä erillisen linjan välityksellä omiin tiloihinsa ja omille tytäryrityksilleen ja asiakkailleen ilman, että niihin sovelletaan kohtuuttomia hallinnollisia menettelyjä tai kustannuksia, ja että kaikilla asiakkailla jäsenvaltion alueella on mahdollisuus saada yksittäin tai yhdessä sähköntoimituksia tuottajilta ja sähkön toimittajilta erillisen linjan välityksellä. Artiklan 3 kohdassa säädetään lisäksi, että mahdollisuus toimittaa sähköä erillisen linjan välityksellä artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ei vaikuta mahdollisuuteen tehdä sähköä koskevia sopimuksia direktiivin 6 artiklan mukaisesti. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää erillisen linjan rakentamislupia, mikäli verkkoon pääsy evätään, mikäli kuin se on 6 artiklan perusteella asianmukaista, tai mikäli on aloitettu 60 artiklan mukainen riitojenratkaisumenettely. Direktiivin 6 artiklassa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan kolmansien osapuolten pääsy verkkoon puolueettomalla ja syrjimättömällä tavalla. Artiklan 2 kohdan mukaan siirto- tai jakeluverkonhaltija voi evätä verkkoon pääsyn, jos verkon kapasiteetti ei ole riittävä. Epämiselle on esitettävä asianmukaiset perustelut, jotka pohjautuvat puolueettomiin ja teknisesti ja taloudellisesti perusteltuihin kriteereihin.

2.4.2 Kansallinen lainsäädäntö

Sähkömarkkinalain 4 §:n mukaan sähköverkkotoimintaa saa harjoittaa Suomessa sijaitsevassa sähköverkossa vain Energiamarkkinaviraston myöntämällä luvalla (*sähköverkkolupa*). Luvanvaraista ei kuitenkaan ole sähköverkkotoiminta, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköntoimitusta. Lain 14 §:ssä tarkoitettua suurjännitejohdon rakentamisen hankelupaa ei myöskään tarvita kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköjohdon rakentamiseen. Sähkömarkkinalain mukaan kiinteistö tai sitä vastaava kiinteistöryhmä on yksikkö, jonka sisällä liittymässä voi olla kulutusta, tuotantoa ja energiavarastoja ilman, että näiden välinen sähkönjakelu muodostuu säänneltyksi verkkotoiminnaksi. Tällaisessa liittymässä toimivat asiakkaat tai näiden ryhmä muodostaa lainsäädännön näkökulmasta käytännössä sähkömarkkinadirektiivissä tarkoitettua aktiivisen asiakkaan tai energiayhteisön.

Aktiivisen asiakkaan ja paikallisen energiayhteisön määritelmät sisältyvät kansallisessa lainsäädännössä sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (767/2021). Asetuksen 1 luvun 3 ja 4 §:n mukaan paikallisen energiayhteisön ja aktiivisten asiakkaiden ryhmän jäsenten tai osakkaiden sähkönkäyttöpaikat sijaitsevat samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä ja on liitetty jakeluverkonhaltijan jakeluverkkoon samalla liittymällä. Lisäksi yhteisön sähköntuotantolaitteiston ja energiavaraston tulee kuulua edellä mainitun kiinteistön tai kiinteistöverkon liittymään. Mainittuja säännöstöjä ei kuitenkaan sovelleta suurjänniteverkoissa.

Kiinteistörajat ylittävä energiayhteisö on nykysäätelyn puitteissa mahdollista perustaa erillisen linjan avulla. Sähkömarkkinalain 3 §:n 5 a kohdan mukaan erillisellä linjalla tarkoitetaan

⁸ Tuomio 7.6.2005, VEMW ym., C-17/03, EU:C:2005:362.

sähköjohtoa, joka liittää erillisen tuotantoyksikön erilliseen asiakkaaseen, ja sähköjohtoa, joka liittää tuottajan ja sähköntoimittajan niiden omiin tiloihin, tytäryrityksiin tai asiakkaisiin suoraan sähköntoimitusta varten. Määritelmä vastaa sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 41 kohdan määritelmää. Sähkömarkkinalain 13 §:n 2 a kohta mahdollistaa, että muu kuin jakeluverkonhaltija voi rakentaa kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualueelle erillisen linjan, jolla liitetään pienimuotoista sähköntuotantoa sähkönkäyttöpaikkaan tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon. Erillisten linjojen kansallisen sääntelyn avulla on pyritty edistämään pienimuotoisen uusiutuvan sähköntuotannon hyödyntämistä. Pienimuotoisella sähköntuotannolla tarkoitetaan sähkömarkkinalaissa voimalaitosta tai usean voimalaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, jonka teho on enintään kaksi megavoltttiampeeria.

Sähkömarkkinalain 4 §:n 2 kohdan mukaan erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu ei ole luvanvaraista sähköverkkotoimintaa, jos jaettava sähkö on tuotettu pienimuotoisessa sähköntuotannossa. Erilliseen linjaan ei sovelleta myöskään sähkömarkkinalain jakeluverkonhaltijoita koskevia yleisiä velvoitteita. Erillinen linja ei kuitenkaan saa muodostaa rengasyhteyttä sähköverkkoon tai sähköverkkojen välille, eikä sillä voida yhdistää kahta tai useampaa jakeluverkkoon liitettyä sähkönkäyttökohdetta toisiinsa.

Erillistä linjaa koskevan sähkömarkkinalain muutoksen yhteydessä arvioitiin, että erillistä linjaa hyödyntävien loppukäyttäjien ja paikallisten energiayhteisöjen negatiiviset vaikutukset etäisyysriippumattomaan sähkönjakelun hinnoitteluun, harvaan asuttujen alueiden jakeluhintojen tasoon ja verkkopalvelujen saatavuuteen, jakeluverkkojen toimitusvarmuuteen sekä sähköturvallisuuteen ovat vähäisiä ja hallittavissa, kun oikeus rakentaa erillisiä linjoja on rajattu pienimuotoisen sähköntuotannon liittämiseen sähkönkäyttöpaikkaan tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon (HE 265/2020 vp, s. 41).

Suurjänniteverkkoihin liittyvien aktiivisten asiakkaiden, näiden muodostamien ryhmien tai energiayhteisöjen toimintamahdollisuuksia rajoittaa se, että niiden ei ole nykyainsäädännön mukaan mahdollista liittää muuta sähköntuotantoa kuin pienimuotoista sähköntuotantoa suoraan kulutuskohteeseen erillisellä linjalla kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän ulkopuolelta. Energiaratkaisut, joissa esimerkiksi vetylaitos yhdistettäisiin erillisellä linjalla suoraan uusiutuvan tuotantoon uusiutuvan vedyn tuottamiseksi uusiutuvan energian direktiivin lisäisyysvaatimusten täyttämistä helpottavalla tavalla, ei ole mahdollista.

2.5 Suljetut jakeluverkot

2.5.1 EU-lainsäädäntö

Sähkömarkkinadirektiivin 38 artiklassa mahdollistetaan, että jäsenvaltiot voivat luokitella suljetuksi jakeluverkoksi verkon, jossa jaetaan sähköä maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella tai yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella ja jossa ei pääsääntöisesti toimiteta sähköä kotitalousasiakkaille. Kyseinen luokittelu on mahdollista, jos erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi on integroitu, tai kyseisessä verkossa jaetaan sähköä ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle tai niihin omistussuhteessa oleville yrityksille. Suljettuja jakeluverkkoja pidetään direktiivin puitteissa jakeluverkkoina, mutta kyseisen verkon haltija voidaan vapauttaa tietyistä direktiivissä määritellyistä jakeluverkonhaltijan velvoitteista.

Direktiivin perustelukappaleessa 66 on todettu, että kun erityisiä toimintavaatimuksia edellyttävän yhdenntyn toimituksen optimaalisen tehokkuuden varmistamiseksi käytetään suljettua jakeluverkkoa tai kun suljettua jakeluverkkoa ylläpidetään ensisijaisesti verkon omistajan käyttöä varten, jakeluverkonhaltija pitäisi voida vapauttaa velvoitteista, jotka

merkitsisivät tarpeetonta hallinnollista rasitetta jakeluverkonhaltijan ja verkon käyttäjien välisen suhteen erityisluonteen vuoksi. Teollisuusalueet, elinkeinoalueet tai yhteisiä palveluja tarjoavat alueet, kuten rautatieasemarakennukset, lentoasemat, sairaalat, suuret leirintäalueet, joilla on yhdenmetyjä palveluja, ja kemianteollisuuden alueet, voivat sisältää suljettuja jakeluverkkoja niiden toiminnan erityisluonteen vuoksi.

2.5.2 Kansallinen lainsäädäntö

Sähkömarkkinadirektiivin suljettuja jakeluverkkoja koskeva sääntely on kansallisesti pantu täytäntöön sähkömarkkinalain 11 §:ssä. Säännöksen 1 momentin mukaan suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa myönnetään hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa, jossa ei toimiteta sähköä kuluttajille, jos:

- 1) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden; tai
- 2) kyseisessä verkossa jaellaan sähköä ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle taikka niihin omistussuhteessa oleville yrityksille.

Sähkömarkkinalain 11 §:n 1 momentin 1 kohdan sanamuoto painottaa käyttäjien tarpeita. Sen mukaisesti edellytys täytyy, mikäli käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi on integroitu erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä. Tämän johdosta Energiavirasto on hallintokäytännössään arvioinut suljetun jakeluverkon sähköverkkoluvan erityisten edellytysten täyttymistä kiinnittäen erityistä huomiota käyttäjiin ja heidän tarpeisiinsa, ts. siihen, muodostavatko käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi yhtenäisen kokonaisuuden erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä.

Verkonhaltijan ja verkon käyttäjien välisen erityisluonteen vuoksi suljettuun jakeluverkon haltijaan kohdistuu kokonaisuudessaan lievemmat velvoitteet sähköverkkotoiminnan harjoittamisessa verrattuna muihin jakeluverkonhaltijoihin. Sähkömarkkinalain 62 §:n nojalla suljetun jakeluverkon haltija on vapautettu useiden verkkopalveluiden laatuun, kehittämiseen, hinnoitteluun, tiedonjakoon sekä riskienhallintaan liittyvien sähkömarkkinalain säännösten noudattamisesta. Lisäksi suljettu jakeluverkko ei ole lähtökohtaisesti Energiaviraston hinnoittelun valvonnan piirissä. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013; jäljempänä *valvontalaki*) 11 §:n nojalla suljetulle jakeluverkonhaltijalle vahvistetaan hinnoittelun valvontamenetelmät vain, mikäli suljettuun jakeluverkkoon liittynyt verkon käyttäjä on kirjallisesti vaatinut Energiavirastolta menetelmien vahvistamista. Suljetut jakeluverkot muodostavat rajatun poikkeuksen yleisistä jakeluverkkotoimintaa koskevista velvollisuuksista, ja sellaisena niiden edellytyksiä on tulkittu suppeasti. Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupia on Suomessa myönnetty yhteensä neljälle verkonhaltijalle.

Sähkömarkkinalain 9 §:n mukaan Energiavirasto määrää jakeluverkonhaltijan sähköverkkoluvassa jakeluverkonhaltijan maantieteellisen vastuualueen jakeluverkon osalta. Vastuualueet eivät ole päällekkäisiä ja yhdessä ne kattavat koko maan Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Energiavirasto voi sähköverkkoluvan myöntämisen jälkeen muuttaa painavasta syystä jakeluverkonhaltijan vastuualuetta. Jakeluverkolla puolestaan tarkoitetaan sähkömarkkinalain 3 §:n 2 kohdan mukaan sähköverkkoa, jonka nimellisjännite on pienempi kuin 110 kilovolttia. Mikäli suljetun jakeluverkon haltijan hallussa on nimellisjännitteeltään alle 110 kilovoltin verkkoa, Energiaviraston tulee näin ollen määrätä suljetun jakeluverkon haltijalle vastuualue. Koska vastuualueet eivät voi olla päällekkäisiä, suljetun jakeluverkon haltijalle

määrätty vastuualue supistuu aina vastaavasti alueella toimivan jakeluverkonhaltijan vastuualuetta.

Sähkömarkkinalain 19 §:n mukaan verkonhaltijan kehittämisvelvollisuuteen kuuluu velvollisuus ylläpitää, käyttää ja kehittää yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Voimassa olevan lainsäädännön näkökulmasta suljetun jakeluverkon haltijan vastuulla on siten huolehtia verkon yhteyksistä toisiin verkkoihin. Tällainen suljetun jakeluverkon yleiseen verkkoon liittävä johto saattaa olla luonteeltaan hyvin samankaltainen kuin liittymisjohto, joka yhdistää yksittäisellä kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä sijaitsevat sähkökäyttökohteet verkonhaltijan verkkoon. Suljetun jakeluverkonhaltijan yleiseen verkkoon liittävä yhdysjohto ei kuitenkaan ole liittymisjohto, vaan verkonhaltijoiden verkot yhdistävä johto. Näin ollen suljetun jakeluverkon haltijalla ei ole oikeutta rakentaa yli 110 kilovoltin yhdysjohtoa kantaverkkoon ilman, että suljetun jakeluverkon haltija tulisi nimetä kantaverkonhaltijaksi ja täyttää omistuksellista eriyttämistä koskevat edellytykset. Mikäli suljettu jakeluverkko edellyttää teknis-taloudellisesti yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivan yhdysjohdon rakentamista, se kuuluu nykysäätelyn perusteella kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden piiriin.

2.6 Joustavat liittymissopimukset

2.6.1 EU-lainsäädäntö

Sähkömarkkinadirektiivin 42 artiklan 1 kohdan mukaan siirtoverkonhaltijan on laadittava ja julkaistava avoimet ja tehokkaat menettelyt uusien tuotantolaitosten ja energiavarojen liittämiseksi siirtoverkkoon syrjimättömällä tavalla. Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan sen ensimmäinen alakohta ei rajoita siirtoverkonhaltijoiden mahdollisuutta rajoittaa taatua liittymiskapasiteettia tai tarjota liitäntöjä toiminnallisia rajoituksia noudattaen varmistaakseen taloudellisen tehokkuuden uusien tuotantolaitosten tai energiavarojen osalta, jos sääntelyviranomaisen on hyväksynyt tällaiset rajoitukset. Sääntelyviranomaisen on varmistettava, että taatun liittymiskapasiteetin rajoitukset tai toiminnalliset rajoitukset otetaan käyttöön avointen ja syrjimättömien menettelyjen perusteella ja että ne eivät luo perusteettomia esteitä markkinoille pääsulle. Jos tuotantolaitos tai energiavaro huolehtii rajoittamattoman liitännän varmistamiseen liittyvistä kustannuksista, rajoituksia ei sovelleta.

Kesäkuussa 2024 annettuun EU:n uudistettua sähkömarkkinamallia koskevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2024/1711 sisältyy joustavia liittymissopimuksia koskevia säännöksiä. Direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset tulisi pääosin saattaa voimaan viimeistään 17.1.2025. Direktiivin 2 artiklan 24 c kohdan mukaan joustavilla liittymissopimuksilla tarkoitetaan sellaisten sähkökapasiteetin verkkoon liittämistä koskevien sovittujen edellytysten kokonaisuutta, jonka ehdoilla rajoitetaan tai ohjataan sähkön syöttöä siirto- tai jakeluverkkoon ja käyttöä siirto- ja jakeluverkosta.

Uudistetun sähkömarkkinadirektiivin perustelukappaleen 15 mukaan alueilla, joilla sähköverkon kapasiteettia on saatavilla rajoitetusti tai ei lainkaan, verkkoon liittämistä pyytävien verkonkäyttäjien olisi voitava hyötyä joustavasta liittymissopimuksesta. Tällaisessa liittymissopimuksessa esimerkiksi otettaisiin huomioon energian varastointi tai rajoitettaisiin aikaa, jolloin voimalaitos voi syöttää sähköä verkkoon, tai sähköntuotantokapasiteetin vientiä, mikä mahdollistaa osittaisen liittymisen.

Direktiiviin lisätyn uuden 6 a artiklan mukaan sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, on luotava kehys siirtoverkonhaltijoille ja

jakeluverkonhaltijoille, jotta ne voivat tehdä joustavia liittymissopimuksia direktiivin 31 artiklan 3 kohdan sekä asetuksen (EU) 2019/943 50 artiklan 4 a kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti julkaistuilla alueilla, joilla verkkokapasiteettia on saatavilla uusia liitäntöjä varten rajoitetusti tai ei lainkaan. Sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 3 kohdassa ja sähkökauppa-asetuksen 50 artiklan 4 a kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti julkaistuilla alueilla viitataan verkonhaltijoiden velvollisuuteen julkaista tiedot uusia liitäntöjä varten käytettävissä olevasta kapasiteetista toiminta-alueillaan, mukaan lukien liityntäpyynnön mukainen kapasiteetti ja mahdollisuus joustavaan liitäntään siirtorajoitusten alaisilla alueilla.

Sääntelyviranomaisen kehityksessä on uudistetun sähkömarkkinadirektiivin 6 a artiklan nojalla varmistettava, että

- joustavat liittymissopimukset eivät pääsääntöisesti viivästytä verkon vahvistamista määritellyillä alueilla;
- verkon kehittämisen jälkeen taataan siirtyminen joustavasta liittymissopimuksesta kiinteään liittymissopimukseen vakiintuneiden kriteerien pohjalta; ja
- alueilla, joilla sääntelyviranomaisen tai muu toimivaltainen viranomaisen, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, katsoo verkon kehittämisen olevan vähemmän tehokas vaihtoehto, joustavia liittymissopimuksia voidaan tarvittaessa pitää pysyvänä ratkaisuna, myös energian varastoinnille.

Edelleen kehityksellä voidaan varmistaa, että joustavissa liittymissopimuksissa täsmennetään vähintään seuraavat seikat:

- enimmäisarvot kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja käytölle verkosta sekä joustava lisäsyötön ja -käytön kapasiteetti, joka voidaan yhdistää ja eriyttää ajan mukaan läpi vuoden;
- sekä kiinteään että joustavaan syötön ja käytön kapasiteettiin sovellettavat verkkomaksut;
- joustavan liittymissopimuksen sovittu kesto ja koko pyydetyn kiinteän kapasiteetin liitännän myöntämiselle ennakoitu päivämäärä.

Verkonkäyttäjän, joka käyttää liittymiseen joustavaa verkkoliitäntää, on asennettava valtuutetun todentajan sertifioima tehonohjausjärjestelmä.

2.6.2 Kansallinen lainsäädäntö

Sähkömarkkinalain 18 §:n mukaan verkonhaltijan on tarjottava sähköverkkonsa palveluita sähkömarkkinoiden osapuolille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Palveluiden tarjonnassa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja.

Sähkömarkkinalain 20 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Sähkömarkkinalain 24 §:n 1 momentin mukaan verkkopalvelujen myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Niistä saa poiketa vain erityisistä syistä. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiseksi.

Energiavirasto on hallintokäytännössään katsonut, että verkonhaltijan tarjotessa asiakkaalle normaalin kiinteän liittymistehon lisäksi verkonhaltijan verkon muun käyttötilanteen mukaan joustavaa lisätehoa, kyse on tavanomaisesta poikkeavasta palvelusta siltä osin kuin verkonhaltija sopii asiakkaan kanssa millä yhteisillä toimenpiteillä verkon nykyistä kapasiteettia voidaan hyödyntää tehokkaammin asiakkaan tarpeisiin ennen verkon vahvistustoimenpiteiden valmistumista. Toisin sanoen kyse on asiakkaan pyytämästä lisäpalvelusta.

Virasto on katsonut, että jos jollekin asiakkaalle tarjottaisiin tai sallittaisiin muista asiakkaista poiketen käyttää tehoa enemmän kuin mitä voimassa oleva liittymissopimus oikeuttaa, niin kyse voi olla sähkömarkkinalain 18 §:n, 20 §:n ja 24 §:n tasapuolisuus- ja syrjimättömyysperiaatteen vastaisesta palvelujen tarjonnasta ja hinnoittelusta. Näin ollen virasto on katsonut, että asiakkaan kanssa tulisi siis solmia normaaliin tapaan ensin (lisä-)liittymissopimus asiakkaan tarvitsemasta (lisä-)liittymistehosta ja todennäköisestä verkonvahvistamisen aikataulusta, jonka jälkeen asiakkaan on mahdollista käyttää täysimääräisesti ja normaalisti liittymissopimuksen mukaista tehoa. Samassa yhteydessä voidaan kuitenkin sopia tarpeellisista muista ehdoista ja toimenpiteistä, joilla saavutetaan asiakkaan erikoistarpeet sähköverkon siirtokapasiteetin rajoissa turvallisesti.

Nykylainsäädännön puitteissa verkkoyhtiöiden tulisi siis tasapuolisuuden nimissä käytännössä tarjota vain yhdenlaisia liittymissopimuksia asiakkailleen. Verkkoyhtiöt voisivat tarjota joustavaa liittymää vastaavaa palvelua lisäpalveluna sellaisille asiakkaille, joiden kanssa verkkoyhtiö on jo tehnyt tavanomaisen liittymissopimuksen. Tällöin liittymästä tulee käytännössä tehdä kaksi erillistä sopimusta, liittymissopimus sekä palvelusopimus, jossa sovitaan erityisehdoista, jotka mahdollistavat liittymän aikaisemman joustavan käytön. Mikäli joustavista liittymissopimuksista otettaisiin säännökset lakiin, tämä selventäisi oikeustilaa sen kannalta, että vastaavasta joustavasta liittymisjärjestelystä olisi mahdollista sopia suoraan yhdellä sopimuksella. Lisäksi joustavien liittymien tarkempi sääntely on tarpeen, jotta voidaan muutoinkin varmistaa tasapuoliset palveluperiaatteet liittymien kesken, mikäli joustavia liittymissopimuksia aletaan laatia laajemmin.

Sähkömarkkinalain 20 a §:n 2 momenttiin sisältyy jo sähkömarkkinadirektiivin 42 artiklaan perustuva säännös, jonka perusteella sähköverkkoyhtiö voi kantaverkossa ja suurjänniteverkossa tehdä normaalia liittymissopimuskäytännöstä poikkeavan joustavan liittymissopimuksen voimalaitosten ja energiavarastojen liittämiseksi. Sähkömarkkinalain 20 a §:n 2 momentin mukaan kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan voimalaitosten ja energiavarastojen liittämistä koskevissa ehdoissa voidaan liittymän toteuttamisen nopeuttamiseksi ja liitettävän yksikön taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi asettaa yleisestä liittämiskäytännöstä poikkeavia rajoituksia liittymispisteen taatulle teholle tai asettaa liittymälle toiminnallisia rajoituksia, jos liittymän toteuttaminen normaalissa aikataulussa ei ole mahdollista riittämättömän siirtokapasiteetin vuoksi tai heikentämättä verkon käyttövarmuutta. Rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta, jos liittynä huolehtii liittymän varmistamiseen liittymistä kustannuksista, joiden ei voida katsoa kuuluvan 19 §:ssä säädetyn kehittämisvelvollisuuden piiriin. Vastaavaa säännöstä ei kuitenkaan ole kulutusliittymien osalta.

Sähkömarkkinalain 52 a §:n 1 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan on mahdollisuuksien mukaan hyödynnettävä joustopalveluja jakeluverkkonsa käytön ja kehittämisen tehostamiseksi sekä siirto rajoitusten hallitsemiseksi vastuualueellaan tai vastuualueensa rajojen yli tapahtuvissa siirroissa. Jakeluverkonhaltijan on hankittava joustopalvelut avointen, syrjimättömien ja markkinapohjaisten menettelyjen mukaisesti. Joustopalvelujen hankintaehtojen on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä joustopalvelujen tuottajille eikä niissä saa olla perusteettomia tai kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Joustopalvelujen hankintaehtojen on edistettävä energiatehokkuustoimenpiteiden toteuttamista ja kustannustehokkuutta. Ehdot on julkaistava. Säännöksen 2 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan tulee julkaista riittävät tiedot jouston tarpeesta sekä hankitusta ja aktivoitusta joustokapasiteetin määrästä. Edelleen 3 momentin mukaan Energiavirasto voi hakemuksesta myöntää jakeluverkonhaltijalle poikkeuksen 1 momentissa tarkoitettua hankintavelvollisuudesta, mikäli joustopalvelujen markkinapohjainen hankinta ei ole taloudellisesti tehokasta, tai jos se johtaisi vakaviin markkinoiden vääristymiin tai lisäisi siirto rajoituksia.

Sähkömarkkinalain 52 a §:n johdosta jakeluverkonhaltijoilla on siis joustavista liittymissopimuksista huolimatta velvollisuus hyödyntää markkinapohjaisia joustopalveluita jakeluverkkonsa käytön ja kehittämisen tehostamiseksi, ellei Energiavirasto ole myöntänyt jakeluverkonhaltijalle poikkeuslupaa hankintavelvollisuudesta. Energiavirasto on katsonut, että joustopalveluiden markkinaehtoinen hankinta edellyttää käytännössä erillisen korvauksen maksamista joustopalvelun tarjoajalle, eikä korvausta voi myöntää esimerkiksi pysyvänä alennuksena verkkopalvelumaksuista. Joustavien liittymissopimusten tarkempi sääntely on tarpeen myös siltä kannalta, että joustopalvelun ja joustavan liittymissopimuksen käyttötilanteiden ero pysyy selkeänä.

2.7 Liittymän enimmäisteho

Sähkömarkkinadirektiivin 8 artiklassa säädetään lupamenettelystä uuden kapasiteetin osalta. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava perusteet, joita sovelletaan tuotantokapasiteetin rakentamista koskevien lupien myöntämiseen niiden alueella. Jäsenvaltioiden on asianmukaisia perusteita määrittäessään otettava huomioon mm. sähköverkon, laitteistojen ja niihin liittyvien laitteiden turvallisuus ja varmuus.

Sähkömarkkinalain 45 §:n mukaan järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa Suomen sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta siten, että sähköjärjestelmä toimii luotettavasti ja varmasti sekä huolehtii valtakunnalliseen tasehallintavastuuseen kuuluvista tehtävistä ja valtakunnallisesta taseselvityksestä tarkoituksenmukaisella ja sähkömarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla (järjestelmävastuu). Pykälän 2 momentin mukaan järjestelmävastaava kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja voimalaitosten, energiavarastojen ja kuormien sekä sähköverkkojen liittämiseksi sähköjärjestelmään sekä sähköjärjestelmän ja siihen liitettyjen voimalaitosten, energiavarastojen, kuormien ja sähköverkkojen käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n mukaisesti. Nämä ehdot voivat koskea paitsi uusien liittyjien liittämistä, myös verkkoon ennestään liitettyjen asiakkaiden toimintaa.

Kantaverkonhaltijan järjestelmävastuusta annetun työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen (635/2013) 5 §:n mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on määrittellä sähköjärjestelmässä ylläpidettävä käyttövarmuustaso ja ylläpitää siihen liittyviä teknisiä vaatimuksia Euroopan unionin sekä alueellisten ja kansallisten mitoitussääntöjen mukaisesti

sekä sopia sähköjärjestelmän teknisen toimivuuden turvaavista menettelytavoista sähköjärjestelmässä toimivien osapuolten kanssa.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausunnoissaan PeVL 4/2000 vp ja PeVL 62/2002 vp järjestelmävastuun olevan perustuslain 124 §:n mukainen julkinen hallintotehtävä. Prosessuaalisesti Energiavirasto tekee tässä tapauksessa päätöksensä julkista hallintotehtävää hoitavan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ehdotuksesta. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan henkilöstö toimii tältä osin virkavastuulla. Tässä suhteessa järjestelmävastuun piiriin kuuluvien ehtojen vahvistaminen poikkeaa verkonhaltijoiden muiden ehtojen vahvistamisesta.

Verkonhaltijan keskeiset sähkömarkkinalakiin sisältyvät velvollisuudet sähkömarkkinaosapuolten verkkoon pääsyn mahdollistamiseksi ovat kehittämisvelvollisuus (19 §), liittämisvelvollisuus (20 §) sekä siirtovelvollisuus (21 §). Näitä velvollisuuksia täydentää sähkömarkkinalain 18 §:ssä säädetyt verkkopalveluiden tarjonnan yleiset periaatteet. Näiden periaatteiden mukaan verkonhaltijan on tarjottava sähköverkkonsa palveluita sähkömarkkinoiden osapuolille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Lisäksi palveluiden tarjonnassa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja.

Verkonhaltijan kehittämisvelvollisuus velvoittaa verkonhaltijaa riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitämään, käyttämään ja kehittämään sähköverkkooan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta täsmentää lisäksi sähkömarkkinalain 45 §:n järjestelmävastuuta koskevat säännökset, joihin sisältyy järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan velvollisuus ylläpitää ja kehittää järjestelmävastuun piiriin kuuluvia toimintojaan ja palveluitaan. Järjestelmävastaavan tuleekin soveltaa sähkömarkkinalain 19 ja 45 §:n säännöksiä rinnakkain. Kehittämisvelvollisuus merkitsee, että sähkömarkkinoiden toimivuutta tulee tarkastella sähkömarkkinoiden ja sähköjärjestelmän kokonaisuuden sekä kokonaisedun näkökulmasta. Järjestelmävastaavan tulisi siten tehdä yksittäistapauksissa ratkaisunsa sähkömarkkinoiden ja sähköjärjestelmän toimivuuden kokonaisedun näkökulmasta, jota yksittäisen markkinaosapuolen intressi ei voi syrjäyttää.

Liittämisvelvollisuuden nojalla verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkökäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Siirtovelvollisuuden nojalla verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähkön siirto- ja jakelupalveluja niitä tarvitseville sähköverkkonsa siirtokyvyn rajoissa. Jos sähköverkon siirtokapasiteetti ei riitä kaikkien siirtotarpeiden täyttämiseen, verkonhaltijalla on käyttövarmuussyistä oikeus rajoittaa sähkön siirtoa eli harjoittaa ylikuormituksen hallintaa. Jos siirtokapasiteetin ylikuormitustilanteessa verkon käyttäjien siirtotarpeet olisivat kohtuullisia, olisi verkonhaltijalla velvollisuus lisätä verkkonsa siirtokapasiteettia pullonkaulatilanteen poistamiseksi. Jos tämä jäisi verkonhaltijalta tekemättä, voi kysymyksessä olla verkon kehittämisvelvollisuuden rikkominen.

Verkonhaltijalla on oikeus asettaa verkkoon liitettävälle laitokselle perusteltuja rajoituksia esimerkiksi liittymistehon osalta (SML 19 ja 20 §). Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kohdalla tämä voisi tarkoittaa sähköjärjestelmän mahdollistamaa suurinta askelmaista

tehonmuutosta suurempien tehojen liittämisen rajoituksia sillä perusteella, että suuritehoinen liittyjä ei täytä verkkoon liittämisen teknisiä vaatimuksia eikä se ole käyttövarmuuden vaarantumatta liitettävissä liittyjän esittämän kokoisena verkkoon. Teknisten vaatimusten asettamisessa on otettava huomioon muun muassa sähköjärjestelmän toimintavarmuus, joka vaarantuisi, mikäli verkkoon liitettäisiin teholtaan sähköjärjestelmän mahdollistamaa suurinta askelmaista tehonmuutosta suurempi kohde. Verkonhaltijalla olisi lähtökohtaisesti velvollisuus kehittää verkkoaan rajoitusten poistamiseksi, mutta mikäli rajoitusta ei ole mahdollista poistaa yksin Suomen sähköjärjestelmää koskevilla kehittämistoimenpiteillä tai mikäli verkon merkittävä kehittäminen yhtä liittyjää varten ei täyttäisi sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimusta, verkonhaltijan asettama rajoitus voisi olla luonteeltaan pysyvä.

Sähkömarkkinalaki takaa lähtökohtaisesti verkon käyttäjille ja muille asiakkaille verkkoon pääsyn. Verkonhaltijalla on kuitenkin sähkömarkkinalain 19, 20 ja 21 §:n asettamien reunaehtojen puitteissa oikeus rajoittaa verkkoon pääsyä tai jopa evätä se kokonaan. Sähkömarkkinalain 21 b §:ssä on säädetty, että jos verkonhaltija kieltäytyy liittamisestä taikka siirto- tai jakelupalvelusta, sen on annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot kieltäytymisensä syistä. Kieltäytymiseen on liitettävä tieto siitä, että verkon käyttäjällä, energiavarausten haltijalla ja asiakkaalla on halutessaan mahdollisuus saattaa asia Energiaviraston ratkaistavaksi riitojenratkaisumenettelyssä sekä Energiaviraston yhteystiedot.

Valvontalain 6 a §:ssä säädetään Energiaviraston tehtävistä riitojenratkaisuviranomaisena. Sen 1 kohdan mukaan Energiaviraston tehtävänä on toimia riitojenratkaisuviranomaisena yksittäisissä asioissa, jotka verkon käyttäjä, energiavarausten haltija tai asiakas on saattanut viraston käsiteltäväksi kantaverkonhaltijan tai jakeluverkonhaltijan evättyä häneltä pääsyn sähköverkkoon. Valvontalain 29 §:ssä puolestaan säädetään riitojenratkaisumenettelyä koskevien vaatimusten käsittelyajasta ja muutoksenhausta riitojenratkaisumenettelyssä annettuun päätökseen.

Energiavirastolla on siten jälkikäteinen valvontatoimivalta järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan asettamien verkkoon pääsyn rajoitusten valvonnassa. Kantaverkonhaltijan tulee pystyä perustelemaan soveltamansa liittämisen rajoitukset.

2.8 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat

Sähkömarkkinalain 14 §:n 1 momentin mukaan nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa Energiavirastolta. Hankelupaa ei kuitenkaan 2 momentin mukaan tarvita kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköjohdon rakentamiseen. Lainkohdan 3 momentin mukaan hankeluvassa ei määrätä sähköjohdon reittiä. Ennen hankeluvan myöntämistä ei johtoreitille tarvitse olla 17 §:n mukaista aluevarausta eikä kunnan suostumusta.

Sähkömarkkinalain 16 §:n 1 momentin mukaan hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohdon rakentaminen on sähkösiirron turvaamiseksi tarpeellista.

Sähkömarkkinalain 16 §:n 2 momentissa säädetään ilman tarveharkintaa myönnettävistä hankeluvista. Jos hakemus ei koske valtakunnan rajan ylittävää sähköjohtoa, on hankelupa 1 momentin estämättä myönnettävä:

- 1) liittymisjohdolle, jolla sähkönkäyttöpaikka taikka yksi tai useampi voimalaitos liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

- 2) sähköjohdolle, jonka jakeluverkonhaltija rakentaa vastuualueellaan tai vastuualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat toisiinsa tai jakeluverkonhaltijan sähköverkon toiseen sähköverkkoon.

Hankelupamenettelyn tarkoituksena on arvioida ennen kaikkea suurjännitejohtohankkeiden merkitystä sähköjärjestelmän ja sähkönsiirtotarpeiden näkökulmasta. Lupa voidaan myöntää, jos johdon rakentaminen on sähkön siirron turvaamiseksi tarpeellista. Uutta johtoa tarvitaan esimerkiksi silloin, kun sähkön siirtoa ei kohtuudella enää voida hoitaa olemassa olevalla verkolla. Uusi kantaverkkoon kuuluva sähköjohto on tarpeellinen sähkönsiirron turvaamiseksi muun muassa sellaisessa tilanteessa, jossa kantaverkkoon on syntymässä sellainen pullonkaula, joka saattaa edellyttää maan jakamista erillisiin sähkökaupan tarjousalueisiin. Uusi johto voi olla tarpeellista rakentaa myös verkostohäviöiden pienentämiseksi tai varayhteydeksi.

Sähkömarkkinalain 16 §:n 2 momentin mukaisissa tapauksissa hankeluvan hakijan ei tarvitse luvan saadakseen erikseen osoittaa, että johdon rakentaminen olisi tarpeellista sähkönsiirtokapasiteetin riittämättömyyden tai puutteellisen sähkönsiirron laadun vuoksi. Hankelupa on myönnettävä 1 momentin estämättä ensinnäkin liittymisjohdolle, jolla sähkönsiirtopaikka taikka yksi tai useampi voimalaitos liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon. Pykälän 1 momentin mukainen arviointi kohdistuu tapauksiin, joissa hankelupaa haetaan sellaiselle johdolle, joka rakennettaisiin muuhun kuin lähimpään suurjännitteeseen sähköverkkoon. Edelleen hankelupa on myönnettävä 1 momentin estämättä sähköjohdolle, jonka jakeluverkonhaltija rakentaa vastuualueellaan tai vastuualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat toisiinsa tai jakeluverkonhaltijan sähköverkon toiseen sähköverkkoon. Poikkeuksella on tarkoitus edistää jakeluverkonhaltijan mahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa jakeluverkkonsa tarvitsemat yhteydet kantaverkkoon tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hankelupasääntelyssä on erityissäännökset koskien kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisiä sähköjohtoja sekä liittymisjohtoja. Sen sijaan hankelupasääntelyssä ei ole erityisesti huomioitu erillisten linjojen rakentamista. Nykylainsäädännön perusteella erillisiä linjoja ei ole voinut käytännössä muodostua suurjänniteverkkojen tasolle, koska sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momentin nojalla luvanvaraisuuden ulkopuolelle on luettu erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönsiirtokapasiteetin riittämättömyyden vuoksi. Pienimuotoisella sähkönsiirtokapasiteetilla tarkoitetaan sähkönsiirtokapasiteettia, jota voimalaitoksen muodostama kokonaisuus, jonka teho on enintään kaksi megavolttiampeeria. Näin pienen voimalaitoksen liittäminen kulutuskohteeseen ei edellytä suurjännitejohtohankkeen rakentamista.

2.9 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely

Sähkömarkkinalain 14 §:n 1 momentin mukaan valtakunnan rajan ylittävän, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Sähkömarkkinalain 16 §:n 1 momentin mukaan hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohdon rakentaminen on sähkönsiirron turvaamiseksi tarpeellista. Valtakunnan rajan ylittävän sähköjohdon hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että sähköjohdon rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Hallitus on antanut 3.10.2024 hallituksen esityksen laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 147/2024 vp). Suomen talousvyöhyke on

kansainvälistä merialuetta, jonka taloudelliseen hyödyntämiseen Suomen valtiolla on oikeus. Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä. Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Suomeen valtion alueeseen kuuluvien Suomen aluevesien ulkopuolelle sijoittuva Suomen talousvyöhyke on kansainvälistä merialuetta. Talousvyöhykkeen käytössä tulee huomioida kansainvälinen sopimus, Yhdistyneiden kansakuntien (YK) merioikeusyleissopimus (United Nations Convention on the Law of the Sea, ns. Unclos, SopS 49 ja 50/1996), jossa määrätään rantavaltion oikeuksista ja velvollisuuksista talousvyöhykkeellä.

Merioikeusyleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä täysivaltaiset oikeudet merenpohjan yläpuolisten vesien ja merenpohjan ja sen sisustan elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, säilyttämiseen ja hoitamiseen sekä muuhun toimintaan, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja tutkiminen, kuten vedestä, merivirroista ja tuulista saatavan energian tuottaminen. Tämän kohdan perusteella Suomella on rantavaltiona täysivaltaiset oikeudet merituulivoiman tuottamiseen.

56 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä merioikeusyleissopimuksen asianomaisten määräysten mukainen lainkäyttövalta i) tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisen ja käytön osalta; ii) meritieteellisen tutkimuksen osalta; iii) meriympäristön suojelun ja säilyttämisen osalta. Rakentamisesta määrätään tarkemmin 60 artiklassa, jonka mukaan rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä yksinomainen oikeus rakentaa ja antaa lupa rakentaa ja käyttää: a) tekosaaria; b) 56 artiklassa mainittuihin ja muihin taloudellisiin tarkoituksiin käytettäviä laitteita ja rakennelmia; c) laitteita ja rakennelmia, jotka saattavat haitata rantavaltion oikeuksien käyttämistä vyöhykkeellä; sekä säännellä näiden rakentamista ja käyttöä. Rantavaltiolla on tällaisiin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin nähden yksinomainen lainkäyttövalta, joka käsittää muun muassa tulli-, vero-, terveydenhoito-, turvallisuus- ja maahanmuuttolakeja ja -määräyksiä koskevan lainkäyttövallan. Suomella on siis yksinoikeus talousvyöhykkeellään merituulivoimaloiden rakentamiseen ja niiden sääntelyyn. 60 artiklassa on myös joitakin rakentamista koskevia vaatimuksia, kuten että tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisesta on ilmoitettava asianmukaisesti ja niiden havaitsemisen helpottamiseksi on ylläpidettävä pysyvää varoitusjärjestelmää, ja että hylätyt tai käytöstä pois jääneet laitteet tai rakennelmat tulee merenkulun turvallisuuden takaamiseksi poistaa, ja että kaikkien sellaisten laitteiden ja rakennelmien syvyydestä, sijainnista ja mitoista, joita ei ole poistettu kokonaan, on asianmukaisesti tiedotettava.

Kuitenkin on huomioitava, että harjoittaessaan talousvyöhykkeellä merioikeusyleissopimuksen mukaisia oikeuksiaan ja täyttäessään sen mukaisia velvollisuuksiaan rantavaltion tulee ottaa asianmukaisesti huomioon muiden valtioiden oikeudet ja velvollisuudet ja toimia sopusoinnussa merioikeusyleissopimuksen määräysten kanssa (56 artiklan 2 kappale). Esimerkiksi 58 artiklan 1 kappaleen mukaan kaikilla sekä ranta- että sisämaavaltioilla on merioikeusyleissopimuksen asianomaiset määräykset huomioon ottaen talousvyöhykkeellä 87 artiklassa mainitut merenkulun ja ylilennon vapaudet, vapaus laskea merenalaisia kaapeleita ja putkistoja sekä vapaus kaikkeen muuhun näihin vapauksiin liittyvään kansainvälisessä oikeudessa hyväksytyyn meren käyttöön, joka esimerkiksi koskee alusten, ilma-alusten, merenalaisen kaapeleiden ja putkistojen toimintaa ja joka on sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa.

Esimerkiksi 79 artiklan 1 kappaleen mukaan kaikilla valtioilla on oikeus laskea mannerjalustalle merenalaisia kaapeleita ja putkistoja kyseisen artiklan määräysten mukaisesti. Suomen

tapauksessa mannerjalusta ja talousvyöhyke kattavat maantieteellisesti saman alueen. Rantavaltio ei saa haitata kaapeleiden tai putkistojen laskemista tai huoltoa, ottaen kuitenkin huomioon, että sillä on oikeus ryhtyä kohtuullisiksi katsottaviin toimiin mannerjalustan tutkimiseksi, mannerjalustan luonnonvarojen hyödyntämiseksi sekä putkistojen aiheuttaman pilaantumisen ehkäisemiseksi, vähentämiseksi ja valvomiseksi. Mannerjalustalle laskettavien putkistojen kulkureitin määrittämiseen tarvitaan kuitenkin rantavaltion hyväksyminen. Mikään merioikeusyleissopimuksen VI osan määräys ei vaikuta rantavaltion oikeuteen asettaa ehtoja sen alueelle tai aluemerelle johtaville kaapeleille tai putkistoille, eikä siihen lainkäyttövaltaan, joka rantavaltioilla on mannerjalustansa tutkimisen tai mannerjalustan luonnonvarojen hyödyntämisen tai valtion lainkäyttövaltaan kuuluvien tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien kaapelien tai putkistojen suhteen. Rakennuksia ja rakennelmia, kuten merituulivoimaloita sekä niihin kytköksissä olevia kaapeleita ja putkistoja koskevat kansainvälisen sopimuksen reunaehdot ovat siis erilaiset kuin niiden kaapeleiden ja putkistojen, jotka eivät ole yhteydessä sellaisiin Suomen talousvyöhykkeellä sijaitseviin rakennuksiin ja rakennelmiin, jotka liittyvät 56 artiklassa tarkoitettuun taloudelliseen hyödyntämiseen.

Sähkömarkkinalakia ei sovelleta talousvyöhykkeellä. Hallituksen esityksessä HE 147/2024 vp on ehdotettu säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia. Esitykseen sisältyvän Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) uuden 3 a §:n mukaan talousvyöhykkeelle rakennettavien tekosaarten, rakennelmien, laitteiden sekä niiden toiminnan yhteydessä asennettavien tai käytettävien putkien ja kaapeleiden osalta sovellettaisiin Suomen ja Euroopan unionin sähkö- ja kaasumarkkinoista annettua lainsäädäntöä. Tällä hetkellä sähkömarkkinalain hankelupamenettelyä sovelletaan valtakunnan rajan ylittäviin suurjännitejohtoihin, mutta ei Suomen talousvyöhykkeelle rakennetun tuulivoiman hyödyntämiseen liittyvien, toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavien suurjännitejohtojen rakentamiseen. Suomen talousvyöhykkeelle ja aluevesille sijoittuvan tuulivoimatuotannon ennakoitavan ja kannustavan toimintaympäristön edistäminen edellyttää merituulivoiman huomioimista tarpeellisilta osin myös sähkömarkkinasäätelyssä.

2.10 Muutoksenhaku

Sähkömarkkinalain 14 §:ssä ja maakaasumarkkinalain 12 §:ssä säädetään hankeluvasta valtakunnan rajan ylittävän nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon ja siirtoputken rakentamiseen. Lainkohdan 1 momentin mukaan valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupaa työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Sähkömarkkinalain 16 §:n 1 momentin mukaan hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohdon rakentaminen on sähkönsiirron turvaamiseksi tarpeellista. Valtakunnan rajan ylittävän sähköjohdon hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että sähköjohdon rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Maakaasumarkkinalain 12 §:n 2 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen on maakaasumarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Lupaa myönnettäessä on otettava huomioon hankkeen merkitys maakaasun sisämarkkinoille.

Valtakunnan rajat ylittävien sähköjohtojen ja maakaasun siirtoputkien hankelupien myöntäjäksi on säädetty muista hankeluvista poiketen Energiaviraston sijaan työ- ja elinkeinoministeriö, koska ulkomaanyhteydet ovat sähkönsiirron kannalta erityisasemassa. Maakaasun osalta ulkomaanyhteydet ovat tärkeässä roolissa, koska Suomessa ei ole kansallista maakaasun tuotantoa ja uusiutuvien kaasun tuotannon osuus on pieni suhteessa kulutukseen.

Sähköverkkojen puolella taas ulkomaanyhteydet kytkevät maamme sähköjärjestelmän naapurimaiden vastaaviin järjestelmiin ja sitä kautta myös muiden maiden järjestelmiin. Markkinoiden ja niiden sääntelyn kehitys on eri maissa eri vaiheessa. Lisäksi sähköjärjestelmien varmuudessa on eroja. Lupajärjestelmällä voidaan turvata, että sähköjärjestelmien yhteenliittäminen on maamme kannalta hallittua eikä vaaranna maamme sähköjärjestelmän toimivuutta ja toimitusvarmuutta.

Hankeluvan myöntäminen valtakunnan rajat ylittävälle sähköjohdoille ja maakaasun siirtoputkille on ensisijaisesti tarveharkintaa sähkö- ja maakaasujärjestelmän tarpeiden sekä toimitusvarmuuden turvaamisen näkökulmasta. Ministeriön harkintavalta hankelupa-asioissa on tavanomaisiin viranomaispäätöksiin nähden laaja ja lähestyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Näin ollen on ollut perusteltua ohjata muutoksenhaku ministeriön päätöksestä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Arvioitaessa hankkeiden tarkoituksenmukaisuutta sähkö- tai maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta on nähty tarpeelliseksi arvioida ainakin niitä vaikutuksia, joita hankkeella olisi Suomen sähkö- tai maakaasujärjestelmään ja sähkö- tai maakaasuverkkoon, sähkön tai maakaasun toimitusvarmuuteen ja energiahuollon varmuuteen sekä sähkön tai maakaasun tarjontaan ja hintaan. Vastavuoroisuuskriteerin täyttymistä arvioitaessa arviointi on kohdistunut ainakin toisen maan sähkö- tai maakaasumarkkinoiden avaamiseen tasoon ja vastavuoroisten kilpailuedellytysten olemassaoloon. Vastavuoroiset kilpailuedellytykset liittyvät esimerkiksi markkinoille pääsyyn, infrastruktuuriin, ympäristönormeihin ja energiaturvallisuuteen. Lisäksi harkinnassa on otettu huomioon EU:n yhteinen politiikka suhteessa kolmansiin maihin ja hankkeen merkitys sähkön tai maakaasun sisämarkkinoille.

Sähkömarkkinalain 114 §:n 4 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön 14 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Maakaasumarkkinalain 96 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriön 12 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Sähkömarkkinalain 114 §:n ja maakaasumarkkinalain 96 §:n mukainen muutoksenhakumenettely muodostaa poikkeuksen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 8 §:n säännökseen, jonka mukaan viranomaisen tekemään päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan ainoastaan valtioneuvoston yleisistunnon päätöksestä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 8 §:n sisältö on muotoutunut nykyiseen muotoonsa sitä edeltäneen hallintokäyttölain (586/1996) aikana. Hallintokäyttölain vastaavaa säännöstä (7 §) muutettiin lailla 891/2015 siten, ettei ministeriön päätöksestä enää saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutosta perusteltiin lain esitöissä (HE 230/2014 vp, s. 40) sillä, ettei ylimmän hallintotuomioistuimen ei tulisi toimia ainoana muutoksenhakuasteena, ellei siihen ole asian laatuun liittyviä erityisiä syitä.

Hallintolainkäytön periaatteiden muutosten johdosta on tarkasteltava rajajohto- ja rajaputkihankkeiden hankelupien päätöksenteon siirtämistä valtioneuvoston yleisistunnolle.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa sähkömarkkinalain kantaverkkoa ja suurjännitteistä jakeluverkkoa koskevaa sääntelyä siten, että näitä suurjänniteverkkoja voidaan kehittää ja verkon käyttäjien liittyviä voidaan liittää niihin nopeasti kasvaviksi ennakoitujen sähkön kulutuksen ja tuotannon tarpeita vastaavalla tavalla. Esityksen tavoitteena on

pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa kantaverkon ja suurjännitteisten jakeluverkkojen toimivuutta ja riittävyttä energiamurroksen perustana ja Suomen keskeisenä kilpailuetuna. Keskeisenä tavoitteena on sääntelyä kehittämällä säilyttää Suomi yhtenäisenä sähkökaupan tarjousalueena.

Hallituksen esityksellä pannaan täytäntöön hallitusohjelman seuraavia tavoitteita:

- Kansallisesti tärkeiden teollisuuden keskittymien sähkönsiirtotarve ja kohtuulliset sähkönsiirtokustannukset varmistetaan investointien mahdollistamiseksi.
- Kantaverkon rakentamistarpeen ja pullonkaulojen merkityksen vähentämiseksi edistetään sähköä kuluttavien ja tuottavien suurinvestointien sijoittumista lähekkäin ilman tarvetta liittyä kantaverkkoon.
- Sähkömarkkinalain muutoksella mahdollistetaan tuulivoimaloiden liityntäjohtojen kokoaminen yhteen jakeluverkkoyhtiön toimesta.

Hallituksen esityksen tavoitteena on selkeyttää kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisten jakeluverkkojen haltijoiden verkon kehittämisvelvollisuuteen ja liittämismahdollisuuteen sisältyviä vastuita sekä sähköverkkolupasääntelyä, jotta voimakkaasti lisääntyvä sähkön kulutus ja tuotanto voidaan integroida sujuvasti sähköverkkoihin. Tavoitteena on myös selkeyttää sähköntuottajien omien liittymisverkkojen sääntelyä ja vähentää sähköntuottajien erillisten liittymisjohtojen rakentamisesta aiheutuvaa rasitusta maanomistajille, ympäristölle ja hiilinielulle. Esityksen tavoitteena on helpottaa ns. erillisten linjojen rakentamista ja erillisiä linjoja hyödyntäviä tuotantoa, kulutusta ja varastointia käsittäviä hybridiliityntöjä sekä joustavia liittymissopimuksia lisääntyvän sähköntuotannon ja uusiutuvan vedyn markkinoille tulon edistämiseksi. Sähkömarkkinalakiin tehdään myös Suomen talousvyöhykkeelle sijoittuvan tuulivoimatuotannon edellyttämät muutokset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Valtakunnallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu

Valtakunnallisen yhtenäisen sähköverkon kehittämisvastuu kuuluisi edelleen kantaverkonhaltijalle. Ehdotuksen mukaan kantaverkonhaltijan kehittämisvastuu rajautuisi jatkossa valtakunnallisen yhtenäisen sähkön siirtoverkon ja valtakunnanrajan ylittävien rajayhdysjohtojen kehittämiseen. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastualueeseen kuuluisivat valtakunnan alue Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta ja Suomen talousvyöhyke.

Ehdotuksen mukaan yli 110 kilovoltin verkon johtoja ei pidettäisi enää jännitetason perusteella automaattisesti kantaverkkona, vaan tällainen johto voisi olla myös suurjännitteistä jakeluverkkoa, jos se on luonteeltaan paikallista tai alueellista verkkoa.

Kantaverkoksi määriteltäisiin näin ollen nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdoista, sähköasemista ja muista laitteistoista koostuva valtakunnallinen yhtenäinen sähkön siirtoverkko lukuun ottamatta suurjännitteisiä jakeluverkkoja. Lisäksi kantaverkkoa olisi kantaverkonhaltijan hallinnassa oleva, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin rajayhdysjohto. Kantaverkkoon ei siten kuuluisi vähintään 110 kilovoltin paikallinen tai alueellinen sähköverkko tai -johto, joka ei ylitä valtakunnan rajaa.

4.1.2 Alueellisen ja paikallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu

Suurjännitteisen jakeluverkon määritelmää muutettaisiin siten, että suurjännitteisellä jakeluverkolla tarkoitetaan nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin paikallista tai alueellista sähköverkkoa tai -johtoa, joka ei ole liittymisjohto ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa. Jakeluverkonhaltijoille mahdollistetaan alueellisen tai paikallisen yli 110 kilovoltin verkon rakentaminen ja operointi suurjännitteisen jakeluverkon haltijana.

Sähkömarkkinalain 19 §:ää täsmennettäisiin siten, että verkonhaltijan tulisi toiminta-alueellaan riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Suurjännitteisessä jakeluverkossa verkon kehittämisvelvollisuus koskisi aluetta, jolla sijaitsevien verkon käyttäjien olisi teknisesti, taloudellisesti tai maankäytöllisesti edullisempaa liittyä kyseisen verkonhaltijan kuin jonkun toisen verkkoon.

Sen lisäksi, mitä 19 §:ssä säädetään verkonhaltijan kehittämisvelvollisuudesta, ehdotetussa uudessa 51 a §:ssä säädettäisiin, että jakeluverkonhaltijan tulisi kehittää toiminta-alueellaan verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti uutta suurjännitteistä jakeluverkkoa, jos tämä ei ole verkonhaltijan teknisiin, taloudellisiin ja organisatorisiin voimavaroihin nähden tai verkonhaltijan muiden asiakkaiden kannalta kohtuutonta. Jos liittyjä sijaitsisi useamman suurjännitteisen jakeluverkon tai jakeluverkon haltijan toiminta-alueella, suljetut jakeluverkot mukaan lukien, olisi uuden suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvastuu kaikilla näillä verkonhaltijoilla, mutta teknisten, taloudellisten ja organisatoristen edellytysten perusteella ensisijaisesti sillä verkonhaltijalla, jolla olisi toiminta-alueella ennestään suurjännitteistä jakeluverkkoa. Jos alueella ei olisi ennestään suurjännitteisen jakeluverkon tai jakeluverkon haltijaa, joka on kykenevä investoimaan uuteen sähköverkkoon, tarvittaessa sellaisella alueella sähköjohdon tai uuden sähköverkon rakentamiseen voitaisiin myöntää hankelupa ja uusi sähköverkkolupa sellaiselle uudelle toimijalle, joka on valmis investoimaan sähkönsiirron kannalta tarpeelliseen siirtoyhteyteen tai uuteen sähköverkkoon.

Sähkömarkkinalakiin ei esitetä muutoksia jakeluverkonhaltijoiden säännellyn monopolin osalta. Siten suurjännitteiselle jakeluverkolle ei määritettäisi vastuualuetta eikä millään verkonhaltijalla olisi yksinoikeutta rakentaa suurjännitteistä jakeluverkkoa. Suurjännitteiseen jakeluverkkoon ei kohdistuisi sähkömarkkinadirektiivin tosiasiallisen eriyttämisen vaatimusta. Suurjännitteistä jakeluverkkoa voisivat siten operoida toiminnanharjoittajat, jotka eivät täytä sähkömarkkinalain 32 §:ssä tarkoitettuja riippumattomuuden vaatimuksia.

4.1.3 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen lisättäisiin valtakunnan alueen lisäksi Suomen talousvyöhyke. Muutoin merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen noudattaisi vastaavaa sääntelyä kuin mantereelle sijoitettavaa sähköntuotantoa palvelevien verkkojen kehittämisessä noudatetaan.

4.1.4 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon

Sähköntuotannon liittymisverkolla tarkoitettaisiin vähintään 110 kilovoltin suurjännitteistä jakeluverkkoa, joka palvelee useampaa erillistä voimalaitoskokonaisuutta, kuten tuulipuistoa (ml. niiden osana olevat energiavarastot). Jakeluverkonhaltijoille mahdollistettaisiin kehittää myös tuotantoa yhteen kerääviä verkkoja tai verkon osia.

Kehittämismääräyksiä verkkoyhtiön toiminta-alueella esitettäisiin tarkennettavan lakiin ehdotetun uuden 51 a §:n 1 momentissa siten, että suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ja jakeluverkonhaltijan tulisi kehittää sähköverkkoon kahden tai useamman erillisen voimalaitoskokonaisuuden liittämiseksi sähköverkkoon verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Tuotantoa yhteen keräävä verkko katsottaisiin osaksi verkkoyhtiön säänneltyä verkkotoimintaa ja verkko-omaisuutta. Verkkoyhtiön liittämismääräyksiä johdosta sähköntuotantoa palvelemaan verkkoon voisi liittää myös sähkövarastoja ja kulutusta.

Sähköntuottajat voisivat ehdotuksen mukaan rakentaa ja operoida yhteisiä sähköntuotannon liittymisverkkoja ilman sähköverkkolupaa. Liittyjät tai kolmas osapuoli liittymien pyynnöstä voisivat perustaa sähköntuotantoa palvelevien verkkojen rakentamista ja operointia varten yhtiön, joka voisi operoida verkkoa suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan luvan nojalla. Tällä vastattaisiin tilanteeseen, jossa jakeluverkonhaltijalla ei olisi teknistä, organisatorista tai taloudellista kykyä investoida toiminta-alueellaan tarvittavaan suurjännitejohtoon tai – verkkoon.

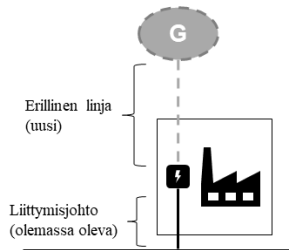
4.1.5 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt

Luvanvaraisen verkkotoiminnan ulkopuolelle jäävää erillistä linjaa koskeva kahden megavoltin kapasiteettiraja poistettaisiin. Tämä voisi teollisuus- ja elinkeinoalueiden osalta mahdollistaa tulevaisuuden energiaratkaisut, joissa esimerkiksi vetylaitos yhdistettäisiin erillisellä linjalla suoraan uusiutuvan tuotantoon uusiutuvan vedyn tuottamiseksi uusiutuvan energian direktiivin lisäisyysvaatimusten vaatimalla tavalla.

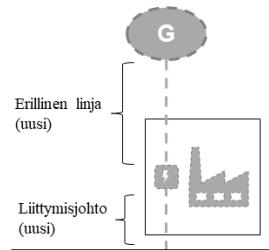
Aktiivista asiakasta ja erillistä linjaa koskeva sääntelyehdotus rakentuisi sähkömarkkinalain 4 §:n kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sekä suljetun jakeluverkon konseptien pohjalta. Erillinen linja voisi muodostua alla kohdissa 1-3 mainituilla tavoilla edellyttäen, että tuotantoyksiköitä ja niiden kanssa samaan erilliseen linjaan liittyviä energiavarastoja lukuun ottamatta muut liittymän sähkölaitteistot kytkinlaitos mukaan lukien sijaitsisivat joko saman kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän alueella tai vaihtoehtoisesti muodostaisivat suljetun jakeluverkon.

Erillinen linja voisi muodostua seuraavilla tavoilla:

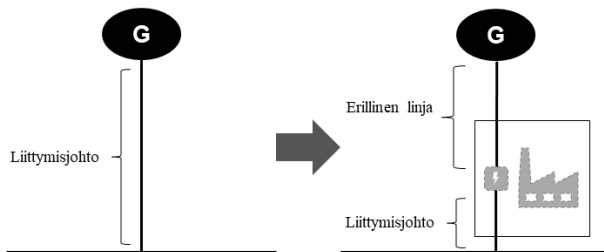
1. Uusi tuotantoyksikkö tai -yksiköt liitetään erillisellä linjalla olemassa olevaan kulutuskohteeseen, joka on liittynyt suurjänniteverkkoon liittymisjohtolla.
2. Uusi tuotantoyksikkö tai -yksiköt liitetään erillisellä linjalla uuteen kulutuskohteeseen ja molemmat kohteet liittyvät samanaikaisesti suurjänniteverkkoon joko yhteisellä tai toisen omistamalla liittymisjohtolla.
3. Uusi kulutuskohteeseen liittyy myöhemmin olemassa olevaan yhden tai useamman tuotantoyksikön liittymisjohtoon, jolla nämä ovat liittyneet suurjänniteverkkoon. Tällöin osa aiemmasta liittymisjohtosta voitaisiin katsoa jatkossa erilliseksi linjaksi.

Vaihtoehto 1: Uusi tuotantoyksikkö tai -yksiköt liitetään erillisellä linjalla olemassa olevaan kulutuskohteeseen, joka on liittynyt suurjänniteverkkoon liittymisjohtolla.

Vaihtoehto 2: Uusi tuotantoyksikkö tai -yksiköt liitetään erillisellä linjalla uuteen kulutuskohteeseen ja molemmat kohteet liittyvät samanaikaisesti suurjänniteverkkoon joko yhteisellä tai toisen omistamalla liittymisjohtolla.

Vaihtoehto 3: Uusi kulutuskohte liittyy myöhemmin olemassa olevaan yhden tai useamman tuotantoyksikön liittymisjohtoon, jolla nämä ovat liittyneet suurjänniteverkkoon. Tällöin osa aiemmasta liittymisjohtodosta voitaisiin katsoa jatkossa erilliseksi linjaksi.

Edellä vaihtoehdossa 3 kulutuskohte voisi liittyä myös tuotantoyksikköön siten, että kulutuskohte sijaitisi liittymispisteeseen nähden tuotantoyksikön takana.

Ehdotukseen sisältyisi myös se, että erillisellä linjalla käyttökohteeseen yhdistetyn voimalaitoksen tai voimalaitoskokonaisuuden yhteydessä sijaitsee energiavarasto. Suurjännitteisten erillisten linjojen rakentamista edistettäisiin väljentämällä sähkömarkkinalaissa erillisen linjan osalta hankeluvan myöntämistä ja käsittelemällä erillistä linjaa luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan ulkopuolelle jäävänä toimintana. Sähköntuotantoa voitaisiin yhdistää erillisellä linjalla myös suljettuihin jakeluverkkoihin.

4.1.6 Verkkoon pääsyn järjestäminen

Verkkoon pääsyn merkitys sähkömarkkinalainsäädännössä

Sähkömarkkinalain keskeisimpiä tavoitteita on sähköverkkojen avaaminen kaikkien siirtoa haluavien käyttöön eli siirtovelvoitteen säätäminen verkonhaltijoille. Sähkömarkkinalaissa verkkoon pääsy on järjestetty niin sanotun säännellyn verkkoon pääsyn kautta. Kaikilla sähköverkon asiakkailta on oikeus verkkoon pääsyyn sääntelyviranomaisen etukäteen vahvistamien yhtäläisten ehtojen perusteella.

Myös sähkömarkkinadirektiivi ja EU-tuomioistuimen soveltamiskäytäntö turvaavat tiukasti verkkoon pääsyn kaikille asiakkaille. Sähkömarkkinadirektiivin 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueettomasti ja syrjimättömästi verkon käyttäjien välillä. Verkon käyttäjällä tarkoitetaan sekä tahoja, joka toimittaa sähköä siirto- tai jakeluverkkoon, että tahoja, jolle sähköä toimitetaan siirto- tai jakeluverkosta. Siten järjestelmää sovelletaan lähtökohtaisesti sekä sähkön tuottajiin että loppukäyttäjisiin. Jäsenvaltioilla on velvollisuus nimetä siirto- ja jakeluverkonhaltijat, jotka vastaavat verkkoon pääsyn järjestämisestä.

Unionin tuomioistuimen ns. Citiworks -tapauksessa⁹ tuomioistuin katsoi, että sähkömarkkinadirektiivin kolmannen osapuolen verkkoon pääsyä koskevaa säännöstä on tulkittava siten, että se on esteenä Saksan lainsäädännön säännökselle, jolla tietyt energiantoimitusverkkojen haltijat vapautetaan velvollisuudesta myöntää kolmansille osapuolille vapaa pääsy näihin verkkoihin sillä perusteella, että nämä verkot sijaitsevat yhteenkuuluvalla yritysalueella ja palvelevat pääasiallisesti energian siirtämistä oman yrityksen sisällä tai siihen sidoksissa olevaan yritykseen. Citiworks-tapauksen perusteella jäsenvaltio ei voi jättää nimeämättä sähköverkkoa operoivaa toiminnanharjoittajaa verkonhaltijaksi, joka vastaa direktiivin velvollisuuksien täyttämisestä, ellei direktiivi anna tähän perustetta. Citiworks -tapauksessa unionin tuomioistuin arvioi tilannetta, jossa oli kysymys sähköverkosta, jossa sähköä toimitettiin direktiivin tarkoittamille asiakkaille. Sähkömarkkinadirektiivin määritelmän mukaan näitä ovat tukkuasiakkaat ja loppukäyttäjät. Kansallisesti toiminnanharjoittajia puolestaan tulisi kohdella lainsäädännössä yhdenvertaisesti.

Liittymisjohdot sähköverkkoihin

Liittymisjohdon määritelmä käsittäisi yhden sähkönkäyttökohteen, yhden voimalaitoskokonaisuuden tai yhden tai useamman toisiinsa kytketyn energiavaraston verkkoon liittämiseksi rakennetut johdot. Ehdotuksella on tarkoitus selventää, että liittymisjohto palvelee aina vain yhtä liittynyttä. Siten useamman voimalaitoksen ja/tai energiavaraston liittäminen samalla liittymisjohdolla edellyttäisi, että näiden välillä on toiminnallinen yhteys. Mikäli toiminnallista yhteyttä ei olisi, kyse olisi useampaa eri liittynyttä palvelevasta sähköverkosta.

Kolmannen osapuolen verkkoon pääsyn toteuttaminen edellyttää, että varsinaiset sähköverkot kuuluvat säännellyn verkkotoiminnan piiriin. Sähkömarkkinalain 20 §:ssä säädetty liittämisvelvollisuus koskee ainoastaan luvanvaraista verkkotoimintaa harjoittavia verkonhaltijoita. Liittymisjohdon haltija ei siten ole velvollinen liittämään kolmansia osapuolia liittymisjohtoonsa, ja kolmannen osapuolen liittäminen voisi tehdä liittymisjohdon operoinnista luvanvaraista verkkotoimintaa.

Verkkoon pääsy sähköntuotannon liittymisverkoissa

Ehdotuksen mukaan sähköntuotannon liittymisverkolla tarkoitettaisiin sähköverkkoa, jolla kaksi tai useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus liittyvät yhteisellä liittymällä ja mahdollisella varasyöttöyhteydellä sähköverkkoon ja joka on mainittua sähköverkkoa käyttävän yhden tai useamman sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan tai näiden määräysvallassa olevan yrityksen hallinnassa. Myös sähköntuotannon liittymisverkot jäisivät säännellyn verkkotoiminnan ulkopuolelle, jos näissä ei toimitettaisi sähköä tukkuasiakkaille tai

⁹ Tuomio 22.5.2008, Citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298.

loppukäyttäjille. Siten sähköntuotannon liittymisverkon haltijat eivät olisi velvollisia liittämään kolmansia osapuolia tällaiseen liittymisverkkoonsa.

Sähköntuotannon liittymisverkossa ei olisi kyse yksittäistä liittyjää palvelevasta johdosta, vaan useampaa liittyjää palvelevasta sähköverkosta. Lähtökohtaisesti tällaiseen useampaa liittyjää palvelevaan sähköverkkoon sovelletaan edellä mainitun Citiworks-tapauksen periaatteita kolmannen osapuolen verkkoon pääsyn järjestämisestä. Sähköntuotannon liittymisverkon operointi ei kuitenkaan olisi luvanvaraista sähköverkkotoimintaa, jos siinä ei toimiteta sähköä tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille. Sähköntuotannon liittymisverkko eroaisi siten säännelystä sähköverkkotoiminnasta siten, että verkko olisi yhden tai useamman sitä käyttävän sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan tai näiden määräysvallassa olevan yrityksen hallinnassa, ja sen sisällä ei käytäisi sähkökauppaa.

Citiworks-tapauksen perusteluissa on muun ohella todettu, että kuluttajien oikeus valita vapaasti toimittajansa ja toimittajan oikeus toimittaa vapaasti hyödykkeitä asiakkailleen ovat välttämättä sidoksissa toisiinsa. Jotta asiakkaat voivat valita vapaasti toimittajansa, toimittajilla on oltava pääsy eri siirto- ja jakeluverkkoihin, joilla sähköä toimitetaan asiakkaille. Näin ollen voidaan katsoa, ettei unionin lainsäädännön vaatimusta kolmannen osapuolen verkkoon pääsystä sovelleta pelkkää sähköntuotantoa palvelevaan verkkoon, jossa sähköä ei toimiteta asiakkaille. Toisaalta sähköntuottajan pääsy säänneltyyn jakelu- tai kantaverkkoon voisi vaarantua, mikäli tuottaja on liittynyt jakelu- tai kantaverkkoon sellaisen sähköntuotannon liittymisverkon kautta, jonka haltija asettaa kohtuuttomia ehtoja tuotannon liittymisverkon käytölle. Tästä syystä sähköntuotannon liittymisverkko jäisi säännellyn verkkotoiminnan ulkopuolelle ainoastaan siinä tapauksessa, että verkko on liittyjän tai liittyjien omassa hallinnassa.

Verkkoon pääsy kiinteistöjen sähköverkoissa

Unionin tuomioistuimen Citiworks-tapauksessa antaman tuomion mukaan kolmannen osapuolen verkkoon pääsy on järjestettävä myös kiinteistö- ja teollisuusverkkoihin.

Sähkömarkkinalain 72 §:n mukaan kiinteistönhaltijan on huolehdittava siitä, että loppukäyttäjällä on mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus, jossa sähköntoimitus tapahtuu jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Säännös vastaa Citiworks -tuomiossa vahvistettua tulkintaa verkkoon pääsyn järjestämisestä.

Säännöstä sovelletaan kuitenkin ainoastaan loppukäyttäjiin, jotka sijaitsevat jakeluverkkoon liittyneellä kiinteistöllä. Säännös ei sen sijaan sovelleta sähköntuottajiin eikä myöskään kiinteistöihin, jotka on liitetty suurjännitteiseen jakeluverkkoon tai kantaverkkoon. Tämän vuoksi sähkömarkkinalain 72 §:ää on tarpeen täydentää säännöksillä, jotka turvaavat kolmannen osapuolen verkkoon pääsyn myös näissä tapauksissa.

4.1.7 Suljetut jakeluverkot

Ehdotus, jolla jakeluverkonhaltijoille mahdollistetaan alueellisen tai paikallisen yli 110 kilovoltin verkon rakentaminen ja operointi suurjännitteisen jakeluverkon haltijana mahdollistaisi myös suljetun jakeluverkon haltijalle rakentaa yli 110 kilovoltin yhdysjohdon, jolla suljettu jakeluverkko yhdistetään kantaverkkoon.

Suljetuille jakeluverkoille ehdotettaisiin lisäksi mahdollistettavan erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu suljetun jakeluverkon toiminta-alueen tai vastuualueen ulkopuolella sijaitsevista tuotantoyksiköistä ja energiavarastoista.

Suljetun jakeluverkon sähköverkkoluvan myöntämisperusteita esitettäisiin tarkennettavaksi siten, että ne korostaisivat verkon käyttäjien tuotantoprosessien raaka-aineiden ja lopputuotteiden välisiä yhteyksiä ja siten selkeyttäisivät luvan myöntämisen edellytyksiä esimerkiksi verkolle, joka on perustettu vedyn tuotantoon ja jatkojalostukseen perustuvaa tuotantoprosessia varten.

4.1.8 Joustavat liittymissopimukset

Sähkömarkkinadirektiivin 6 a artiklaa vastaavasti sähkömarkkinalaissa säädettäisiin mahdollisuudesta tehdä joustavia liittymissopimuksia liittyjän verkkoon pääsyn nopeuttamiseksi. Joustava liittymissopimus olisi tarkoitettu määräaikaiseksi järjestelyksi siihen saakka, kunnes verkon kapasiteetti mahdollistaa lopullisen taatun kiinteän liittymistehon käyttöönoton. Laissa säädettäisiin kuitenkin myös Energiavirastolle mahdollisuus hakemuksesta myöntää verkonhaltijalle lupa tehdä joustava liittymissopimus pysyvänä ratkaisuna tietyssä verkon osassa, jolla Energiavirasto katsoo verkon kehittämisen olevan vähemmän tehokas vaihtoehto.

Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin joustavan liittymissopimuksen määritelmä. Joustavalla liittymissopimuksella tarkoitettaisiin liittymissopimusta, jonka ehdoissa on sovittu rajoituksista liittymispisteen taatulle teholle tai verkonhaltijan toteuttamasta liittymän sähkönkäytön tai sähkönsyötön ohjaamisesta.

Sähkömarkkinalaissa säädettäisiin sääntelykehyksen perusteet muun muassa koskien joustavan liittymissopimuksen sisältöä. Joustavia liittymiä koskevat tarkemmat määräykset antaisi Energiavirasto siltä osin kuin kehyksestä ei olisi säädettävä lailla.

4.1.9 Liitynnän enimmäisteho

Liittämisvelvollisuutta koskevassa 20 §:ssä säädettäisiin, ettei liittymän syöttöteho sähköverkkoon tai ottoteho sähköverkosta saa ylittää suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta, jonka sähköjärjestelmä kestää käyttövarmuutta vaarantamatta. Kantaverkonhaltijan olisi annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot sähköjärjestelmän salliman suurimman mahdollisen tehonmuutoksen perusteista. Suurinta mahdollista askelmaista tehonmuutosta ei ehdoteta määritettäväksi kiinteänä lukuna lakiin, sillä se voisi myöhemmin muuttua. Säännös ei rajoittaisi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta.

Ehdotus olisi tarkoitus kohdistaa lain voimaantulon jälkeisiin liittymiin.

4.1.10 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat

Erillisten linjojen osalta ehdotetaan, että hankelupa erillisille linjoille myönnettäisiin sähkömarkkinalain 16 §:n 2 momentin nojalla ilman tarveharkintaa. Ehdotus olisi linjassa sen kanssa, että erillisen linjan rakentaminen ei vaatisi sähköverkkolupaa.

Sähkömarkkinalain 16 §:n 2 momenttia täsmennettäisiin vastaamaan liittymisjohdon määritelmään tehtäviä muutoksia. Muilta osin kansallisia sähköjohtoja koskevaan sääntelyyn ei tehtäisi muutoksia.

4.1.11 Luvanvaraisuutta koskeva ennakkotieto

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan säännöstä, joka antaisi Energiavirastolle valtuuden verkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevan ennakkotiedon antamiseen. Energiavirasto voisi kirjallisesta hakemuksesta antaa yksittäistapausta koskevan ennakkotiedon siitä, onko sähköverkkotoiminta luvanvaraista. Hakemuksessa olisi esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Ennakkotietoa ei annettaisi, jos samaa toimintaa koskien on sähköverkkolupahakemus vireillä tai asia on jo Energiaviraston toimesta ratkaistu.

Ennakkotietoa koskevaa voimassa olevaa päätöstä olisi hakijan vaatimuksesta noudatettava sähkömarkkinalakia sovellettaessa, esimerkiksi luvattoman verkkotoiminnan tutkinnassa. Edellytyksenä ennakkotiedon noudattamiselle olisi kuitenkin, että hakija on esittänyt ennakkotiedon antamista varten oikeat ja riittävät tiedot, hakija ei ole toteuttanut toimintaansa olennaisesti toisin kuin ennakkotietoa koskevassa hakemuksessa on esitetty ja ennakkotiedon sisältöön vaikuttava lainsäädäntö ei ole muuttunut.

4.1.12 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely

Sähkömarkkinalain 114 §:n ja maakaasumarkkinalain 96 §:n mukaiset muutoksenhakumenettelyt olisi syytä yhtenäistää muun hallintoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön kanssa. Lupasääntelyä esitetään muutettavaksi siten, että valtakunnan rajat ylittävien sähköjohtojen ja maakaasuputkien hankelupien päätösvalta siirrettäisiin valtioneuvoston yleisistunnolle, jonka päätöksistä voisi valittaa suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutusarvioinnin taustaselvitykset

Vaikutusarvio perustuu pääosin AFRY Management Consulting Oy:n työ- ja elinkeinoministeriölle tekemään taustaselvitykseen.¹⁰

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset sähkömarkkinoiden toimintaan ja sähköjärjestelmään

Ehdotetut muutokset tehostaisivat yleisesti lisääntyvän sähköntuotannon ja kasvavien kulutuksen kuormien liittämistä sähköverkkoon.

Ehdotettu tehokriteerin poisto suurjännitteisen jakeluverkon määritelmästä mahdollistaisi sen, että myös muut verkonhaltijat kuin kantaverkonhaltijat voisivat rakentaa yli 110 kilovoltin jännitetasolla toimivaa suurjännitteistä sähköverkkoa ja vastata näin kasvavaan sähkönsiirtotarpeeseen. Muutos nopeuttaisi suurten, yli 110 kilovoltin paikallista verkkoa tarvitsevien kulutuskeskittymien verkkoon liittämistä. Kantaverkonhaltijan vastuuta valtakunnallisen yhtenäisen sähkön siirtoverkon rakentamisesta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä ei muutettaisi. Ehdotettu muutos tukisi kuitenkin kantaverkonhaltijan mahdollisuutta keskittää resurssinsa valtakunnallisen verkon kehittämiseen. Muutoksella ei myöskään poistettaisi jakeluverkonhaltijoiden maantieteellisiä vastuualueita. Suurjännitteinen

¹⁰ AFRY Management Consulting Oy: Taustaselvitys suurjännitejohtojen sääntelyhankkeeseen Raportti työ- ja elinkeinoministeriölle. 21.10.2024.

jakeluverkko palvelisi lähtökohtaisesti yhtä jakeluverkonhaltijaa tai suppeaa käyttäjäryhmää, eikä niillä olisi valtakunnan tasolla merkittävää vaikutusta sähkön siirtoon tai sähköjärjestelmän käyttövarmuuden ylläpitämiseen.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen esitetään lisättäväksi Suomen talousvyöhyke. Muutos selkeyttäisi nykytilaa, kun Suomen talousvyöhykkeellä tapahtuvan tuotannon ja hybridihankkeiden liittämiseksi määriteltäisiin selkeä vastuutaho. Muutos edistäisi talousvyöhykkeelle rakentuvan merituulivoiman liittämistarpeen edellyttämän liittämiskapasiteetin rakentamista rannikkoalueelle. Suomen uusiutuvat ry:n mukaan merituulivoimaa on suunnitteilla noin 70 gigawattia, josta talousvyöhykkeelle noin 50 gigawattia.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sääntelyä siten, että jakeluverkonhaltijoille mahdollistettaisiin useampaa voimalaitoskokonaisuutta palvelevan sähköverkon kehittäminen osana luvanvaraista verkkotoimintaa. Lisäksi ehdotuksella mahdollistetaan useaa voimalaitoskokonaisuutta palvelevien sähköntuotannon liittymisverkkojen rakentaminen sähköntuottajien toimesta luvanvaraisuuden ulkopuolelle jäävänä toimintana. Muutosehdotus voi edistää uusien tuotantokohteiden keskitettyä sähköverkkoon liittämistä sen sijaan, että jokainen liittyjä rakentaisi oman liittymisjohdon. Sähköntuotannon liittymisverkkojen arvioidaan olevan yksittäisten liittymisjohtojen rakentamista edullisempaa etäisyyden kasvaessa lähimpään liityntäpisteeseen, tai kun samalla alueella on useita liittyjiä. Keskitetty verkkoon liittyminen vähentäisi kokonaisuudessaan verkon rakentamistarvetta ja edistäisi verkkojen kokonaistaloudellista tehokkuutta. Ehdotettu muutos voisi kannustaa jakeluverkonhaltijoita rakentamaan suurjännitteistä sähköverkkoa ennakoivasti alueille, joille on odotettavissa uutta sähköntuotantoa varsinkin, jos alueelle on myöhemmin odotettavissa myös kulutusta. Lisäksi liittyjä tai kolmas osapuoli liittyjien pyynnöstä voisivat perustaa sähköntuotantoa yhteen keräävän suurjännitteisen verkon rakentamista ja operointia varten yhtiön, joka voisi operoida tällaista verkkoa suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan luvan nojalla. Tällä vastattaisiin tilanteeseen, jossa jakeluverkonhaltijalla ei olisi teknistä, organisatorista tai taloudellista kykyä investoida toiminta-alueellaan tarvittavaan suurjännitejohtoon tai –verkkoon. Ehdotus laajentaisi sitä toimijajoukkoa, joka voisi rakentaa sähköntuotantoa palvelevia sähköverkoja, ja edistäisi näin tarvittavien sähköverkkojen rakentamisen toteuttamista.

Suurjännitteisten erillisten linjojen rakentamista edistettäisiin väljentämällä sähkömarkkina-alueissa erillisen linjan osalta hankeluvan myöntämistä ja käsittelemällä erillistä linjaa luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan ulkopuolelle jäävänä toimintana. Esityksessä ehdotetaan poistettavan luvanvaraisen verkkotoiminnan ulkopuolelle jäävän erillisen linjan määrittelyn kahden megavoltiampeerin kapasiteettiraja. Tämä voisi teollisuus- ja elinkeinoalueiden osalta mahdollistaa tulevaisuuden energiaratkaisut, joissa esimerkiksi vetylaitos yhdistettäisiin erillisellä linjalla suoraan uusiutuvan tuotantoon uusiutuvan vedyn tuottamiseksi uusiutuvan energian direktiivin lisäisyysvaatimusten vaatimalla tavalla. Erillisten linjojen rakentaminen voi pienentää sähköverkon siirtokapasiteetin tarvetta, sillä erillisellä linjalla yhdistetyt tuotanto- ja kulutuskohteet kuormittavat sähköjärjestelmää omilla liittymisjohtoilla sähköverkkoon liitettyjä kohteita vähemmän.

Joustava liittymissopimus voisi nopeuttaa liittyjän verkkoon pääsyä, kun se mahdollistaisi olemassa olevan verkkokapasiteetin tehokkaamman käytön sillä aikaa, kun verkonhaltija vahvistaa verkkoaan. Pysyvänä ratkaisuna rajatuissa verkonosissa toteutetut joustavat liittymissopimukset mahdollistaisivat verkon ylikuormituksen teknisten rajoittamisen, mikä parantaisi verkon käyttövarmuutta. Pysyvästi joustavilla liittymissopimuksilla voitaisiin lisäksi vähentää investointitarvetta, mikä tuo sekä yritys- että järjestelmätason kustannushyötyjä.

Hankelupamenettelyn ei todettu Afryn vaikutusarvioraportin valmistelussa tehdyissä sidosryhmähaastatteluissa hidastavan tai estävän kulutus- ja tuotantokohteiden verkkoon liittämistä. Raportissa arvioitiin, että ehdotettu verkon kehittämisvastuiden muutos voisi nykysääntelyn puitteissa lisätä hankelupahakemusten määrää. Jos hakemusten määrä lisääntyisi merkittävästi, eikä niiden käsittelyyn olisi riittävästi resursseja, voisi tämä muodostaa pullonkaulan hankkeiden toteutumiselle.

Talousvyöhykkeellä sijaitsevaa sähköntuotantoa toiseen valtioon liittävän sähköjohdon hankelupamenettelyllä varmistettaisiin, että Suomi voisi säädellä sitä, miten talousvyöhykkeelle rakennettavaa tuulivoimaa ja sen tuottamaa sähköä hyödynnettäisiin. Tarkoituksenmukaisuusharkintaa lähellä olevan päätöksen muutoksenhaku ohjautuisi asian luonteelle sopivasti korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakumenettely olisi paremmin linjassa yleisen muutoksenhakua koskevan sääntelyn kanssa.

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia ihmisten tai ihmisryhmien yhdenvertaisuuteen sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

4.2.3 Yritysvaikutukset

Afryn taustaselvityksen yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa ilmeni, että valtaosalla verkkoyhtiötä ei ole kokemusta suurjännitteisen sähköverkon rakentamisesta. Suurjännitteisen verkon rakentaminen edellyttäisi näin ollen jakeluverkonhaltijoilta osaamisen kartuttamista. Lisäksi verkonhaltijoiden taloudellinen kyvykyys investoida yli 110 kilovoltin verkon rakentamiseen vaihtelee yhtiöittäin, ja investointi yhdenkin 400 kilovoltin johdon rakentamiseen voi olla merkittävä suhteessa verkonhaltijan vuosi-investointeihin. Investointi on merkittävä myös suurimmille verkkoyhtiöille, sekä sellaisille jakeluverkkoyhtiölle, joilla on pelkästään suurjännitteistä jakeluverkkoa.

Yhdellä korkeamman jännitetason johtoinvestoinnilla voidaan kuitenkin välttää tarve rakentaa useita rinnakkaisia alemman jännitetason voimajohtoja. Yhden 400 kilovoltin jännitetason voimajohdon kokonaisinvestointi voi olla edullisempi kuin vastaavan siirtokapasiteetin mahdollistavan useamman 110 kilovoltin johdon rakentaminen. Ehdotettu sääntely voi näin ollen tuoda taloudellisia säästöjä yhtiöille, joiden olisi nykytilanteen mukaisen sääntelyn puitteissa toteutettava suurjännitteisiä johtoinvestointeja rinnakkaisina alemman jännitetason johtoina.

Ehdotus toisi lisäksi kaikkien erityyppisten verkonhaltijoiden rakentamat suurjänniteverkot saman sääntelyn piiriin, ja edistäisi siten verkonhaltijoiden yhdenvertaista kohtelua.

Koska merialueilla ei toistaiseksi ole sähköverkkoja rajayhdysjohtoja lukuun ottamatta, merialueille mahdollisesti rakentuvien sähköntuotannon liittymisverkkojen oletetaan syntyvän pääsääntöisesti tuulivoimatuottajien toimesta.

Erillinen linja voisi tuoda verkon käyttäjille jossain määrin kustannushyötyjä verkkomaksuissa, sillä erillisellä linjalla yhdistettyjen kohteiden välinen sähkönsiirto tapahtuu pääsääntöisesti jakeluverkon tai kantaverkon ulkopuolella. Erillinen linja voisi hyödyttää etenkin varhaisessa kehitysvaiheessa olevia hankkeita, jotka voivat vielä vaikuttaa verkkoliittymän toteutukseen. Muutoksen vaikutukset voivat näin ollen realisoitua laajemmassa mittakaavassa vasta

pidemmällä aikavälillä. Lisäksi verkonhaltijan kehittämistarve saattaa pienentyä, jos tuotanto liittyy erillisellä linjalla suoraan kulutukseen eikä suurjännitteistä verkkoa mitoiteta tuotannon ja kulutuksen maksimitehon mukaan. Muutokseen voi kuitenkin sisältyä riski verkonhaltijan roolin kaventumisesta.

Yli 110 kilovoltin yhdysjohdon rakentaminen mahdollistaisi suljetulle jakeluverkolle sen oman kehittämissuunnitelman ja –tarpeiden mukaisten yhdysjohtojen toteuttamisen. Suljetun jakeluverkon kantaverkkoon liittävä yhdysjohto rakennettaisiin todennäköisesti ilmajohtona, jolloin johdon kustannustaso olisi verrattavissa kaupunkien yhdysjohtoihin, mutta rakennusolosuhteet voivat olla helpommat.

Joustavien liittymissopimuksien arvioidaan nopeuttavan verkkoon pääsyä. Koska joustavat liittymissopimukset toteutettaisiin liittäjän suostumuksella, ei muutoksella katsota olevan liittäjien tasapuolista kohtelua heikentävää vaikutusta. Pysyvänä ratkaisuna toteutettu joustava liittymä voisi tuoda liittäjälle myös taloudellista hyötyä tehonleikkauksista maksettavien korvausten muodossa.

Lakiin kirjattava kielto liittää suurimman sallitun askelmaisen tehonmuutoksen ylittäviä liittymiä ei muuttaisi nykykäytäntöä, mutta se selkeyttäisi uusien kohteiden enimmäiskokoon liittyvää sääntelyä ja kantaverkonhaltijan kehittämisvastuuta. Lisäksi ehdotettu muutos kohtelisi liittymiä tasapuolisesti ja syrjimättömästi saman raja-arvon soveltuessa kaikkiin liittymiin. Nykyisen suurimman askelmaisen tehonmuutoksen (1300 megawattia) kokoluokan ylittäviä kohteita on Suomessa tällä hetkellä vain yksi, mutta hankkeita arvioidaan voivan syntyä esimerkiksi merituulivoimasektorille.

Ennakkotiedon antamisen mahdollisuuden voidaan odottaa edistävän puhtaan siirtymän investointien toteutumista tuomalla sijoittajille etukäteen varmuutta hankkeiden lainmukaisuudesta. Lisäksi ennakkotietoa koskevasta päätöksestä olisi valitusoikeus, joten hankekehittäjät voisivat saattaa Energiaviraston tulkinnan hankkeensa luvanvaraisuudesta tuomioistuimen tutkittavaksi.

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Esitettyjen muutosten arvioidaan vähentävän verkonrakentamisen edellyttämää maankäyttöä etenkin alueilla, joilla voimassa oleva lainsäädäntö edellyttäisi rinnakkaisia 110 kilovoltin jännitetason sähköjohtoja, jotka ehdotetun sääntelyn puitteissa voitaisiin korvata yhdellä 400 kilovoltin jännitetason sähköjohdolla.

Tiheämmin rakennetuilla alueilla lisääntynyt erillisten linjojen rakentaminen voi kuitenkin vaikuttaa maankäyttöön siten, että verkonhaltijan rakentamille suurjänniteverkoille jää vähemmän tilaa. Toisaalta ehdotetut muutokset voivat vaikuttaa maankäyttöön siten, että ne kannustavat sähkön kulutuksen ja tuotannon sijoittumiseen lähelle toisiaan.

Esitetyillä lainmuutoksilla voi välillisesti olla myönteisiä vaikutuksia puhtaan siirtymän toteutumiseen, niiden nopeuttaessa ja helpottaessa lisääntyvän uusiutuvan energian liittämistä verkkoon.

4.2.5 Kotitalouksien asema

Esityksellä ei tunnisteta olevan merkittäviä suoria vaikutuksia kotitalouksiin tai kuluttajiin ehdotettujen toimien koskiessa pääosin suurjännitteisiä sähköverkkoja. Verkonhaltijoiden tuotantoa palvelevien verkkojen kehittämisvastuun laajentaminen voi lisätä painetta nostaa

kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien jakelumaksuja niissä jakeluverkoissa, joissa jakeluverkonhaltija toteuttaa tällaisia verkkoinvestointeja. Vaikutukset ovat kuitenkin verkonhaltijakohtaisia ja siten joko alueellisia tai paikallisia.

4.2.6 Kilpailuvaikutukset

Yli 110 kilovoltin jännitetasolla toimivan suurjännitteisen verkon rakentamisen mahdollistamisen muille verkonhaltijoille kuin kantaverkonhaltijalle arvioidaan lisäävän kilpailumahdollisuuksia ja luovan mahdollisuuksia laajemmalle verkkopalveluiden tarjoamiselle. Ehdotus ei kuitenkaan vaikuttaisi jakeluverkonhaltijoiden monopoliasemaan jakeluverkon rakentamisessa niiden maantieteellisellä vastuualueella.

4.2.7 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esityksen ei arvioida heikentävän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Esitykseen sisältyy sähköjohtojen hankelupamenettelyyn sekä suurimpaan sallittuun liittymän syöttö- ja ottotehoon liittyviä säännösehdotuksia, jotka liittyvät elinkeinonvapauteen. Omaisuuden käyttöön kohdistuvia uusia velvollisuuksia tai rajoituksia sisältyy sähkömarkkinalakiin lisättäväksi esitettyyn 51 a §:ään verkon kehittämisvelvollisuudesta. Sopimusvapauden kannalta merkityksellisiä säännösehdotuksia hallituksen esityksessä ovat sähkömarkkinalakiin lisättäväksi esitetyt 20 b ja 20 c §:n säännökset joustavista liittymissopimuksista sekä 20 §:n 1 momentin säännös suurimmasta sallitusta liittymän syöttö- ja ottotehosta. Esityksen ei kuitenkaan alla kappaleessa 12 esitetyn perusteiden katsota olevan ristiriidassa perusoikeussäätelyn kanssa.

4.2.8 Viranomaisvaikutukset

Energiavirasto on alustavasti arvioinut ehdotettujen lakimuutosten kokonaisuudessaan lisäävän viraston työmäärää noin 2 määräaikaisen sekä 5 vakituisen henkilötyövuoden verran. Noin puolet vakituisen henkilöstön lisätarpeesta olisi mahdollista rahoittaa hakemusmaksuilla.

Energiaviraston arvioiman budjettirahoitteisen vakinaisten tehtävien lisäresurssitarpeen (2,5 htv) pysyvä menovaikutus olisi yhteensä 200 000 euroa vuodessa. Lisäksi määräaikaisten budjettirahoitteisten tehtävien (2 htv) menovaikutus edellyttäisi 160 000 euron lisämäärärahaa yhdeksi vuodeksi. Ehdotuksen myötä lisääntyvällä Energiaviraston maksullisella toiminnalla olisi lisäksi tarkoitus rahoittaa 2,5 htv vakinaisia tehtäviä eli 200 000 euroa vuodessa.

Ehdotukseen sisältyvien uusien määritelmien arvioidaan lisäävän Energiaviraston henkilöstön tarvetta uusien tulkintakysymysten ratkaisemiseen lain voimaantulon jälkeen noin yhden määräaikaisen henkilötyövuoden verran. Tulkintakysymyksiä liittyy muun muassa suurjännitteisen jakeluverkon ja kantaverkon rajanvetoon, uuteen sähköntuotannon liittymisverkkojen määritelmään sekä liittymisjohdon ja erillisen linjan muuttuneisiin määritelmiin.

Erillisten linjojen sääntelyn vapauttamisen arvioidaan lisäävän hankelupahakemusten määrää siten, että niiden käsittelyyn tarvittaisiin lisähenkilöstöä noin yhden vakituisen henkilötyövuoden edestä. Lisähenkilöstö voitaisiin rahoittaa hankelupia koskevilla hakemusmaksuilla.

Luvanvaraisuutta koskevan ennakkotiedon ehdotuksen arvioidaan parantavan Energiaviraston resursseja pitkällä aikavälillä, kun osa nykyisin neuvonnan ja valvonnan piirissä ratkaistavista

tulkintakysymyksistä voitaisiin ratkaista maksullisten ennakkotietopäätösten yhteydessä. Valituskelpoisten päätösten antaminen vaatii kuitenkin yleistä neuvontaa ja valvontaa enemmän voimavaroja Energiavirastolta. Lyhyellä aikavälillä voidaan odottaa suurta määrää ennakkotietohakemuksia heti lain tultua voimaan esitykseen sisältyvien lukuisten uusien tulkintakysymysten vuoksi. Lisäksi ennakkotietopäätökset voivat lisätä Energiaviraston päätöksistä tehtäviä valituksia ja siten oikeusprosesseihin liittyvän työmäärän voidaan olettaa lisääntyvän. Ehdotus lisää Energiaviraston henkilöstön tarvetta noin yhden vakituisen henkilötyövuoden verran. Lisähenkilöstö olisi mahdollista rahoittaa hakemusmaksuilla.

Joustavia liittymiä koskevan sääntelyn arvioidaan lisäävän Energiaviraston henkilöstön tarvetta noin kahden henkilötyövuoden verran, joista toinen olisi mahdollista toteuttaa määräaikaisena. Joustavien liittymien sääntelystä aiheutuvat tehtävät liittyvät näitä koskevien määräysten laatimiseen, ehtojen valvomiseen sekä pysyvästi joustavien liittymien lupien käsittelyyn. Lisääntyvän sähkönkulutuksen ja -tuotannon verkoille aiheuttamien haasteiden vuoksi on odotettavissa, että joustavia liittymiä tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa paljon, mikä osaltaan lisää aiheeseen liittyvää työmäärää. Pysyvästi joustavien liittymien hakemusten käsittely, joka vastaa noin puolta vakituisen lisähenkilöstön työmäärästä, voitaisiin rahoittaa niitä koskevilla hakemusmaksuilla.

Kantaverkon enimmäistehon etukäteinen vahvistaminen virkavastuulla osana järjestelmäteknisiä vaatimuksia lisäksi Energiaviraston työmäärää noin yhden vakituisen henkilötyövuoden verran, koska tehorajan etukäteinen vahvistaminen edellyttäisi sitä koskevien perusteiden säännöllistä ja perusteellista tutkimista. Enimmäistehon vahvistaminen edellyttäisi Energiavirastolta erityisosaamista, jollaisen hankkimisen arvioidaan olevan haastavaa.

Kehittämissuunnitelmaa koskevan valituskelpoisen päätöksen antaminen lisäksi viraston työmäärää siihen verrattuna, että virasto antaisi heikommin velvoittavia kommentteja suunnitelmaan. Ehdotus aiheuttaisi lisätyötä erityisesti oikeusprosessien muodossa, mikäli kantaverkon kehittämissuunnitelmaa koskevasta päätöksestä valitetaan. Myös ehdotettu 51 a §:n 2 momentti voisi merkittävästi lisätä Energiaviraston työmäärää virastolle saapuvien tutkintapyyntöjen ja riidanratkaisumenettelyiden muodossa, mikäli kieltäytyminen verkon kehittämisestä esitettyyn säännökseen perustuen yleistyy. Yhteensä näiden ehdotusten arvioidaan lisäävän Energiaviraston henkilöstön tarvetta yhdellä vakituisella henkilötyövuodella.

Kantaverkonhaltijan vastuualueen laajentamisen talousvyöhykkeelle, suljettujen jakeluverkkojen edellytysten tarkentamisen sekä kantaverkonhaltijan nimeämispäätöstä koskevan muutoksenhakumenettelyn täsmennyksen aiheuttamien viranomaisvaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi ja satunnaisiksi.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Suurjänniteverkkojen kehittämissuunnitelman yleisperiaatteet

Voimassa olevan lain mukaan jakeluverkonhaltija ei voi harjoittaa verkkotoimintaa jännitteeltään yli 110 kilovoltin suurjänniteverkossa. Tästä johtuen myös yksittäinen säteittäinen yli 110 kilovoltin sähköjohto kuuluu kantaverkonhaltijan kehittämissuunnitelman piiriin, mikäli suuri kulutuskeskittymä teknis-taloudellisesti edellyttää yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivan alueellisen sähköverkon tai verkonhaltijoiden verkot yhdistävän yhdysjohdon rakentamista. Ehdotuksessa myös jakeluverkonhaltijoille mahdollistettaisiin

jännitteeltään yli 110 kilovoltin verkkojen rakentaminen. Samalla verkonhaltijoiden välistä kehittämisvastuuta muutettaisiin siten, että paikallisen ja alueellisen suurjänniteverkon kehittäminen kuuluisi jännitetasosta riippumatta jakeluverkonhaltijoiden vastuulle.

Vaihtoehtona olisi pysyä nykysääntelyssä tai jopa vahvistaa kantaverkonhaltijan vastuuta paikallisten yli 110 kilovoltin jännitteellä toimivien verkkojen kehittämisestä. Valtakunnallisen verkon mittava kehittäminen on kuitenkin johtanut siihen, että kantaverkonhaltija priorisoi kehittämistyössään valtakunnallisia yhteyksiä. Paikalliset ja alueelliset yhteydet ovat jääneet kehittämisessä priorisointijärjestyksen toissijaisiksi kohteiksi. Tämä on jo nyt muodostunut pullonkaulaksi paikallisen ja alueellisen verkon kehittämisessä.

Sähkömarkkinalakiin ei esitetä muutoksia jakeluverkonhaltijoiden säännellyn monopolin osalta. Siten suurjännitteiselle jakeluverkolle ei määritettäisi vastuualuetta, eikä millään verkonhaltijalla olisi yksinoikeutta rakentaa suurjännitteistä jakeluverkkoa. Jos paikallisella ja alueellisella tasolla ilmenee tarve rakentaa täysin uusia sähkönsiirtoyhteyksiä, uuden johdon tai sähköverkon rakentamiseen voitaisiin näin ollen myöntää hankelupa ja uusi sähköverkkolupa sellaiselle uudelle toimijalle, joka on valmis investoimaan sähkönsiirron kannalta tarpeelliseen siirtoyhteyteen tai uuteen sähköverkkoon. Myös olemassa oleva jakeluverkonhaltija voisi investoida uusiin sähköverkkoihin nykyisen toiminta-alueensa ulkopuolella.

Vaihtoehtoisesti myös suurjännitteisten jakeluverkkojen osalta nykyisille verkonhaltijoille voitaisiin säätää yksinoikeus tai etusija verkkojen kehittämiseen jakeluverkkoja vastaavasti. Jakeluverkkoa koskevan verkonrakennusmonopolin perusteena on etäisyysriippumattoman hinnoittelun ja haja-asutusalueiden sähkönjakelupalveluiden saatavuuden turvaaminen kunkin jakeluverkonhaltijan vastuualueella. Verkkopalvelujen saatavuuden turvaamisen syrjäisillä alueilla on katsottu edellyttävän toimilupaan perustuvien alueellisten yksinoikeuksien antamista julkisen palvelun velvoitteiden täyttämistä varten osalle sähköverkkoja. Julkisen palvelun velvoitteiden asettamisen tavoitteena on suojella heikompien osapuolten ja erityisesti kuluttajien oikeuksia. Suurjännitteisissä jakeluverkoissa ei kuitenkaan ole vastaavaa tarvetta turvata haja-asutusalueiden sähkönjakelupalveluiden saatavuutta, sillä suurjännitteiseen jakeluverkkoon ei liitetä asutusta. Tarve suojella heikompa osapuolta on myös yleisesti vähäisempi suurjänniteverkkoon suoraan liittyvän teollisuuden kuin kuluttajien osalta. Teollisuuden tehokasta verkkoon pääsyä edistää sen sijaan paremmin joustava sääntely.

5.1.2 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole otettu kantaa sähköverkkojen kehittämisvelvollisuuteen Suomen talousvyöhykkeellä. Oikeustilan selkeyttämiseksi ehdotuksella laajennettaisiin järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualuetta siten, että jatkossa se kattaisi Suomen valtakunnan alueen Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta sekä lisäksi Suomen talousvyöhykkeen.

Ehdotuksen vaihtoehtona on tarkasteltu mahdollisuutta laajentaa kantaverkonhaltijan vastuualue koskemaan myös Ahvenanmaan merialueille rakentuvan merituulivoimatuotannon liittämistä. Vaihtoehtoista ratkaisua voisivat puoltaa useat hyödyt sekä Manner-Suomen sähköjärjestelmälle että Ahvenanmaan maakunnan elinkeinoille ja verokertymälle. Ahvenanmaan maakunnan alueella sovelletaan kuitenkin itsehallintoon perustuvaa omaa sähkölainsäädäntöä. Ahvenanmaan merialueilla sijaitsevan merituulivoiman verkkoon liittämistä koskeva sääntely tulisi siten valmistella yhdessä Ahvenanmaan maakuntahallituksen kanssa. Ehdotuksen valmistelun puitteissa ei ole ollut mahdollista laatia tällaista oikeudellisesti vaativaa ehdotusta ja osallistaa Ahvenanmaan maakuntahallintoa ehdotuksen valmisteluun viivästyttämättä merkittävästi muiden ehdotusten käsittelyä.

Merituulivoiman verkkoon liittämisen osalta ehdotetaan noudatettavan vastaavaa sääntelyä kuin mantereelle sijoittuvan sähköntuotannon osalta. Koska merialueilla ei ole toistaiseksi sähköverkkoja rajayhdysjohtoja lukuun ottamatta, tämä tarkoittaisi sitä, että lähtökohtaisesti tuulivoimatuottajien vastuulla olisi rakentaa itse tarvitsemansa liittymisjohtot tai sähköntuotannon liittymisverkot mantereella sijaitsevaan kantaverkkoon. Tarkoituksena on kohdella talousvyöhykkeelle sijoittuvaa merituulivoimaa samoin kuin Manner-Suomen ja aluevyöhykkeen tuulivoimaa.

Vaihtoehtoisesti merituulivoiman kehittämistä olisi voitu tukea vielä vahvemmin säätämällä kantaverkonhaltijalle laajempi rakentamis- ja kustannusvastuu merialueille syntyvistä verkoista. Suomessa on kuitenkin toistaiseksi tilaa rakentaa uusiutuvaa sähköntuotantoa mantereelle. Mantereelle sijoittuvan sähköntuotannon tuotantokustannukset ovat myös pienemmät kuin merituulivoiman. Tämän vuoksi Suomessa ei ole eräiden muiden maiden tapaan tarvetta suosia merituulivoiman rakentamista siirtämällä merialueille sijoittuvien sähköverkkojen rakentamis- ja kustannusvastuuta sähköverkonhaltijoille ja niiden muille asiakkaille eli pääasiassa loppukäyttäjille. Ehdotus tukisi siten aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toteutuvaa kustannusten jakoa verkonkäyttäjien kesken.

5.1.3 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon

Ehdotuksen toteuttamisen vaihtoehtona olisi pysyä nykysääntelyssä, jonka perusteella vastuu pelkästään tuotantoa palvelevien verkonosien rakentamisesta on sähköntuottajilla itsellään riippumatta siitä, palveleeko sähköjohto tai -verkko yhtä vai useampaa voimalaitoskokonaisuutta. Sähköntuottajat eivät hankkeiden eriaikaisuudesta ja kilpailutilanteesta johtuen ole laajamittaisesti alkaneet kehittämään useampaa tuottajaa palvelevia alueellisia sähköverkkoja. Tämä on johtanut siihen, että jokainen sähköntuottaja rakentaa voimalaitokselleen oman järeän liittymisjohtonsa, vaikka useat samalla alueella sijaitsevat voimalaitoskokonaisuudet voisivat teknistaloudellisesti liittyä samaan johtoon. Turhien rinnakkaisten sähköjohtojen rakentaminen ei ole ympäristön kannalta toivottavaa, eikä myöskään taloudellisesti järkevää. Nykysääntelyssä pysyminen ei toteuttaisi Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan sähkömarkkinalain muutoksella mahdollistetaan tuulivoimaloiden liityntäjohtojen kokoaminen yhteen jakeluverkkoyhtiön toimesta.

Toisena vaihtoehtona ehdotetulle sääntelylle olisi määrittää useampaa voimalaitoskokonaisuutta palvelevat sähköverkot yksinomaan luvanvaraiseksi sähköverkkotoiminnaksi. Tällöin sähköntuottajat eivät voisi itse rakentaa useampaa voimalaitoskokonaisuutta palvelevia liittymisverkkoja. Verkonhaltijoiden tulee kehittää verkkoaan tehokkaasti, minkä vuoksi säänneltyihin verkkoihin ei lähtökohtaisesti ole mahdollista syntyä turhia rinnakkaisia sähköjohtoja. Sääntelyn ulkopuolella toimivien sähköntuottajien on kuitenkin mahdollista kehittää tarvitsemiaan liittymisjohtoja tai -verkkoja huomattavasti nopeammin ja ketterämmin, kuin sääntelyn piirissä olevien verkonhaltijoiden. Jos verkonhaltijat eivät kykene rakentamaan useita voimalaitoskokonaisuuksia palvelevia uusia verkkoja tarpeeksi nopeasti, tuottajat saattaisivat rakentaa omat liittymisjohtonsa verkkoon, mikä johtaisi nykytilaa vastaavasti rinnakkaisten liittymisjohtojen rakentamiseen. Mikäli tuottajat odottaisivat verkonhaltijan kehittävän verkkoaan useamman voimalaitoskokonaisuuden liittämiseksi, uusien tuotantolaitosten liittäminen ja sitä kautta puhdas siirtymä saattaisi hidastua.

5.1.4 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisällä toimivat asiakkaat tai näiden ryhmä muodostavat käytännössä sähkömarkkinadirektiivissä tarkoitettun aktiivisen asiakkaan tai energiayhteisön. Kiinteistö tai sitä vastaava kiinteistöryhmä on yksikkö, jonka sisällä liittymässä voi olla kulutusta, tuotantoa ja energiavarastoja ilman, että näiden välinen sähkönjakelu muodostuu säänneltyksi verkkotoiminnaksi. Kiinteistöryhmää koskeva rajanveto on toisinaan koettu joustamattomaksi ja energiayhteisöjen kehitystä rajoittavaksi. Ehdotuksella ei tästä huolimatta muutettaisi kiinteistöryhmän määritelmää tai luvanvaraisen toiminnan ulkopuolelle jäävän yksikön laajuutta, koska kiinteistöryhmälle on muodostunut Energiaviraston hallintokäytännössä vakiintuneet ja objektiiviset kriteerit ja EU-sääntely rajoittaa kansallista liikkumavaraa kyseisten kriteerien laajentamisessa.

Ehdotuksella edistettäisiin sen sijaan kiinteistörajat ylittävien energiayhteisöjen toimintamahdollisuuksia erillistä linjaa koskevan sääntelyn kautta. Nykyisin erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu jää luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan ulkopuolelle ainoastaan siinä tapauksessa, että sen kautta jaeltava sähkö on tuotettu pienimuotoisessa sähköntuotannossa. Ehdotus vapauttaisi kaikkensuuruisia voimalaitoksia palvelevat ja kaikilla jännitetasoilla toimivat erilliset linjat sähköverkkoluvan vaatimuksesta. Vaihtoehtona olisi vapauttaa verkkoluvan vaatimuksesta ainoastaan suurjännitteisissä verkoissa toimivat erilliset linjat, ja jättää sääntely ennalleen pien- ja keskijänniteverkoissa toimivien erillisten linjojen osalta.

Vaihtoehtoisessa ratkaisussa erillistä linjaa hyödyntävät loppukäyttäjät ja paikalliset energiayhteisöt olisivat kuitenkin etuoikeutetussa asemassa tuotannon liittämisen suhteen verrattuna niihin tahoihin, jotka jäisivät ehdotuksen ulkopuolelle. Loppukäyttäjien ja markkinatoimijoiden tasapuolisen kohtelun näkökulmasta olisi vaikea perustella ratkaisua, jossa erillisten linjojen muodostaminen olisi mahdollista jakeluverkoissa vain pienimuotoista sähköntuotantoa varten sekä suurjänniteverkoissa.

5.1.5 Suljetut jakeluverkot

Suljetun jakeluverkon määritelmä on säädetty sähkömarkkinadirektiivissä. Direktiivi mahdollistaa suljetun jakeluverkon määritelmän laajentamisen kansallisesti vain direktiivin määritelmän puitteissa. Määritelmän kansallista laajentamista ei voida myöskään pitää tarkoituksenmukaisena yleisen edun kannalta, sillä suljettujen jakeluverkkojen yleistyminen johtaisi sähköverkkojen rakenteen pirstaloitumiseen. Toisaalta ei ole myöskään syytä rajoittaa kansallisesti määritelmää sähkömarkkinadirektiivistä, koska se voisi hankaloittaa olemassa olevien suljettujen jakeluverkkojen toimintaa ja kehittymistä. Ehdotuksessa on siten ainoastaan täsmennetty suljetun jakeluverkon kriteereitä EU-sääntelyn asettaman raamin puitteissa.

5.1.6 Joustavat liittymissopimukset

Sähkömarkkinadirektiivin sanamuodon mukaisesti tietyt joustavia liittymissopimuksia koskevat ehdot ja edellytykset voitaisiin antaa sääntelyviranomaisena toimivalle Energiavirastolle säädettäväksi sääntelyviranomaisen luomassa kehyksessä. Vaihtoehto ei kuitenkaan noudattaisi perustuslain sääntelyvallan siirtoa koskevia periaatteita, joten ehdotuksessa kyseiset seikat on säädetty lain tasolla. Näin ollen ehdotukseen on sisällytetty joustavia liittymissopimuksia koskevat pääperiaatteet. Energiaviraston määräyksenantovalta koskisi ainoastaan tarkempien määräysten antamista laissa säädetyistä joustavan

liittymissopimuksen ehdoista, tehonohjausjärjestelmästä sekä joustavan liittymissopimuksen tarjoamisen edellytyksistä.

5.1.7 Liitynnän enimmäisteho

Järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla on jo nykyainsäädännön perusteella oikeus asettaa liittyjille perusteltuja rajoituksia, joiden avulla kantaverkonhaltija voi esimerkiksi rajoittaa sähköjärjestelmän suurinta mahdollista askelmaista tehonmuutosta suurempien tehojen liittämistä kantaverkkoon. Näin ollen ehdotetun lakimuutoksen vaihtoehtona olisi jättää kysymys liitynnän enimmäistehon asettamisesta nykyainsäädännön varaan. Toistaiseksi kantaverkonhaltijan liittymille asettamien pysyvien rajoitusten tulkinnasta ei kuitenkaan ole olemassa oikeuskäytäntöä. Energiamurroksen myötä sähköverkkoihin olisi mahdollisesti tulevaisuudessa liittymässä lisääntyvässä määrin suuria liittyjiä kuten merituulipuistoja ja vetylaitoksia, joiden tehot voivat nousta gigawattiluokkaan. Tulevan kehityksen ennakoimiseksi lainsäädäntöä olisi siten syytä selvittää.

Ehdotuksessa sähköjärjestelmän suurimman sallitun askelmaisen tehonmuutoksen rajaa ei ole asetettu laissa. Vaihtoehtona olisi yksiselitteisen tehorajan säätäminen laissa. Enimmäistehorajaa ei kuitenkaan ole mahdollista määrittää tarkkaan ja yksiselitteisesti. Enimmäistehoraja ja käyttövarmuus ylipäänsä ovat luonteeltaan järjestelmän tilan perusteella mukautuvia teknisiä määreitä, joiden soveltaminen käytännössä vaatii selvittämistä ja tulkintaa. Järjestelmän tosiasiallinen tekninen maksimitehoraja vaihtelee verkon käyttötilanteen mukaan. Tehorajaa ei ole mahdollista määrittää todellisessa tilanteessa testaamalla, joten se perustuu tietyin parametrein suoritettuun simulointiin. Käyttövarmuuden näkökulmasta on perusteltua, että enimmäistehorajan määrittelyssä sovelletaan tiettyä, tarkkaan perusteltua varmuusmarginaalia. Tämä on myös yleinen kantaverkoissa noudatettu mitoitusperiaate.

Suomen sähköjärjestelmän mahdollistama suurin askelmainen tehonmuutos ei myöskään ole muuttumaton. Energiamurroksen vuoksi sähköverkkoihin liitetään koko ajan enemmän kulutusta ja tuotantoa, mikä joka tapauksessa edellyttää verkonhaltijoilta merkittäviä verkon kehittämistoimenpiteitä ja vaikuttaa järjestelmän kokonaisuuteen. Muissa Pohjoismaissa tapahtuu samansuuntaista kehitystä. Näin ollen nykyhetkessä perusteltuna pidetty enimmäistehoraja ei merkitse sitä, etteikö Suomen sähköjärjestelmän suurimman askelmaisen tehonmuutoksen rajaa olisi mahdollista muuttaa myöhemmässä vaiheessa sähköjärjestelmän tilanteen sen salliessa. Suurinta mahdollista askelmaista tehonmuutosta ei tästä syystä ehdoteta määritettäväksi kiinteänä lukuna lakiin.

5.1.8 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat

Ehdotuksen mukaan erillisille linjoille myönnettäisiin hankelupa ilman niin kutsuttua tarveharkintaa. Kysymys erillisten linjojen hankelupien myöntämisedellytyksistä on uusi, sillä voimassa olevan lainsäädännön perusteella erillisiä linjoja ei ole voinut käytännössä muodostua suurjänniteverkkojen tasolle johtuen siitä, että suurjännitteisen johdon rakentaminen pienimuotoisen sähköntuotannon liittämiseksi kulutuskohteeseen olisi täysin ylimitoitettua.

Ehdotuksen vaihtoehtona olisi erillisten linjojen hankelupien saattaminen tarveharkinnan piiriin. Vaihtoehto ei kuitenkaan noudattaisi sitä sähkömarkkinadirektiivin lähtökohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee rakentaa erillisten linjojen rakentamisen sääntely ilman niihin sovellettavia kohtuuttomia hallinnollisia menettelyjä tai kustannuksia. Erillisen linjan rakentamisen tarve on lähtöisin siihen liitettyjen yksittäisten tahojen yksityisestä tarpeesta, joten erillisten linjojen luonteeseen ei muutenkaan sovellu sähköjärjestelmän kokonaisedun näkökulmasta tehtävä tarveharkinta.

Toisena vaihtoehtona erilliset linjat voisi kokonaan vapauttaa hankeluvan vaatimuksesta vastaavasti kuin kiinteistöverkot. Kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisten sähköjohtojen rakentaminen ei edellytä hankelupaa lainkaan. Erilliset linjat voivat kuitenkin muodostua huomattavasti kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisiä verkkoja huomattavasti laajemmiksi. Hankeluvan edellyttäminen erillisille linjoille on perusteltua, jotta Energiavirasto voisi seurata, ettei erillisiä linjoja koskevaa sääntelyä käytettäisi luvanvaraisen verkkotoiminnan piiriin kuuluvien hankkeiden toteuttamiseen.

5.1.9 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely

Mikäli valtakunnan rajat ylittävien sähköjohtojen ja maakaasuputkien hankelupien päätösvalta säilyisi ministeriöllä, muutoksenhakusäännöksiä tulisi muuttaa siten, että hankelupapäätöksistä valitettaisiin hallinto-oikeuteen. Muussa kuin energiamarkkinoita koskevassa lainsäädännössä valtioneuvoston yleisistunnon päätösvaltaan on säädetty kuuluvaksi esimerkiksi tiettyjen valtakunnallisesti merkittävien suunnitelmien, ohjelmien ja strategioiden hyväksymistä koskevat päätökset,¹¹ tiettyjen merkittävien asiantuntijaelinten asettamista koskevat päätökset¹² sekä päätökset tietyissä asioissa, joiden ratkaisulla on laajaa merkitystä yleisen edun toteutumisen kannalta.¹³ Valtakunnan rajat ylittävillä siirtoyhteyksillä on kansallisia verkkoja suurempi vaikutus Suomen energiamarkkinoiden kehitykseen. Lisäksi näiden lupien myöntämisedellytyksiin sisältyy vastavuoroisuutta koskeva edellytys, joka kytkeytyy laajemmin Suomen ja EU:n energia- ja kauppapolitiikkaan. Voidaan siis todeta, että valtakunnan rajat ylittävien sähköjohtojen ja maakaasuputkien hankeluvilla on sellainen laaja merkitys Suomen energiamarkkinoiden yleisen edun toteutumisen kannalta, että luvat muistuttavat luonteeltaan edellä mainitussa muussa lainsäädännössä esiintyviä asioita, joiden päätösvalta kuuluu valtioneuvoston yleisistunnolle. Lupia koskevan päätösvalan säilyttäminen ministeriöllä ja muutoksenhakusäännösten muuttaminen siten, että päätöksistä valitettaisiin hallinto-oikeuteen, ei tukisi muutoksenhakua koskevan lainsäädännön systematiikan yhtenäistämistä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon määritelmät

Ruotsin sähkölain (*ellag* 1997:857) mukaan kantaverkkoa on teknisesti ja toiminnallisesti yhtenäinen sähköverkko, jonka jännite on vähintään 220 kilovoltia, joka ulottuu useille Ruotsin verkkoalueille ja yhdistää kansallisen sähköverkon muiden maiden sähköverkkoihin.

¹¹ Liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) 15 b § sekä luonnonsuojelulain (9/2023) 13, 14 ja 15 §.

¹² Geenitekniikkalain (377/1995) 5 § sekä luonnonsuojelulain (9/2023) 12 §.

¹³ Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitoajan pidentämistä koskevat päätökset lain 31 §:n nojalla; Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 6 ja 7 §:n nojalla annettavat talousvyöhykkeen taloudellista hyödyntämisoikeutta sekä rakentamista koskevat päätökset; geenitekniikkalain 24 §:n nojalla annettavat muuntogeenisen tuotteen käytön tai myynnin väliaikaista rajoittamista tai kieltämistä Suomen alueella koskevat päätökset; luonnonsuojelulain 33 §:n nojalla annettava päätös Natura 2000 -verkostoon sisältyvää aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen muuttamisesta; luonnonsuojelulain 39 § koskien Natura 2000- verkostoon sisällytetyn alueen suojeltavia luonnonarvoja merkittävästi heikentävän hankkeen tai suunnitelman hyväksymistä tai vahvistamista, jos hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole vaihtoehtoista ratkaisua ja hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä.

Kantaverkon lisäksi Ruotsissa on alueellisia suurjännitteisiä jakeluverkkoja, joiden jännite on yleensä 130 kilovolttia ja jotka yhdistävät paikallisten jakeluverkkoyhtiöiden verkot kantaverkkoon. Alueellisen suurjänniteverkon ja kantaverkon osalta liittymisjohdon rakentaa yhä useammin liittyjä, joka perustaa tätä varten oman sähköverkkoyhtiönsä. Tämä johtuu siitä, että alueellisen suurjänniteverkon ja kantaverkon rakentamisaikataulut ovat viime aikoina venyneet ja liittyjien liittämisaikat kasvaneet. Alueellinen suurjänniteverkko liittää suuret kulutuskeskittymät (esim. kaupungit) kantaverkkoon 130 kilovoltin yhdysjohdoilla.

Norjassa kantaverkon määritelmä perustuu jännitetasoon perustuvan määrittelyn sijaan verkon rakenteeseen ja valtakunnalliseen kattavuuteen. Kantaverkon ja paikallisen jakeluverkon välissä toimii alueellinen jakeluverkko. Jos liittymisjohto ei sisällä kuluttajia, se on luonteeltaan tuotantolinja, eikä sitä lasketa verkko-omaisuuteen. Jos tuotantolinjaan liittyy myös kuluttajia, muuttuu verkon luonne siten, että se lasketaan säännellyksi verkkotoiminnaksi, jolle voi saada kohtuullista tuottoa.

Tanskassa kantaverkoksi on määritelty verkko, jonka nimellisjännite on yli 100 kilovolttia. Nimellisjännitteeltään enintään 100 kilovoltin verkko on jakeluverkkoa.

Alankomaissa kantaverkkoa on valtakunnallinen suurjänniteverkko, joka on jännitteeltään vähintään 110 kilovolttia. Alle 110 kilovolttia olevia keski- ja pienjännitteisiä sähköverkkoja hallinnoivat jakeluverkonhaltijat.

Saksassa on neljä järjestelmävastaavaa verkonhaltijaa, jotka operoivat siirtoverkkoja. Siirtoverkolla tarkoitetaan yhtenäistä suurjänniteverkkoa tai korkeajännitteistä tasavirtaverkkoa, mukaan lukien rajat ylittävän yhdysjohdot, jolla toimitetaan sähköä suoraan loppukäyttäjille tai jakelijoille. Määritelmään ei sisälly sähkön jakelu asiakkaille.

Viron sähkömarkkina-alueella siirtoverkolla tarkoitetaan vähintään 110 kilovoltin jännitetaso kansallista verkkoa, jossa on yli 10 kilovoltin jännitetaso liitännä muihin kansallisiin verkkoihin, sekä muita, myös keskijännitteellä toimivia sähkölaitteistoja ja ohjaus-, suoja- ja viestintälaitteistoja, jotka muodostavat yhtenäisen taloudellisen yksikön koko järjestelmän toimintaa, hallintaa ja kehittämistä varten.

5.2.2 Merituulivoimaa palvelevien verkkojen kehittäminen

Ruotsissa merituulivoiman liittäminen on käytännössä toteutettu siten, että liittyjä perustaa verkkoyhtiön liittymisjohdon rakentamista varten. Merituulivoima liittyy mantereelle kantaverkonhaltijan siirtoverkkoon.

Norjassa on voimassa merienergielaki (*lov om fornybar energiproduksjon til havs*), jota sovelletaan Norjan aluemerellä perusviivojen ulkopuolella sekä mannerjalustalla. Laissa määritellään verkkojärjestelmän olevan osa energialaitosta, ja verkkojärjestelmään sisältyvän sähkölaitteistot ja niihin liittyvät sähköenergian muuntoon ja siirtämiseen liittyvät laitteistot. Sähköverkon rakentaminen, omistaminen ja operointi edellyttävät ministeriön myöntämää lupaa. Toimiluvan haltijan tulee toimittaa ministeriölle suunnitelma verkon kehittämisestä ja operoinnista. Ministeriö voi määrätä tietyille operointialueelle järjestelmävastaavan toimijan, jonka tehtävänä on varmistaa, että sähköjärjestelmä on tasapainossa. Norjan kantaverkonhaltija (*Statnett*) kehittää kantaverkkoa mantereella merituulivoiman liittämisen mahdollistamiseksi. Lisäksi Statnett selvittää yhdessä muiden Pohjanmeren valtioiden kantaverkonhaltijoiden kanssa mahdollisuutta merituulivoiman hybridiyhdysjohdojen rakentamiselle. Hybridiyhdysjohdojen kehittäminen ja merituulivoiman liittäminen Norjan merialueella tapahtuisi Statnetin toimesta.

Tanskassa merelle rakennettava sähköasema ja liittymisjohto sisällytetään nykyisin merituulivoima-alueen tarjouskilpailuun, ja ne ovat hankekehittäjän vastuulla. Kantaverkonhaltija vastaa verkon rakentamisesta ja operoinnista maalla, mutta hankekehittäjä kattaa maalle rakennettavan verkkoyhteyden rakentamiskustannukset. Aiemmin verkkoyhteyden suunnittelu, rakentaminen ja ylläpitäminen on kuulunut kantaverkonhaltijalle, ja kustannukset on kerätty tuulipuistoilta verkkotariffien kautta.

Alankomaissa kantaverkonhaltija vastaa merituulipuistojen liittamisestä mantereella sijaitsevaan sähkön siirtoverkkoon, sekä tarvittavasta merellä sijaitsevan verkkoinfrastruktuurin rakentamisesta ja ylläpidosta. Verkonhaltijalla on liittämisvelvollisuus. Verkkoyhteyksien rakentamista tuetaan valtion varoin standardoinnin ja investointivarmuuden varmistamiseksi.

Saksassa merituulivoiman edellyttämä liittäminen toteutetaan kolmen kantaverkonhaltijan toimesta, ja kantaverkonhaltijat vastaavat pääosin liittymistä aiheutuvista kustannuksista. Merellä sijaitseva liittymisverkko kuuluu kantaverkonhaltijan verkko-omaisuuteen. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan poissulje mahdollisuutta, että liittymä rakentaisi ja omistaisi liittymisjohdon. Liittymän rakentama liittymisjohto ei ole säänneltyä verkkotoimintaa.

Isossa-Britanniassa merellä sijaitsevien siirtoverkkojen kehittämiseen ja omistamiseen on sovellettu kilpailutusta, tämän kuitenkin vaikuttamatta verkkotoiminnan monopoliasemaan. Siirtoverkon omistuksesta ja operoinnista kilpailevien toimijoiden järjestelmävastuuta koskevien toimintojen tulee noudattaa eriyttämisvaatimuksia. Isossa-Britanniassa aloitettiin vuonna 2020 merellä sijaitsevia siirtoverkkoja koskeva arviointi vastauksena huoleen siitä, että hankekehittäjävetoinen malli merituulivoimaloiden verkkoon liittämiseksi ei olisi riittävä varmistamaan kasvavan merituulivoimakapasiteetin tarpeita. Arvioinnin tuloksena verkkosuunnittelulle on toteutettu kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa pyritään siirtymään säteittäisistä, yksittäisistä projektia palvelevista sähköjohdoista infrastruktuurin jakamiseen ja suunnitteilla olevien hankkeiden huomioimiseen. Riittävän kapasiteetin turvaamisen lisäksi uusi lähestymistapa vähentää myös verkonrakentamisen kustannuksia sekä vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan. Isossa-Britanniassa on lisäksi suunniteltu merelle sijoitettavien hybridiprojektien (*Offshore Hybrid Assets*) toteuttamista siten, että tuulivoimaloiden keskittymät voisivat liittyä suoraan yhdysjohdon kautta useampaan maahan sen sijaan, että nykyään tuulivoimalat ja yhdysjohdot liittyvät mantereen sähköverkkoon erillisten liittymisjärjestelmien kautta.

5.2.3 Tuotannon liittäminen sähköverkkoon

Ruotsissa liittymisjohtoja operoidaan liittymän omaan lukuun, ja tämä on mahdollista toteuttaa myös useamman liittymän yhteistyönä. Ruotsin sähkölain mukaan jakeluverkonhaltijalla voi olla hallussaan alueverkkoa tai paikallista verkkoa. Alueverkolla tarkoitetaan siirtoverkkoon kuulumatonta johtoa tai johtoverkkoa, joka kuuluu linjan verkkotoimiluvan tai alimman sallitun jännitealueen verkkotoimiluvan piiriin. Paikallisverkolla tarkoitetaan puolestaan verkkoa, jolle on myönnetty alueella verkkotoimilupa ilman pienintä sallittua jännitettä.

Norjassa verkkoon liittymisen prosessi aloitetaan paikallisen jakeluverkkoyhtiön kautta. Jos liittymällä on hankkeen suuren kokoluokan vuoksi vaikutuksia kantaverkkoon, on liittymistä lisäksi selvitettävä kantaverkonhaltijan kanssa. Tuotanto- ja kulutuskohteet, jotka ovat kooltaan suurempia kuin 300 megawattia, liitetään suoraan kantaverkkoon. Jos kohde liitetään jakeluverkonhaltijan verkkoon, jakeluverkonhaltija selvittää saatavilla olevan kapasiteetin ja liittymismahdollisuudet yhdessä kantaverkonhaltijan kanssa.

Tanskassa liittyjä maksaa liittymisestä aiheutuvat kustannukset liittymispisteeseen asti, ja verkonhaltija maksaa kustannukset, jotka aiheutuvat yleisestä verkon kehittämisestä ja laajentamisesta. Halutessaan liittyä sähköverkkoon liittyjä ottaa yhteyttä paikalliseen jakeluverkonhaltijaan. Jakeluverkonhaltija määrittää liittymispisteen tarvittaessa yhteistyössä kantaverkonhaltijan kanssa.

Alankomaissa kantaverkkoon liitettävien tuotanto- tai kulutuskohteiden osalta (nimellisteho yli 100 megawattia) joko kantaverkonhaltija tai liittyjä itse kilpailuttaa ja rakennuttaa liittymisjohdon. Tuotanto- tai kulutuskohteet liitetään yleensä lähimpää suurjännitteiseen sähköasemaan, jossa on käytettävissä olevaa kapasiteettia. Kantaverkonhaltija neuvoo liittymän teknisessä toteutuksessa, jos liittyjä toteuttaa liittymän itse. Liittymisjohto luovutetaan liittymisen jälkeen kantaverkonhaltijalle.

Saksassa nimellisteholtaan yli 100 megawatin liittymän tarvitsevat liittyvät liittyvät suoraan kantaverkkoon. Liittymispyynnön käsittelee ja liittymispisteen määrittelee verkonhaltija, joka on vastuussa liittämistä. Liittymispiste määritellään kokonaistaloudellisten kustannusten perusteella riippumatta kustannusten jakautumisesta. Liittyjä on vastuussa liittymisjohdon rakentamisesta ja siitä aiheutuvista kustannuksista liittymispisteeseen saakka. Verkonhaltija vastaa verkon rakentamisesta ja kehittämisestä.

5.2.4 Aktiiviset asiakkaat ja energiayhteisöt

Alankomaissa erillisellä linjalla tarkoitetaan sähköjohtoa, joka yhdistää tuotantolaitoksen ja kulutuspuolelta yhteen siten, että kumpikaan ei ole yhteydessä sähkö- tai kaasuverkkoon, tai joka yhdistää yhden tuotantolaitoksen yhteen tai useampaan kulutuspuolelta siten, että yksi näistä on yhteydessä sähköverkkoon. Erilliselle linjalle ei ole määritelty jännitetasoa.

Saksassa erillisellä linjalla tarkoitetaan johtoa, joka yhdistää yksittäisen tuotantokohteen yksittäiseen asiakkaaseen, tai energian tuottajan tai toimittajan niiden omaan laitokseen, tytäryhtiöön tai asiakkaaseen, kun tarkoituksena on suora sähköjakelu. Vastaavasti Latvian sähkömarkkinalain mukaan erillinen linja on sähköjohto, joka yhdistää erillisen sähköntuotantokohteen erilliseen käyttäjään, tai sähköjohto, joka yhdistää erillisen sähköntuottajan ja -toimittajan niiden omiin tiloihin, tytäryhtiöihin tai asiakkaisiin.

Viron sähkömarkkinalain mukaan erillisellä linjalla tarkoitetaan sähköjohtoa, joka sijaitsee verkonhaltijan palvelualueella ja jolla ei ole suoraa yhteyttä verkkoon, mutta joka voidaan välillisesti liittää verkkoon tuottajan tai kuluttajan sähkölaitteiston kautta ja jolla siirretään sähköä voimalaitoksesta toiseen voimalaitokseen tai kuluttajalle.

5.2.5 Suljetut jakeluverkot

Suurimmassa osassa jäsenvaltioita ei Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten neuvoston selvityksen¹⁴ mukaan ole aktiivisia suljettuja jakeluverkkoja. Suomen lisäksi suljettuja jakeluverkkoja on toiminnassa Sloveniassa, Belgiassa, Saksassa, Kreikassa, Alankomaissa ja Puolassa. Vain Suomessa, Sloveniassa, Belgiassa ja Puolassa suljetuille jakeluverkoille on säädetty poikkeuksia verkonhaltijoiden velvoitteista. Esimerkiksi Alankomaissa suljetulla jakeluverkolla tarkoitetaan muuta verkkoa kuin kansallista suurjänniteverkkoa, joka toimii

¹⁴ Council of European Energy Regulators: Status review TSO/DSO unbundling - Update on implementation of TSO and DSO Unbundling Provisions & “Hydrogen and Decarbonised Gas Markets Package” Outlook. Legal Affairs Committee, Ref: C22-LAC-25-04, 20.3.2024.

maantieteellisesti rajatulla teollisuus-, liiketoiminta- tai palvelualueella, jossa on alle 500 asiakasta, ja joka toimittaa sähköä ainoastaan muille kuin kotitalousasiakkaille, paitsi jos yksittäiset kotitalousasiakkaat, jotka työskentelevät suljetun jakeluverkon omistajan palveluksessa tai joilla on siihen verrattavat suhteet, käyttävät suljetussa jakeluverkossa toimitettua sähköä satunnaisesti.

Ruotsin sähkölaissa ei määritellä suljettua jakeluverkkoa. Ruotsin sääntelyviranomaisen (*Energimarknadsinspektionen*) on ehdottanut suljettuja jakeluverkkoja koskeneessa selvityksessään¹⁵, että määritelmä sisällytettäisiin lakiin siten, että suljetulla jakeluverkolla tarkoitettaisiin sähköjohtoa tai verkkoa, jolla siirrettäisiin sähköä tarkoin määritellyllä ja maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai kaupankäyntialueella tai alueella, jossa tarjotaan yhteisiä palveluja. Näin olisi, jos 1) sähkökäyttäjien toiminta tai tuotantoprosessit on integroitu erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä tai 2) sähkön siirto tapahtuu pääasiassa suljetun laitoksen haltijalle jakeluverkkoon tai siihen sidossuhteessa oleviin yritysisiin.

5.2.6 Joustavat liittymissopimukset

Osassa EU:n jäsenvaltioita, kuten Unkarissa ja Ranskassa, on jo nyt sallittu ei-kiinteät liittymissopimukset jakeluverkon tasolla. Lisäksi tämä on ollut mahdollista Isossa-Britanniassa ja Norjassa. Ei-kiinteille liittymissopimuksille on kuitenkin voitu asettaa vaatimuksia taloudellisesta perusteltavuudesta. Osassa jäsenvaltioita vain kiinteät liittymissopimukset ovat olleet sallittuja, kun taas osassa kansallinen lainsäädäntö on ollut asian suhteen vähemmän tarkasti määriteltyä. Esimerkiksi Luxemburgissa kiinteät liittymissopimukset ovat olleet pääsääntö, josta on voitu myöntää tapauskohtaisesti poikkeuksia.

Norjassa verkkoluvan haltijan on toteutettava tarvittavat toimenpiteet uusien liittymien toteuttamiseksi ja nykyisten liittymien kulutuksen kasvun kattamiseksi. Alueellisen verkkoluvan haltijan on liitettävä verkkoonsa uusia sähkön tuotantolaitoksia ja tarvittaessa investoitava verkkolaitteistoihin. Kansallinen sääntelyviranomaisen voi myöntää poikkeuksia näistä velvoitteista erityisten syiden niin vaatiessa. Verkkosääntelystä ja energiamarkkinoista annetulla asetuksella (*Forskrift om nettregulering og energimarkedet*) on kuitenkin mahdollistettu, että verkonhaltija ja liittyjä voivat sopia liittymän irtikytkemisestä tai tehon rajoittamisesta. Liittyjälle ei makseta irtikytkemisestä tai rajoituksesta korvausta.

5.2.7 Liitynnän enimmäisteho

Sähköjärjestelmän sallima liitynnän enimmäisteho määräytyy sähköjärjestelmän ja siihen liitettyjen tuotantoyksiköiden ja kulutuksen kuormien koon ja teknisten ominaisuuksien perusteella. Ulkomaiden lainsäädännön tarkastelun ei näin ollen katsota tuovan merkittävää lisäarvoa kansallisten sääntelyratkaisujen arvioinnissa.

5.2.8 Kansallisia sähköjohtoja koskevat hankeluvat

Ruotsissa sähköjohdon rakentaminen on luvanvaraista, ja luvan voi saada vain sähköverkkoyhtiö. Lupa vaaditaan myös liittymisjohdon rakentamiseen. Luvanvaraisuuden ulkopuolelle jääviä johtoja ja verkkoja kutsutaan ei-luvanvaraisiksi sähköverkoiksi (*icke koncessionspliktiga elnät, IKN*). Ei-luvanvaraisista verkoista säädetään tarkemmin asetuksella

¹⁵ Energimarknadsinspektionen: Slutna distributionssystem och interna nät - En analys av elmarknadsdirektivets bestämmelser om slutna distributionssystem och en översyn av undantagen från kravet på nätkoncession, Ei R2022:12.

(Förordning om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen, 2007:215). Lisäksi Ruotsin sääntelyviranomaisen on antanut kyseisistä verkoista tarkempia ohjeistuksia.¹⁶ Asetuksen mukaan ei-luvanvaraisiin sähköverkkoihin lukeutuu muun muassa Suomen kiinteistöverkkoa muistuttavia, mutta yksityiskohtaisemmin säänneltyjä tapauksia (*interna nät inom vissa områden*). Asetuksen perustelumuiotiossa on esitetty kolme peruskriteeriä, jotka ovat ratkaisevia ei-luvanvaraisten sähköverkkujen rajauksessa. Kriteerien mukaan verkkojen tulee olla sisäisiä eikä liian laajoja. Sisäisellä verkolla tarkoitetaan sitä, että verkkoa käytetään sähköjakeluun verkonhaltijan omaan lukuun. Lisäksi alueen, jolle johto tai verkko rakennetaan, tulee olla tarkasti rajattu. Sisäinen verkko voidaan asetuksen mukaan rakentaa ilman verkkolupaa, jos se yhdistää useamman sellaisen sähköntuotantolaitoksen, joilla on yhteinen verkkoliittymä, tai jos se rakennetaan useammasta sähköntuotantolaitoksesta näiden yhteiseen verkkoliittymään, edellyttäen että liittymisjohto on lyhyt. Lähtökohtaisesti IKN-verkoissa saa sähköä siirtää vain omaan lukuun, ja toisen osapuolen sähkösiirtämiselle tulee olla huomattavia syitä. Esimerkiksi tuulivoimatuottaja saisi siirtää tuottamaansa sähköä liittymisjohdossa, mutta tuottajan viereinen, toisen yhtiön hallinnassa oleva akkuvarasto saisi käyttää liittymisjohtoa vain asetuksessa säädettyjen edellytysten täyttyessä.

Norjassa liittyjä hakee sähköverkkolupaa ja maksaa verkonrakentamisesta aiheutuvat kustannukset. Verkon tai verkkoliittymän rakentamisen edellyttämän luvan hakemusprosessi on samanlainen sekä verkonhaltijoille että asiakkaille. Energiaministeriö voi myöntää poikkeuksia verkkoluvan edellyttämisestä, ja esimerkiksi tuulivoimapuisto, jossa on alle viisi tuulivoimaturbiinia ja jonka yhteenlaskettu nimellisteho on alle 5 megawattia, ei tarvitse lupaa liittymisjohdolle.

Saksassa jakeluverkkotoiminta edellyttää toimivaltaisen viranomaisen myöntämän luvan. Lupa voidaan evätä vain, jos hakijalla ei ole tarvittavaa henkilökuntaa, teknistä ja taloudellista kapasiteettia ja luotettavuutta verkon toiminnan varmistamiseksi lain säännösten mukaisesti pitkällä aikavälillä.

5.2.9 Rajat ylittäviä sähköjohtoja ja maakaasuputkia koskeva sääntely

Norjan energialain mukaan rajayhdysjohtojen omistaminen tai käyttö edellyttää ministeriöltä erityislupaa. Lupa voidaan myöntää ainoastaan siirtoverkonhaltijalle tai yritykselle, jossa sillä on määräysvalta. Arvioitaessa luvan myöntämistä on painotettava hankkeen sosioekonomista kannattavuutta, suhdetta mahdollisiin kilpaileviin hankkeisiin sekä avoimia ja syrjimättömiä näkökohtia yleensä. Lupa voidaan kuitenkin myöntää muille kuin siirtoverkonhaltijalle, jos yhdysjohto on liitetty sähköenergian tuotanto- tai kulutuslaitoksiin merellä ja ylittää Norjan mannerjalustan ja toisen valtion mannerjalustan välisen rajaviivan. Sama koskee pienempiä rajayhdysjohtoja, jotka ovat alle siirtoverkkotason raja-alueilla. Niiden osalta voidaan tehdä yksinkertaistettu arvio siitä, onko lupa myönnettävä, ja luvan ehtoja voidaan mukauttaa yhteyden syntymiseen kyseisellä alueella. Myös Norjan merienergiain mukaan sähköntuonti toisesta valtiosta sekä vienti toiseen valtioon edellyttää ministeriön myöntämän luvan. Ministeriö voi yksittäistapauksissa myöntää poikkeuksia lupavaatimuksesta.

6 Lausuntopalaute

...

¹⁶ Energimarknadsinspektionen, Undantag från kravet på nätkoncession (IKN), <https://ei.se/bransch/undantag-fran-kravet-pa-natkoncession-ikn>.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Sähkömarkkinalaki

2 §. *Soveltamisala.* Pykälässä määritellään sähkömarkkinalain soveltamisala.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin luvanvaraista sähköverkkotoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jolla on hallinnassaan sähköverkkoa, jollei laissa jäljempänä toisin säädetä tai, jollei Energiavirasto ole päätöksellään vapauttanut verkonhaltijaa luvanvaraisuudesta. Momenttiin ehdotetaan tältä osin täsmennystä, jolla viitattaisiin lain 4 §:ään ehdotettuihin luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan rajauksiin. Muilta osin säännös vastaisi aikaisemman lain sisältöä. Verkonhaltijaa koskevien säännösten piiriin kuuluisivat elinkeinonharjoittajat, jotka harjoittavat luvanvaraista sähköverkkotoimintaa kantaverkossa, suurjännitteisessä jakeluverkossa, jakeluverkossa tai suljetussa jakeluverkossa. Lisäksi lakia sovellettaisiin myös sellaisiin luvanvaraista sähköverkkotoimintaa harjoittaviin elinkeinonharjoittajiin, jotka eivät ole hakeneet toiminnalleen lain 12 §:ssä tarkoitettua vapautusta luvanvaraisuudesta. Luvanvarainen sähköverkkotoiminta puolestaan määriteltäisiin lain 4 §:ssä. Verkonhaltijaa koskevia säännöksiä ei sovellettaisi sähköverkkotoimintaan, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköntoimitusta, erillisen linjan kautta tapahtuvaa sähköjakelua erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille taikka suljettuun jakeluverkkoon, sähköä kuljettamista liittymisjohdossa eikä sähköä kuljettamiseen sähköntuotannon liittymisverkossa, jossa sähköä ei toimitettaisi tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille. Sähköverkkotoiminnalla tarkoitetaan sähkömarkkinalain mukaan sähköverkon asettamista vastiketta vastaan sähköä siirtoa tai jakelua ja muita sähköverkon palveluja tarvitsevien käyttöön.

3 §. *Määritelmät.* Pykälän 3 kohdan suurjännitteisen jakeluverkon määritelmää täsmennettäisiin siten, että suurjännitteisellä jakeluverkolla tarkoitettaisiin nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin paikallista tai alueellista sähköverkkoa tai -johtoa, joka ei ole sähköntuotannon liittymisverkko tai liittymisjohto ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa. Kantaverkko puolestaan määriteltäisiin lain 31 §:ssä. Rajayhdysjohdolla tarkoitettaisiin kahden kantaverkonhaltijan verkot toisiinsa yhdistävää sähköjohtoa siihen kuuluvine laitteistoineen.

Voimassa olevan lain mukaan kantaverkkoa ovat liittymisjohtoja lukuun ottamatta sähköverkon osat, joiden nimellisjännite ylittää 110 kilovoltia. Ehdotuksen mukaan jatkossa luonteeltaan paikallinen tai alueellinen sähköverkko tai -johto, jonka nimellisjännite ylittää 110 kilovoltia, määriteltäisiin suurjännitteiseksi jakeluverkoksi. Suurjännitteiseen jakeluverkkoon ei kohdistuisi sähkömarkkinadirektiivin tosiasiallisen eriyttämisen vaatimusta. Suurjännitteistä jakeluverkkoa voisivat siten operoida toiminnanharjoittajat, jotka eivät täytä lain 32 §:ssä tarkoitettuja riippumattomuuden vaatimuksia. Tällaisia toiminnanharjoittajia olisivat muun muassa sähköntuotantoon tai toimittamiseen sidoksissa olevat yritykset tai henkilöt. Muutos mahdollistaisi paikallisten ja alueellisten yli 110 kilovoltin sähköverkkojen ja -johtojen rakentamisen ja operoinnin myös muille kuin kantaverkonhaltijoille.

Suurjännitteisen jakeluverkon määrittelyn kriteereinä käytettäisiin verkon käyttötarkoitusta ja maantieteellistä kattavuutta, jännitetasoa sekä verkon yhtenäisyyttä. Käytännössä nämä kriteerit olisivat suurjännitteisen jakeluverkon osalta peilikuvia 31 §:n mukaisille kantaverkon määrittelyssä käytettäville vastaaville kriteereille.

Ensimmäinen suurjännitteistä jakeluverkkoa määrittävä kriteeri olisi käyttötarkoitus ja maantieteellinen kattavuus. Suurjännitteinen jakeluverkko olisi aina luonteeltaan ja

maantieteelliseltä kattavuudeltaan paikallinen tai alueellinen. Käyttötarkoitukseen perustuva kriteeri ei ole yksiselitteinen, mutta se kuvaisi selkeästi suurjännitteisen jakeluverkon ja kantaverkon tärkeimmän eron, jonka mukaan kantaverkko toimii valtakunnallisesti, kun taas suurjännitteinen jakeluverkko toimii paikallisesti tai alueellisesti. Suurjännitteinen jakeluverkko palvelisi paikallisen tai alueellisen luonteisen sähköjakelun taikka vastaavan luonteisen, vähintään kahden voimalaitoskokonaisuuden tarvetta. Suurjännitteisen jakeluverkon johdot palvelisivat lähtökohtaisesti yhtä jakeluverkonhaltijaa tai suppeaa käyttäjäryhmää ja niiden merkitys tai vaikutus sähkön siirtoon tai sähköjärjestelmän käyttövarmuuden ylläpitämiseen ei olisi valtakunnan tasolla suuri. Kantaverkolla puolestaan olisi valtakunnallinen tehtävä siirtää sähköä valtakunnallisesti merkittävän tuotannon ja kulutuksen sekä ulkomaisten verkkojen välillä.

Suurjännitteiseen jakeluverkkoon eivät kuuluisi vähintään 110 kilovoltin johdot, jotka ovat sähköntuotannon liittymisverkkoja tai liittymisjohtoja tai jotka ylittävät valtakunnan rajan.

Toinen suurjännitteistä jakeluverkkoa määrittävä kriteeri olisi jännitetaso, joka erottaisi suurjännitteisen jakeluverkon jakeluverkosta. Suurjännitteiseen jakeluverkkoon kuuluvien johtojen jännitetason tulisi aina olla vähintään 110 kilovoltia, kun jakeluverkon puolestaan muodostaisivat nimellisjännitteeltään alle 110 kilovoltin sähköverkot ja -johdot.

Kolmantena suurjännitteistä jakeluverkkoa määrittävänä kriteerinä olisi verkon yhtenäisyys. Suurjännitteinen jakeluverkko muodostuisi tyypillisesti paikallisista tai alueellisesti ja toisistaan erillään sijaitsevista sähköverkon osista tai -johdoista, joissa siirretään sähköä tietyn tai tiettyjen kohteiden ja valtakunnallisen kantaverkon välillä. Niistä ei yleensä muodostuisi itsenäisen sähköjärjestelmän tapaan toimivaa yhtenäistä sähköverkkoa. Vähintään 110 kilovoltin säteittäiset sähköjohdot olisivatkin aina suurjännitteistä jakeluverkkoa. Myös rengaskäyttöinen johto-osuus, joka yhdistää esimerkiksi jakeluverkonhaltijan sähköaseman kantaverkkoon kahdella tai useammalla sähköjohdolla, voisi olla suurjännitteistä jakeluverkkoa, jos se olisi luonteeltaan paikallinen tai alueellinen eikä sen merkitys tai vaikutus sähkön siirtoon tai sähköjärjestelmän käyttövarmuuden ylläpitämiseen olisi valtakunnan tasolla suuri.

Pykälään ehdotetaan uutta 4 b kohtaa, jossa määriteltäisiin sähköntuotannon liittymisverkko. Sähköntuotannon liittymisverkolla tarkoitettaisiin laissa sähköverkkoa, jolla kaksi tai useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus liittyisivät yhteisellä liittymällä ja mahdollisella varasyöttöyhteydellä sähköverkkoon ja joka olisi mainittua sähköverkkoa käyttävän yhden tai useamman sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan tai näiden määräysvallassa olevan yrityksen hallinnassa. Lain 4 §:n 2 momenttiin ehdotettaisiin säännöstä, jonka mukaan sähkön kuljettaminen määritelmän mukaisessa sähköntuotannon liittymisverkossa ei olisi luvanvaraista sähköverkkotoimintaa, jos sähköverkossa ei toimiteta sähköä tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille.

Esineoikeudessa hallinnalla tarkoitetaan tosiasiallista valtasuhdetta esineeseen, kuten sähköverkkoon. Pykälän 4 b kohdassa tarkoitettu sähköntuotannon liittymisverkon hallinta voisi perustua omistukseen tai sellaiseen vuokrasopimukseen, joka antaa omistusoikeuteen verrattavan käyttöoikeuden sähköverkkoon. Sähköntuotannon liittymisverkkoa käyttävät sähköntuottajat ja energiavaraston haltijat voisivat myös perustaa verkon käyttöä varten erillisen yrityksen, joka olisi niiden määräysvallassa. Määräysvallalla tarkoitettaisiin pykälän 34 kohdassa määriteltyä määräysvaltaa. Edellytyksellä on tarkoitus erotella ei-luvanvarainen sähköverkkotoiminnan erityistapaus luvanvaraisesta sähköverkkotoiminnasta. Mikäli tuotannon liittymisverkko ei olisi yhden tai useamman siihen liittyneen käyttäjän hallinnassa tai määräysvallassa, se täyttäisi säännellyn verkkotoiminnan tunnusmerkit.

Pykälän 5 kohdan liittymisjohdon määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi pykälän 4 b ja 5b kohtaan lisättävien sähköntuotannon liittymisverkon ja voimalaitoskokonaisuuden huomioimiseksi. Ehdotuksen mukaan liittymisjohdolla tarkoitettaisiin laissa sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jolla liitetään sähköverkkoon liittyjän tai liittyjien a) sähkönkäyttökohde, b) voimalaitoskokonaisuus taikka c) yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto.

Liittymisjohto ei kuuluisi sähkömarkkinalain 4 §:ssä tarkoitetun luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin eikä liittymisjohtoon sovellettaisi verkonhaltijaa koskevia yleisiä velvoitteita. Kahden verkonhaltijan verkot yhdistävä johto ei olisi liittymisjohto vaan osa luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin kuuluvaa sähköverkkoa, jolloin tällaiseen johtoon sovellettaisiin verkonhaltijoiden yleisiä velvoitteita kuten siirto- ja liittymisvelvoitetta. Vähintään 110 kilovoltin liittymisjohtoihin sovellettaisiin kuitenkin lain 3 luvun mukaista suurjännitejohtojen rakentamisen hankelupamenettelyä.

Liittymisjohdon jännitetaso ei vaikuttaisi johdon luonteeseen. Lisäksi liittymisjohto voisi ylittää valtakunnan rajan tai liittää Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevan voimalaitoskokonaisuuden toisen valtion sähköverkkoon. Tällaisen nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen olisi kuitenkin sähkömarkkinalain 14 §:n mukaisesti pyydettävä hankelupa valtioneuvostolta.

Liittymisjohdolla tarkoitettaisiin varsinaisen liittymisjohdon lisäksi myös liittämispisteen liittyjän tai liittyjien puolella olevien muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta. Liittymään ja liittymisjohdon käsitteeseen kuuluisivat siten muun muassa liittyjän omistuksessa tai hallinnassa olevat muuntoasemat, muuntajat ja tasavirran vaihtovirraksi muuntavat vaihtosuuntaajat. Terminologian muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevia liittyjän ja verkonhaltijan vastuuta. Liittymisjohdon rakentaminen kuuluisi jatkossakin liittyjän vastuulle, eikä liittymisjohto kuuluisi verkonhaltijan sähköverkkoon. Sähköverkon mittausrakenteet kuuluisivat kuitenkin verkonhaltijan vastuulle siten kuin sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään.

Ehdotuksen mukaan liittymisjohdon tunnusmerkki on, että se palvelee yhtä liittyjää. Liittymisjohto yhdistäisi aina yksittäisen sähkönkäyttökohteen tai voimalaitoskokonaisuuden taikka yhden tai useamman toisiinsa kytketyn energiavaraston verkonhaltijan sähköverkkoon.

Liittymisjohto olisi ensinnäkin sähköjohto, jolla yhtä sähkönkäyttökohdetta palvelevat sähkölaitteet ja -laitteistot liitetään sähköverkonhaltijan sähköverkkoon. Sähkönkäyttökohteeksi katsottaisiin esimerkiksi sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kiinteistö tai sitä vastaava kiinteistöryhmä, jolla sijaitseva sähköverkko ei kuulu luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin. Sähkönkäyttökohteessa voisi olla sähkönkulutuksen lisäksi myös sähköntuotantoa ja energiavarastoja. Yhdessä liittymässä voisi olla myös useita sähkönkäyttöpaikkoja. Tästä esimerkkeinä ovat kerros- tai rivitalo, jossa on useita huoneistoja taikka teollisuuskiinteistö, jossa toimii useita yrityksiä.

Liittymisjohdoksi katsottaisiin myös sähköjohto, jolla yksi voimalaitoskokonaisuus liitettäisiin verkonhaltijan sähköverkkoon. Jos kaksi tai useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus liittyisivät yhteisellä liittymällä ja mahdollisella varasyöttöyhteydellä sähköverkkoon, olisi sen sijaan kysymyksessä 4 b kohdassa tarkoitettu sähköntuotannon liittymisverkko edellyttäen, että mainittu sähköverkko olisi sitä käyttävän yhden tai useamman sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan hallinnassa. Voimalaitoskokonaisuus tarkoittaisi ehdotuksen mukaan

voimalaitoskokonaisuudella rajatulla maa-alueella tai rajatulla merialueen osalla sijaitsevaa a) yhtä voimalaitosta, b) kahta tai useampaa voimalaitosta, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden taikka c) yhtä tai useampaa voimalaitosta sekä niihin kytkeytyvää yhtä tai useampaa energiavarastoa, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden.

Liittymisjohdoksiksi katsottaisiin myös sähköjohto, jolla yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään sähköverkonhaltijan sähköverkkoon.

Liittymisjohdon määritelmän sisältävän kohdan b ja c alakohdissa tarkoitetuissa tapauksissa liittämispisteen liittyjän tai liittyjien puolella sijaitsevien voimalaitosten tai energiavarastojen sekä niitä palvelevien sähkölaitteiden ja -laitteistojen ei tarvitsisi sijaita saman kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän alueella. Näissä tapauksissa liittyjiä voisi olla useampia kuin yksi, mikä mahdollistaisi, että liittymässä voisi olla usean tahon omistuksessa olevia voimalaitoksia ja energiavarastoja, jos ne muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden. Tällä tavalla muodostuvaa kokonaisuutta ei katsottaisi sähkömarkkinalain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetuksi sähköverkoksi eikä liittymisjohdon operointia lain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuksi sähköverkkotoiminnaksi, joita koskee lain 4 §:ssä tarkoitettu sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus.

Pykälän 5 b kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi voimalaitoskokonaisuuden määritelmä. Voimalaitoskokonaisuudella tarkoitettaisiin rajatulla maa-alueella tai rajatulla merialueen osalla sijaitsevaa yhtä voimalaitosta, kahta tai useampaa voimalaitosta, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden, tai yhtä tai useampaa voimalaitosta sekä niihin kytkeytyvää yhtä tai useampaa energiavarastoa, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden. Määritelmällä olisi tarkoitus yksinkertaistaa muuta sääntelyä siten, ettei voimalaitoskokonaisuuteen sisältyviä komponentteja tarvitsisi toistaa muissa säännöksissä. Voimalaitoskokonaisuutta käsiteltäisiin sähkömarkkinalainsäädännössä yhtenä liittyjänä.

Voimalaitoskokonaisuudella tarkoitettaisiin ensinnäkin rajatulla maa-alueella tai rajatulla merialueen osalla sijaitsevaa yhtä voimalaitosta. Tällainen yksittäinen voimalaitos voisi olla esimerkiksi vesivoimala, lämpövoimala tai ydinvoimala. Kyseiset tuotantomuodot toimivat yleensä erillisinä itsenäisinä voimalaitosyksikköinä, jolloin kukin voimalaitos on sähköverkon näkökulmasta erillinen liittyjä. Tavanomaisesti tällaiset yksittäiset voimalaitokset sijaitsevat samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä, mikä jo itsessään ilmentää niiden sijaitsemista rajatulla alueella.

Voimalaitoskokonaisuudella tarkoitettaisiin myös kahta tai useampaa voimalaitosta, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden. Lisäksi tällaiseen toiminnalliseen kokonaisuuteen voisi sisältyä yksi tai useampi energiavarasto. Tällaisia voimalaitoskokonaisuuksia voisivat muodostaa erityisesti uusiutuvan energian tuotantolaitokset, joille ominaista on koostuminen useista tuulivoimaloista tai aurinkopaneelikentistä. Sähköverkkojen näkökulmasta esimerkiksi useista rajatulla alueella sijaitsevista tuuli- tai aurinkovoimalaitoksista sekä niihin kytkeytyvistä energiavarastoista muodostuva uusiutuvan energian voimalaitoskokonaisuus on luonteeltaan yksi liittyjä. Voimalaitoskokonaisuuden määritelmän soveltamisen kannalta olisi olennaista määritellä, milloin useampi voimalaitos ja mahdollinen energiavarasto kuuluisivat yhteen voimalaitoskokonaisuuteen ja milloin kyse olisi useammasta erillisestä voimalaitoskokonaisuudesta.

Voimalaitoskokonaisuuden muodostumisen edellytyksenä olisi ensinnäkin se, että siihen kuuluvat voimalaitokset ja mahdolliset energiavarastot sijaitsevat rajatulla maa-alueella tai

rajatulla merialueen osalla. Määreellä ei olisi tarkoitus rajoittaa esimerkiksi tuulivoimapuistojen kokoa, vaan niiden alueet voisivat olla myös huomattavan laajoja etenkin, jos kyseessä olisi merituulivoima. Olennaista olisi se, että alueen sisälle jäävillä voimalaitoksilla ja energiavarastoilla olisi sellainen yhteys, jolla voimalaitoskokonaisuuden alue voidaan rajata ja erottaa muista voimalaitoskokonaisuuksista. Tällaista yhteyttä voisi ilmentää se, ettei alueen sisällä ole muita sähköverkkoja tai kolmansia verkon käyttäjiä. Alueen rajausta olisi myös mahdollista tarkastella siitä näkökulmasta, että sen sisälle jäävien voimaloiden ja energiavarastojen etäisyydet toisiinsa olisivat lyhyempiä kuin niiden keskimääräinen etäisyys sähköverkkoon tai muihin voimaloihin. Aluerajaus voisi myös tukeutua maankäytön suunnittelussa sovellettuihin rajauksiin. Mikäli tietyt voimaloita on arvioitu yhtenä kokonaisuutena maankäytön suunnittelussa, kuten esimerkiksi tuulivoimaosayleiskaavamenettelyssä, tämä ilmentäisi lähtökohtaisesti sitä, että voimalat sijoittuvat rajatun alueen sisälle.

Lisäksi voimalaitoskokonaisuuden muodostuminen edellyttäisi sitä, että useat voimalaitokset ja mahdolliset energiavarastot muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden. Samaa teknologiaa hyödyntävät voimalaitokset muodostaisivat lähtökohtaisesti toiminnallisen kokonaisuuden, mikäli ne sijaitsevat edellä määritellyllä rajatulla alueella ja liitetään yhteisellä liittymällä sähköverkkoon. Toiminnallista yhteyttä voi silloin osoittaa se, että voimalaitoskokonaisuuteen kuuluvien voimalaitosten luonne ohjaa niiden sijoittautumista erilleen olemassa olevasta sähköverkosta, jolloin erillisten liittymisjohtojen rakentaminen ei olisi kannattavaa yksittäisille voimalaitoksille. Myös eri teknologioita hyödyntävät voimalaitokset ja niihin mahdollisesti liittyvät energiavarastot voisivat kuitenkin muodostaa voimalaitoskokonaisuuden, mikäli niiden välillä on toiminnallinen yhteys. Esimerkiksi sääriippuvaiset tuuli- ja aurinkovoima tasapainottavat toistensa tuotantoa, ja siksi eri teknologioita hyödyntävät voimalaitokset voivat huomattavasti hyötyä sijoittumisesta toistensa lähelle. Myös energiavaraston liittämällä uusiutuvan energian tuotantolaitosten yhteyteen voidaan tehostaa voimalaitosten toimintaa sekä teknisesti että kaupallisesti. Tällaiset niin kutsutut hybridivoimalaitokset tarvitsevat myös yleensä pienempitehoisen verkkoliittymän, kuin siihen sisältyvät komponentit tarvitsisivat erikseen.

Toiminnallisen kokonaisuuden muodostumista voisi ilmentää myös voimalaitosten ja energiavarastojen yhteinen omistajuus ja yhtenäinen suunnitteluprosessi. Mikäli esimerkiksi sama yritys tai konserni omistaa rajatulle alueelle sijoittuvat tuulivoimalat ja energiavaraston ja nämä on suunniteltu ja rakennutettu yhtenäisenä hankkeena, tämä voi ilmentää sitä, että voimalaitoksia ja energiavarastoa hyödynnetään toiminnallisena kokonaisuutena. Toiminnallista yhteyttä voi ilmentää myös voimaloiden ja mahdollisten energiavarastojen opereointi saman tahon toimesta.

Voimalaitoskokonaisuuden määrittelemisessä olisi aina kyse kokonaisharkinnasta, jossa otetaan huomioon kaikki asiaan liittyvät seikat ja vaikutukset sähkömarkkinalain tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Pykälän 14 kohdan pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmää ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotuksen tavoitteena on yhtenäistää lain terminologiaa ja huomioida pienimuotoisen sähköntuotannon sääntelyssä tällaiseen sähköntuotantoon liitettävät energiavarastot. Lisäksi pienimuotoisen tuotannon rajaa ehdotetaan laskettavaksi kahdesta megavolttiampeeriin alle yhteen megavolttiampeeriin. Tällä muutoksella pienimuotoisen sähköntuotannon raja yhtenäistettäisiin sähkömarkkinalainsäädännön muun pieniä voimalaitoksia koskevan sääntelyn kanssa. Raja-arvon muutos vaikuttaisi myös sähkömarkkinalain 56 §:n 1 momentin 1 kohdan soveltamiseen sillä muutos laskisi samalla raja-arvoa, jonka alittavien voimalaitoskokonaisuuksien liittymismaksuun jakeluverkonhaltija ei saisi sisällyttää verkon

kehittämiskustannuksia. Ehdotuksen mukaan pienimuotoisella sähköntuotannolla tarkoitettaisiin voimalaitoskokonaisuutta, jonka teho on alle yksi megavoltiampeeria.

Ehdotetun 25 b kohdan mukaan mittausalueella tarkoitettaisiin laissa kantaverkkoa, suurjännitteistä jakeluverkkoa, jakeluverkkoa, suljettua jakeluverkkoa, sähköntuotannon liittymisverkkoa ja niiden osaa sekä sellaista kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköverkkoa, joka muodostaa oman selvitysalueensa taseselvityksessä. Määritelmään ehdotetaan lisättäväksi sähköntuotannon liittymisverkko. Lisäys olisi tarpeen, jotta sähköntuotannon liittymisverkot voisivat toimia ilman sähköverkkolupaa. Jos tällainen sähköverkko muodostaisi mittausalueen, ei verkossa tarvitsi käydä verkon sisäistä sähkökauppaa vaan kukin sähköntuottaja voisi toimittaa tuottamansa sähkön suoraan sähkömarkkinoille omalle avoimelle toimittajalleen.

Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 32 c kohta, jonka mukaan joustavalla liittymissopimuksella tarkoitettaisiin jakeluverkkoon, suurjännitteiseen jakeluverkkoon tai kantaverkkoon liittymistä koskevaa sopimusta, jonka ehdoissa on sovittu rajoituksista liittymispisteen taatulle teholle tai liittymän sähkönkäytön tai sähkönsyötön ohjaamisesta verkonhaltijan toimesta. Määritelmä vastaisi sisällöllisesti sähkömarkkinadirektiiviin direktiivillä (EU) 2024/1711 lisättyä 2 artiklan 24 c kohtaa. Direktiivin johdantokappaleen 15 mukaisesti joustavassa liittymissopimuksessa voitaisiin huomioida esimerkiksi energian varastointi tai rajoittaa sähköntuotantokapasiteetin vientiä tai aikaa, jolloin voimalaitos voi syöttää sähköä verkkoon.

Joustava liittymissopimus olisi pääsääntöisesti tarkoitettu määräaikaiseksi järjestelyksi siihen saakka, kunnes verkon kapasiteetti mahdollistaa lopullisen taatun kiinteän liittymistehon käyttöönoton. Joustavia liittymissopimuksia voitaisiin hyödyntää tilanteessa, jossa verkon kapasiteettia olisi normaalissa käyttötilanteessa saatavilla, mutta verkonhaltija ei voi tehdä jäljellä olevasta kapasiteetista kiinteää liittymää vaarantamatta verkon käyttövarmuutta normaalista käyttötilanteesta poikkeavissa tilanteissa. Normaalista poikkeava käyttötilanne voisi merkitä esimerkiksi verkossa esiintyvää vikaa, huoltotyötä tai sovitusta tehosta poikkeavia tuotanto- tai kulutushuippuja. Sen sijaan myös verkon normaalissa käyttötilanteessa tarvittavaan joustoon verkonhaltijan tulisi hankkia joustopalveluita markkinaehtoisesti ja erillistä korvausta vastaan.

4 §. Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus. Pykälässä säädetään sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuudesta. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan luvanvaraista ei kuitenkaan ole sähköverkkotoiminta, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköntoimitusta. Tältä osin sääntelyyn ei ehdoteta muutoksia.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa on rajattu luvanvaraisuuden ulkopuolelle lisäksi erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu, jos jaeltava sähkö on tuotettu pienimuotoisessa sähköntuotannossa. Voimassa olevan lain mukaan pienimuotoisella sähköntuotannolla tarkoitetaan voimalaitosta tai usean voimalaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, jonka teho on enintään kaksi megavoltiampeeria. Ehdotuksen mukaan myös muun kuin pienimuotoisessa sähköntuotannossa tuotetun sähkön erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkönkäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon ei olisi luvanvaraista sähköverkkotoimintaa. Erillisen linjan rakentaminen ja operoiminen olisi ehdotuksen mukaan jatkossa mahdollista suurjännite-, keskijännite- ja pienjänniteverkoissa voimalaitoksen tehosta riippumatta.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 5 a kohdan mukaan erillisellä linjalla tarkoitetaan sähköjohtoa, joka liittää erillisen tuotantoyksikön erilliseen asiakkaaseen, ja sähköjohtoa, joka liittää tuottajan ja

sähkötoimittajan niiden omiin tiloihin, tytäryrityksiin tai asiakkaisiin suoraa sähkötoimitusta varten. Määritelmä vastaa sähkömarkkinadirektiivin erillisen linjan määritelmää eikä säännöksen ehdotettaisi muutoksia. Sähkömarkkinadirektiivin tuotantoyksikön käsite vastaisi uutta sähkömarkkinalakiin ehdotettua voimalaitoskokonaisuuden käsitettä. Tuottajalla ja sähkötoimittajalla puolestaan tarkoitetaan tällaisen voimalaitoskokonaisuuden haltijaa, joka toimittaa tuottamaansa sähköä erillisen linjan kautta. Asiakkaan, tytäryrityksen tai tuottajan omien tilojen käsitteet vastaavat sähkömarkkinalain sähkönkäyttökohteen käsitettä. Suoralla sähkön toimituksella tarkoitetaan, ettei erillisen linjan kautta toimitettava sähkö kulje säännellyn sähköverkon kautta suljettua jakeluverkkoa lukuun ottamatta.

Liittymisjohdon tapaan yhden voimalaitoskokonaisuuden yhteen sähkönkäyttökohteeseen, kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähköverkkoon tai suljettuun jakeluverkkoon liittävän erillisen linjan operointi ei olisi luvanvaraista. Tässä tilanteessa erilliseen linjaan ei sovellettaisi myöskään sähkömarkkinalain jakeluverkonhaltijoita koskevia yleisiä velvoitteita.

Yksittäiseen sähkönkäyttökohteeseen olisi mahdollista liittää useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus usealla erillisellä linjalla. Erillisen linjan luvanvaraisen verkkotoiminnan ulkopuolelle rajaamisen edellytyksenä olisi kuitenkin, että erillinen linja ei muodosta voimalaitoksen ja sähkönkäyttökohteiden liittymisjohtojen kanssa rengasyhteyttä sähköverkkoon tai sähköverkkojen välille. Mahdolliset varasyöttöyhteydet eivät kuitenkaan johtaisi rengasyhteyden muodostumiseen, jos varasyöttöyhteyttä ja liittymisjohtoa ei käytettäisi samanaikaisesti. Kaksi sähköverkkoon liitettyä sähkönkäyttökohdetta toisiinsa liittävä johto ei olisi 3 §:n 5 a kohdassa tarkoitettu erillinen linja, joten myös tällöin olisi kyse luvanvaraisesta verkkotoiminnasta.

Erillinen linja voisi muodostua kolmella eri tavalla. Ensinnäkin uusi voimalaitoskokonaisuus voidaan liittää erillisellä linjalla kulutuskohteeseen, joka on liittynyt sähköverkkoon liittymisjohdolla. Toiseksi uusi voimalaitoskokonaisuus voidaan liittää erillisellä linjalla uuteen kulutuskohteeseen ja molemmat kohteet liittyvät samanaikaisesti sähköverkkoon joko yhteisellä tai jommankumman kohteen liittymisjohdolla. Kolmanneksi uusi kulutuskohde voidaan liittää voimalaitoskokonaisuuden liittymisjohtoon, jolla tämä on liittynyt sähköverkkoon. Tällöin osa aiemmasta liittymisjohdosta katsottaisiin jatkossa erilliseksi linjaksi. Kaikissa tapauksissa kulutuskohde ja voimalaitoskokonaisuus olisi sallittua kytkeä yhteen siten, että kytkentä mahdollistaa sähkön syöttämisen sähköverkkoon myös ohi kulutuskohteen. Edellä kuvatuissa tilanteissa muodostuu sähkömarkkinadirektiivin tarkoittama aktiivinen asiakas. Jos järjestelyyn liitetään energiavaroja ja/tai muita kulutuskohteita, muodostuu direktiivin tarkoittama aktiivisten asiakkaiden ryhmä, josta usein myös käytetään termiä energiayhteisö.

Ehdotuksen tarkoituksena on edistää paikallisten energiayhteisöjen toimintamahdollisuuksia erityisesti suurjännitteisissä jakeluverkoissa. Puhtaaseen siirtymään liittyvien hankkeiden odotetaan lisäävän suurjännitteisiin jakeluverkkoihin ja kantaverkkoon liitettäviä tuotanto- ja kulutustehoja niin merkittävästi, että erillisen linjan rakentaminen suoraan tuotanto- ja kulutuskohteiden välille voisi olla sähköjärjestelmän kannalta monessa tapauksessa tehokkaampi ratkaisu kuin suurjännitteisten jakeluverkkojen tai kantaverkon voimakas vahvistaminen näiden liittämiseksi. Sääntelyn on tarkoitus lisätä kannustimia sijoittaa sähkön tuotantoa ja kulutusta lähemmäs, mikä vähentäisi kantaverkkoon kohdistuvaa rasitusta ja kehittämispainetta. Erillisen linjan sääntelyn laajentaminen voisi teollisuus- ja elinkeinoalueiden osalta mahdollistaa tulevaisuuden energiaratkaisut, joissa esimerkiksi vetylaitos yhdistettäisiin erillisellä linjalla suoraan uusiutuvaan sähköntuotantoon, jotta uusiutuvaa vetyä voitaisiin tuottaa kaikilla uusiutuvan energian direktiivin lisäisyysvaatimusten mukaisilla tavoilla. Sääntelyn yhtenäistämiseksi ja eduskunnan pöytäkirjan EV 109/2021 vp

toimeenpanemiseksi erillisten linjojen rakentamisoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi suurjänniteverkkojen lisäksi myös keskijännite- ja pienjänniteverkoissa.

Pykälän 3 kohtaan ehdotetaan lisäksi lisättävän säännös, jonka mukaan luvanvaraista ei ole sähkön kuljettaminen liittymisjohdossa tai liittyjän varasyöttöyhteydessä. Kyseessä olisi selventävä säännös, jolla ei ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa.

Pykälän 4 kohtaan ehdotetaan lisättävän säännös, jonka mukaan luvanvaraista ei myöskään ole sähkön kuljettaminen sähköntuotannon liittymisverkossa, jossa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille. Erillinen sähköntuotannon liittymisverkkoja koskeva säännös olisi tarpeen, koska sähköntuotannon liittymisverkossa ei ole kyse yksittäisestä liittymisjohdosta, vaan sähköverkon rakentamisesta. Tällaisen sähköverkon ei kuitenkaan tarvitse olla säänneltyä verkkotoimintaa, mikäli se palvelee yksinomaan sähkön tuotantoa ja mahdollisesti tuotantoon liittyvää varastointia, ja liittymisverkko on sitä käyttävien sähköntuottajien hallinnassa, eikä sähköntuotannon liittymisverkossa toimiteta sähköä tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille.

4 a §. *Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskeva ennakkotieto.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin Energiavirastolle mahdollisuus antaa ennakkotietopäätöksiä koskien verkkotoiminnan luvanvaraisuutta. Nykysääntelyn puitteissa Energiavirastolla ei ole ollut toimivaltaa antaa etukäteisiä sitovia päätöksiä siitä, ettei tietty toiminta edellytä sähköverkkolupaa, vaan Energiavirasto voi ottaa asiaan kantaa ainoastaan jälkikäteisessä valvonnassa, mikäli toimijan todetaan harjoittavan luvatonta sähköverkkotoimintaa.

Pykälän 1 momentin mukaan Energiavirasto voisi kirjallisesta hakemuksesta antaa yksittäistapausta koskevan ennakkotiedon siitä, onko sähköverkkotoimintaa varten haettava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu sähköverkkolupa. Energiavirasto voisi säännöksen perusteella antaa ennakkotiedon siitä, edellyttääkö hakemuksella kuvattu toiminta sähköverkkolupaa. Ennakkotiedolla ei sen sijaan otettaisi kantaa siihen, mitä mahdollisia seuraamuksia tietyn toiminnan luvanvaraisuudella tai lukemisella luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan ulkopuolelle olisi. Tarvittaessa jatkokysymykset ratkaistaisiin asiaankuuluvissa erillisissä menettelyissä ja Energiavirasto antaisi toimivaltansa rajoissa tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa hallintolain yleisen neuvontavelvollisuuden nojalla.

Hakemuksessa olisi esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Tarpeellinen selvitys voisi tarkoittaa esimerkiksi karttojen, sähkökaavioiden tai kiinteistöjä koskevien tietojen toimittamista Energiavirastolle. Energiavirasto tutkisi hakijan esittämän suunnitelman siinä laajuudessa, kuin hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella on tarpeen, jotta Energiavirasto voi ottaa kantaa esitetyn suunnitelman luvanvaraisuuteen. Suunnitelmaan voisi sisältyä liikkumavaraa esimerkiksi lopullisen johdon tai verkon reitin valinnan osalta, mikäli Energiavirasto pystyy ratkaisemaan asian pääpiirteisten tietojen pohjalta. Ennakkotietoa koskevalla päätöksellä otettaisiin kuitenkin kantaa yksittäistapaukseen, joten yhdellä päätöksellä ei otettaisi kantaa useisiin erilaisiin suunnitelmiin, jotka eroavat toisistaan olennaisella tavalla luvanvaraisuutta koskevien edellytysten näkökulmasta.

Ennakkotietoa ei annettaisi, jos samaa toimintaa koskien on vireillä sähköverkkolupaa koskeva hakemus tai jos asia on jo Energiaviraston toimesta ratkaistu. Aiempi ratkaisu voisi sisältyä esimerkiksi toiseen ennakkotietopäätökseen tai verkkolupahakemusta koskevaan päätökseen. Jos asian olosuhteet tai asiaan sovellettava lainsäädäntö muuttuisivat aiemman päätöksen antamisen jälkeen, kyseessä olisi kuitenkin eri asia, ja se voitaisiin tuoda uudestaan viraston ratkaistavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan ennakkotietoa koskevaa voimassa olevaa päätöstä on hakijan vaatimuksesta noudatettava sähkömarkkinalakia sovellettaessa, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: 1) hakija on esittänyt ennakkotiedon antamista varten oikeat ja riittävät tiedot; 2) hakija ei ole toteuttanut toimintaansa oleellisesti toisin kuin ennakkotietoa koskevassa hakemuksessa on esitetty; ja 3) ennakkotiedon sisältöön vaikuttava lainsäädäntö ei ole muuttunut. Ennakkotiedon soveltaminen voisi tulla esille esimerkiksi luvatonta sähköverkkotoimintaa koskevan tutkinnan yhteydessä.

Ennakkotieto olisi voimassa toistaiseksi, jos lakiin ei tehdä ennakkotietopäätöksen kohteena olevan verkkotoiminnan luvanvaraisuuden laajuuteen vaikuttavia muutoksia. Energiaviraston antamalla ennakkotiedolla ei voida rajoittaa lainsäätäjän lainsäädäntövaltaa sähköverkkojen luvanvaraisuutta koskevissa asioissa. Lisäksi ennakkotiedon soveltamisen edellytyksenä olisi se, että hakija on esittänyt ennakkotiedon antamista varten oikeat ja riittävät tiedot ja ettei hakija ole toteuttanut toimintaansa oleellisesti ennakkotietoa koskevasta hakemuksesta poikkeavalla tavalla. Hakija ei siten voisi harhaanjohtavalla hakemuksella tai puutteellisia tietoja antamalla kiertää sähkömarkkinalain 4 §:n sääntelyä.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä ennakkotietoa koskevasta hakemuksesta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 §. Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa. Pykälässä on säädetty suljetun jakeluverkon sähköverkkoluvasta, joka on erillinen sähköverkkolupatyyppejä. Ehdotuksella on pyritty keventämään paikallisiin, pääasiassa teollisuuskäytössä oleviin jakeluverkkoihin ja suurjännitteisiin jakeluverkkoihin kohdistuvaa sääntelyä. Suljetun jakeluverkon käsittelyn voi saada suljetun jakeluverkon määritelmän täyttävä jakeluverkko tai suurjännitteinen jakeluverkko, jossa harjoitettu sähköverkkotoiminta täyttää lain 4 §:n 2 momentin perusteella luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan tunnusmerkistön, mutta jonka käyttötarkoitus ja käyttäjien piiri eivät tosiasiallisesti täytä varsinaisen sähköverkkotoiminnan tyypillisiä ominaispiirteitä. Suljetun jakeluverkon haltijaan kohdistuvat sekä kevennetty lupamenettely että lievemmat velvoitteet sähköverkkotoiminnan harjoittamisessa.

Suljetun jakeluverkon edellytykset vastaavat sisällöllisesti sähkömarkkinadirektiivin 38 artiklan sääntelyä. Sähkömarkkinadirektiivin 66 perustelukappaleen mukaan suljetun jakeluverkon haltija pitäisi voida vapauttaa velvoitteista, jotka merkitsisivät tarpeetonta hallinnollista rasitetta jakeluverkonhaltijan ja verkon käyttäjien välisen suhteen erityisluonteen vuoksi. Verkonhaltijan ja verkon käyttäjien välinen erityisluonne ilmenee siten, että kun verkonhaltijan ja verkon käyttäjien välillä on sähköntoimituksen lisäksi muita vahvoja keskinäisiä riippuvaisuuksia, toimintaan ei liity yhtä vahvasti tavanomaiselle verkkotoiminnalle ominaista riskiä monopoliaseman väärinkäyttämistä. Tämän vuoksi onkin perusteltua, että suljetun jakeluverkon haltijaan kohdistuu kevyemmät velvoitteet ja valvontaa kuin muihin verkonhaltijoihin. Tällainen erityissuhde on ilmeinen tapauksessa, jossa verkonhaltija ja verkon käyttäjät ovat omistussuhteessa toisiinsa. Samoin erityissuhde voi ilmetä lähekkäin toimivien teollisuusyritysten välisinä integroituneina prosesseina, joiden vuoksi yritykset ovat toisiinsa nähden riippuvuussuhteessa myös muilla tavoin, kuin yhteisen sähköverkkonsa kautta. Tämä verkonhaltijan ja verkon käyttäjien välinen erityisluontoinen suhde muodostaa suljetun jakeluverkon edellytysten tulkinnan lähtökohdan.

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupia on myönnetty Suomessa yhteensä neljälle sähköverkonhaltijalle. Lisäksi edellytyksiä on tulkittu oikeuskäytännössä hylätyn lupahakemuksen kohdalla. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden päätöksen (1.2.2021, 21/0092/1) mukaan sähkömarkkinalain 11 §:n 1 momentin 1 kohdan kriteeriä on tarkasteltava verkon käyttäjien harjoittaman taloudellisen toiminnan ja heidän ydinliiketoimintaansa sisältyvien

toimintojen näkökulmasta. Pelkkä yhteinen energiaratkaisu, olkoon se kuinka etevä hyvänsä, ei hallinto-oikeuden mukaan sellaisenaan muodostanut yhtenäistä toiminnallista kokonaisuutta.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan sisältyviä edellytyksiä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa myönnettäisiin hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa, jossa ei toimiteta sähköä kuluttajille, jos erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden tai jos erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien tuotantoprosessien raaka-aineet ja lopputuotteet liittyvät olennaisesti toisiinsa tai niiden tuotantoprosessi muulla tavoin muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Samalla nykyinen 1 momentin 2 kohta muuttuisi 3 kohdaksi. Tähän kohtaan ei tehtäisi sisällöllisiä muutoksia.

Muutoksella täsmennettäisiin nykyisiä 1 momentin 1 kohdan edellytyksiä. Tarkoitus ei ole muuttaa tai etenkin supistaa nykyisten edellytysten soveltamisalaa, joten muutos ei vaikuttaisi aiemmin myönnettyihin suljetun jakeluverkon lupiin. Muutoksella selvennettäisiin, että teollisessa tuotantoprosessissa verkon käyttäjien toimintojen voidaan katsoa muodostavan yhtenäisen kokonaisuuden erityisesti silloin, kun verkon käyttäjien tuotantoprosessien raaka-aineet ja lopputuotteet liittyvät olennaisesti toisiinsa. Tällöin verkonhaltijan ja verkon käyttäjien välillä on katsottava olevan edellä mainittu erityissuhde. Säännös vastaisi myös oikeuskäytännössä todettua periaatetta, jonka mukaan edellytyksiä tulkitaan käyttäjien harjoittaman taloudellisen toiminnan ja heidän ydinliiketoimintaansa sisältyvien toimintojen näkökulmasta. Olennaisuudella tarkoitetaan sitä, että verkonhaltijan ja verkon käyttäjien välisen suhteen on perustuttava näiden päätoimialaan tai vastaavaan merkittävään taloudelliseen toimintaan liittyviin raaka-aineisiin ja lopputuotteisiin. Siten ei olisi riittävää, että verkon käyttäjät hankkisivat esimerkiksi yhteisiä toimisto-, vartiointi- tai siivouspalveluita.

Pykälän 3 momentin mukaan suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan sovelletaan, mitä sähkömarkkinalaissa säädetään suurjännitteisestä jakeluverkosta ja jakeluverkosta sekä jakeluverkonhaltijasta, ellei erikseen toisin säädetä. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään sähköverkkoluvan myöntämisestä. Säännökseen esitetään täsmennettävän, että suljetun jakeluverkon sähköverkkoluvan hakijaan ei sovelleta 6 §:n 3–5 kohdassa säädettyjä sähköverkkoluvan hakijaa koskevia vaatimuksia.

Suljettuun jakeluverkkoon sovelletaan muun muassa sähkömarkkinalain 9 §:n säännöstä, jonka mukaan jakeluverkolle tulee määrätä maantieteellinen vastuualue. Energiavirasto voi muuttaa aiemmin määrättyä vastuualuetta vain painavasta syystä. Suljetun jakeluverkon luvan edellytykset täyttävän alueen sijoittuminen olemassa olevan jakeluverkonhaltijan vastuualueen sisälle olisi 9 §:ssä tarkoitettu painava syy muuttaa aiemmin määrättyä vastuualuetta.

13 §. Jakeluverkon rakentaminen. Pykälässä säädetään jakeluverkonhaltijan yksinoikeudesta rakentaa jakeluverkkoa vastuualueellaan. Pykälän 2 momentissa säädetään puolestaan tilanteista, joissa muilla on oikeus rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa.

Pykälän 2 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lain terminologian yhtenäistämiseksi muutosta, jonka mukaan muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla voimalaitoskokonaisuus liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon.

Momentin 2 a kohtaan ehdotetaan muutosta, jolla erillisten linjojen rakentamisen helpottamiseen liittyen vapautettaisiin erillisten linjojen rakentaminen jakeluverkoissa

tehorajasta riippumatta. Kohdan mukaan muut saisivat rakentaa vastuualueella jakeluverkkoa, jos kysymyksessä olisi erillinen linja, jolla jaellaan sähköä erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkökäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon.

Momenttiin ehdotetaan sääntelyn yhtenäistämiseksi lisäksi uutta 2 b kohtaa, jonka mukaan muut saisivat rakentaa vastuualueella jakeluverkkoa, jos kysymyksessä on sähköntuotannon liittymisverkko, jossa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille.

14 §. Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen. Pykälän 1 momentissa säädetään, että nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa Energiamarkkinavirastolta. Valtakunnan rajan ylittävän, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa ministeriöltä.

Momenttia esitetään muutettavaksi siten, että nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen olisi haettava kirjallisesti hankelupa. Hankeluvan myöntäisi Energiavirasto. Jos hakemuksen kohteena on sähköjohto, joka ylittää valtakunnan rajan tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettu sähköjohto, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, hankeluvan myöntäisi valtioneuvosto yleisistunnossaan. Valtakunnan rajan ylittävän tai Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavan sähköjohdon rakentamiseen myönnetyn hankeluvan siirtämiseen toiselle olisi haettava uusi hankelupa.

Hankelupamenettelyn kohteena olisivat kaikki nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdot. Menettely koskisi kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon kuuluvia johtoja, rajayhdysjohtoja, liittymisjohtoja, sähköntuotannon liittymisverkkoja ja erillisiä linjoja.

Hankeluvan myöntäminen valtakunnan rajat ylittävälle sähköjohdoille on ensisijaisesti tarveharkintaa sähköjärjestelmän tarpeiden sekä toimitusvarmuuden turvaamisen näkökulmasta. Harkintavalta hankelupa-asioissa on tavanomaisiin viranomaispäätöksiin nähden laaja ja lähestyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Lupajärjestelmällä voidaan turvata, että sähköjärjestelmien yhteenliittäminen on Suomen kannalta hallittua eikä vaaranna Suomen sähköjärjestelmän toimivuutta ja toimitusvarmuutta. Näin ollen on perusteltua, että päätöksen hankeluvan myöntämisestä rajat ylittävälle sähköjohdoille tekisi valtioneuvosto. Vastaavasti myös Suomen talousvyöhykkeelle rakennettuun tuulivoiman hyödyntämiseen liittyvien, toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavien suurjännitejohtojen rakentaminen kuuluisi hankeluvituksen piiriin. Säännöksellä turvattaisiin Suomen oikeutta päättää talousvyöhykkeensä sekä talousvyöhykkeellään tuotetun sähkön hyödyntämisestä.

16 §. Hankeluvan myöntäminen. Pykälässä säädetään hankeluvan myöntämisen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaisesti hankeluvan myöntäminen on ensisijaisesti tarveharkintaa sähköjärjestelmän tarpeiden näkökulmasta. Lupa voidaan myöntää, jos johdon rakentaminen on sähkön siirron turvaamiseksi tarpeellista. Uutta johtoa tarvittaisiin esimerkiksi silloin, kun sähkön siirtoa ei kohtuudella enää voida hoitaa olemassa olevalla verkolla. Uusi kantaverkkoon kuuluva sähköjohto olisi tarpeellinen sähkönsiirron turvaamiseksi muun muassa sellaisessa tilanteessa, jossa kantaverkkoon on syntymässä sellainen pullonkaula, joka saattaa edellyttää maan jakamista erillisiin sähkökaupan tarjousalueisiin. Uusi johto voisi olla tarpeellista rakentaa myös verkostohäviöiden pienentämiseksi tai varayhteydeksi. Liittymisjohdon tapauksessa uusi johto muuhun kuin lähimpään verkonhaltijan verkkoon voisi olla tarpeen esimerkiksi liittymisjohtojen toiminnan luonteen edellyttämän paremman toimitusvarmuuden vuoksi tai jos lähimmän verkonhaltijan verkon vahvistamiseen kuuluva aika olisi liittyjälle kohtuuttoman pitkä tai liittymisjohtojen suuri liittymisteho varaisi suuren osan jakeluverkonhaltijan verkon

siirtokapasiteetista eikä verkon kehittäminen olisi järkevää ja tehokasta koko verkkotoiminnan ja kaikkien asiakkaiden kannalta. Suuritehoisten liittymien tapauksessa voi olla perusteltua liittyä muuhun kuin lähimpään suurjänniteverkkoon, jos liittyjä muuten varaisi pääosan lähimmän suurjännitteisen verkon siirtoyhteyden kapasiteetista eikä verkkoa voisi hyödyntää verkonhaltijan omiin siirtotarpeisiin ja muita liittyjiä varten. Liittymisjohdon rakentaminen ei sen sijaan olisi sähkönsiirron turvaamiseksi tarpeellista, mikäli syy muuhun kuin lähimpään verkonhaltijan verkkoon liittymiselle olisi edullisempien verkkopalvelumaksujen piiriin pääseminen. Tarveharkinnassa olisi otettava huomioon sähköjärjestelmän kokonaistehokkuus ja johdon rakentamisen vaikutukset muille sähkökäyttäjille.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettujen sähköjohtojen, jotka johtavat Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, hankeluvan edellytyksistä. Jos hakemuksen kohteena olisi sähköjohto, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettu sähköjohto, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, hankeluvan myöntämisen edellytyksenä olisi lisäedellytyksenä, että sähköjohdon rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Arvioitaessa hankkeen tarkoituksenmukaisuutta sähkömarkkinoiden kehityksen kannalta olisi tarpeellista arvioida ainakin niitä vaikutuksia, joita hankkeella olisi Suomen sähköjärjestelmään ja sähköverkkoon, sähkön toimitusvarmuuteen ja energiahuollon varmuuteen sekä sähkön tarjontaan ja hintaan. Vastavuoroisuuskriteerin täyttymistä arvioitaessa tulisi arvioinnin kohdistua ainakin toisen maan sähkömarkkinoiden avaamiseen tasoon ja vastavuoroisten kilpailuedellytysten olemassaoloon. Vastavuoroiset kilpailuedellytykset liittyvät esimerkiksi markkinoille pääsyyn, infrastruktuuriin, ympäristönormeihin ja energiaturvallisuuteen. Lisäksi tulisi ottaa huomioon EU:n yhteinen politiikka suhteessa kolmansiin maihin.

Pykälän 2 momentissa säädetään sähköjohdoista, joille hankelupa on myönnettävä ilman 1 momentissa tarkoitettua sähköjärjestelmän näkökulmasta tapahtuvaa tarveharkintaa. Hankeluvan hakijan ei tarvitse 2 momentin tarkoittamissa tapauksissa luvan saadakseen erikseen osoittaa, että johdon rakentaminen olisi tarpeellista sähkön siirtokapasiteetin riittämättömyyden tai puutteellisen sähkön laadun vuoksi. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi ehdotuksen mukaan maan rajan ylittäviin sähköjohtoihin eikä Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettuihin sähköjohtoihin, jotka johtavat Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle. Lisäksi momenttiin ehdotetaan uutta 3 kohtaa, jolla vapautettaisiin 1 momentin mukaisesta tarveharkinnasta erilliset linjat.

Pykälän 3 momenttiin esitetään säännöstä, joka mahdollistaisi luvan edellytysten kannalta tarpeellisiksi katsottavien ehtojen sisällyttämisen lupapäätökseen. Tällaisia ehtoja voisivat olla esimerkiksi hankeluvan voimassaoloa koskevat rajaukset.

19 §. Verkon kehittämisvelvollisuus. Pykälään sisältyy verkon kehittämisvelvollisuutta koskeva yleissäännös, jota sovelletaan kaikkiin sähköverkonhaltijoihin. Kehittämisvelvollisuutta tarkentavat eri verkkotyypin toiminnan laatuvaatimukset ja verkon kehittämissuunnitelmien laatimista koskevat säännökset, joista säädetään toisaalla sähkömarkkinalaissa. Yhdessä nämä säännökset muodostavat kokonaisuuden, joilla määritellään sähköverkkojen toimintavarmuuden vähimmäistaso ja verkonhaltijoiden velvoitteet sen ylläpitämiseksi kunkin sähköverkon ja sähköverkon osan osalta.

Pykälän 1 momenttiin esitetään muutosta, jonka mukaan verkon kehittämisvelvollisuus käsittäisi verkonhaltijan toiminta-alueen. Erityyppisten verkonhaltijoiden toiminta-alueet määritellään eri tavoin. Jakeluverkonhaltijan toiminta-alueen muodostaa jakeluverkon osalta

sähköverkkoluvassa määrätty maantieteellinen vastuualue. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan toiminta-alueena puolestaan olisi sähkömarkkinalain 44 §:ään ehdotettu valtakunnan alue Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta ja Suomen talousvyöhyke. Muiden verkonhaltijoiden osalta toiminta-alueen määrittely olisi tulkinnanvaraisempaa, koska niille ei määritellä laissa tai sähköverkkoluvassa maantieteellistä vastuualueita. Suurjännitteisessä jakeluverkossa verkon kehittämisvelvollisuus koskisi aluetta, jolla sijaitsevien verkon käyttäjien olisi teknisesti, taloudellisesti tai maankäytöllisesti edullisempaa liittyä kyseisen verkonhaltijan kuin jonkun toisen verkkoon. Useimmissa tapauksissa rajanveto toiminta-alueiden välillä on selvä myös suurjännitteisessä jakeluverkossa.

Eri kokoisten ja -tyyppisten verkonhaltijoiden tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset verkon kehittämiseen ovat yksilöllisiä. Lakiin ehdotetun uuden 51 a §:n mukaan verkon kehittämisvelvollisuutta ei tämän vuoksi tulisi suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden osalta arvioida yksinomaan verkonhaltijan toiminta-alueen perusteella, vaan arviossa tulisi ottaa huomioon verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden lisäksi myös verkonhaltijan tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset vastata verkon käyttäjän tai käyttäjien kohtuullisista tarpeista sekä vaikutukset verkonhaltijan verkon muiden käyttäjien kannalta, jos kysymyksessä on kokonaan uuden verkon tai verkon osan rakentaminen. Jos liittyjä sijaitsisi useamman suurjännitteisen jakeluverkon tai jakeluverkon haltijan toiminta-alueella, suljetut jakeluverkot mukaan lukien, olisi kehittämisvastuu kaikilla näillä verkonhaltijoilla, mutta ensisijaisesti sillä verkonhaltijalla, jolla olisi toiminta-alueella ennestään suurjännitteistä jakeluverkkoa. Toiminta-alueiden ulottuvuuksien ollessa tulkinnanvaraisia, sama koskisi useamman suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan toiminta-alueiden rajalla sijaitsevia liittyjiä. Jos alueella ei olisi ennestään suurjännitteisen jakeluverkon tai jakeluverkon haltijaa, joka on kykenevä investoimaan uuteen sähköverkkoon, tarvittaessa sellaisella alueella sähköjohdon tai uuden sähköverkon rakentamiseen voitaisiin myöntää hankelupa ja uusi sähköverkkolupa sellaiselle uudelle toimijalle, joka on valmis investoimaan sähkönsiirron kannalta tarpeelliseen siirtoyhteyteen tai uuteen sähköverkkoon.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltijan tulisi toiminta-alueellaan riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että verkonhaltijan tulisi pitää verkon käyttövarmuus yleisesti hyväksyttävällä tasolla. Tämä taso määräytyisi sähkömarkkinalaissa säädettyjen vaatimusten perusteella. Lisäksi verkonhaltija rakentaisi ja vahvistaisi verkkoaan niin, että verkon käyttäjien tavanomaiset, ennakoitavissa olevat palvelutarpeet tulisivat tyydytetyiksi.

Verkon käyttäjille tulee turvata myös riittävän hyvälaatuisen sähkön saanti. Sähkön laatu ja sähkökatkosten tiheys ja pituus riippuvat pääasiassa sähköverkon rakenteesta ja kunnosta. Verkonhaltijan tulisi huolehtia, että sähköverkko on tältä osin riittävässä kunnossa myös haja-asutusalueilla. Tarkemmat säännökset sähköverkon toimintavarmuudesta säädettäisiin pykälän 2 momentissa sekä kullekin sähköverkkotyypille säädetyissä toiminnan laatuvaatimuksissa.

Verkon kehittämisvelvollisuus olisi rajattu verkon käyttäjien kohtuullisiin tarpeisiin. Verkon käyttäjän haluaman palvelun poikkeuksellinen laatu, tarvittavan verkonvahvistamisen vaatima aika, verkonrakentamisen lupamenettelyt sekä muut vastaavat seikat voisivat estää tai rajoittaa verkonhaltijaa toimimasta verkon käyttäjän tai käyttäjien tarpeita vastaavalla tavalla.

20 §. Liittämismvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin kaikkien sähköverkonhaltijoiden tehtäviin kuuluvasta liittämismvelvollisuudesta. Liittämismvelvollisuuden tarkoituksena on turvata, että kaikilla verkon käyttäjillä olisi mahdollisuus verkkoon pääsyyn. Verkonhaltijalla olisi

pyynnöstä velvollisuus liittää kaikki toiminta-alueensa halukkaat verkon käyttäjät verkkoonsa. Liittämisvelvollisuus koskisi sekä uuden kohteen liittämistä että sovitun siirtotehon muutosta olemassa olevassa liittymässä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lain soveltamista selventävää täsmennystä, jonka mukaan liittymän syöttöteho sähköverkkoon tai ottoteho sähköverkosta ei saisi ylittää suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta, jonka sähköjärjestelmä kestää käyttövarmuutta vaarantamatta. Enimmäistehon ylittävien liittymien liittämistä on rajoitettu jo voimassa olevien 1 momentin ja 19 §:n kehittämisvelvollisuutta koskevien säännösten perusteella. Toistaiseksi kantaverkonhaltijan liittymille asettamien pysyvien kokorajoitusten tulkinnasta ei kuitenkaan ole olemassa oikeuskäytäntöä, joten on toisaalta mahdollista, että tuomioistuimien tulkitseminen sähkömarkkinalakia esitetystä kannasta eroavalla tavalla. Lainsäädäntöä olisi syytä selventää tältä osin. Tätä puoltavat myös tuulivoimahankkeiden kokoluokan kasvu ja erityisesti merituulivoimahankkeiden lisääntyminen, mahdolliset uudet ydinvoimahankkeet sekä tarve selventää tuotantoa, kulutusta ja varastointia yhdistävien liittymien pelisääntöjä erityisesti vedyn tuotannon tarpeiden näkökulmasta. Ehdotus koskisi lain voimaantulon jälkeen tehtyjä liittymissopimuksia. Muilta osin säännökseen ei ehdoteta muutoksia.

Sähköjärjestelmän sallimalla suurimmalla askelmaisella tehonmuutoksella tarkoitetaan suurinta mahdollista tehonmuutosta, jonka sähköjärjestelmän voidaan perustellusti kantaverkon käyttövarmuutta koskevan sääntelyn puitteissa odottaa kestävä käyttövarmuuden vaarantumatta. Suurinta mahdollista askelmaista tehonmuutosta ei ehdoteta määritettäväksi kiinteänä lukuna lakiin, sillä se voisi myöhemmin muuttua. Ehdotettu säännös ei rajoittaisi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta.

Enimmäistehoraja asetettaisiin nykyainsäädännön mukaisessa menettelyssä ja se annettaisiin viranomaisen etukäteisessä valvonnassa vahvistettavaksi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ehdotuksesta. Energiavirasto tekisi tässä tapauksessa päätöksensä julkista hallintotehtävää hoitavan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ehdotuksesta. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot sähköjärjestelmän salliman suurimman mahdollisen tehonmuutoksen perusteista.

20 b §. *Joustavat liittymissopimukset.* Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 20 b §, jossa säädettäisiin joustavista liittymissopimuksista. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivillä (EU) 2024/1711 sähkömarkkinadirektiiviin lisätty joustavia liittymissopimuksia koskeva 6 a artikla.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltijat voisivat tarjota joustavia liittymissopimuksia sellaisissa sähköverkkonsa osissa, joissa verkkokapasiteettia on saatavilla rajoitetusti tai ei lainkaan uusia liittymiä tai olemassa olevan liittymän suurentamista varten ja joissa liittymän tarvitseman liittymän toteuttaminen edellyttää verkon kehittämistä.

Sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 3 kohdan mukaan jakeluverkonhaltijoiden on julkaistava selkeät ja läpinäkyvät tiedot uusia liittäntöjä varten käytettävissä olevasta kapasiteetista toiminta-alueillaan korkealla alueellisella tarkkuudella, yleistä turvallisuutta ja tietojen luottamuksellisuutta kunnioittaen, mukaan lukien mahdollisuus joustavaan liittäntään siirtorajoitusten alaisilla alueilla. Velvoite on esitetty pantavaksi täytäntöön kansallisesti jakeluverkonhaltijoiden osalta hallituksen esityksessä HE 197/2024 vp ehdotetuilla säädösmuutoksilla. Vastaava velvoite on säädetty siirtoverkonhaltijoille sähkökauppa-asetuksen 50 artiklan 4 a kohdassa. Siirtorajoituksella tarkoitettaisiin rakenteellista siirtorajoitusta, joka voidaan määritellä yksiselitteisesti, on ennakoitavissa, koskee samaa verkon osaa ja eikä esiinny säännöllisesti sähköverkon normaalissa käyttötilanteessa.

Joustavan liittymissopimuksen tarkoituksena olisi mahdollistaa suurempi liittymisteho myöhemmässä vaiheessa pysyvästi. Joustavilla liittymissopimuksilla ei kuitenkaan voitaisi sopia suuremmasta liittymistehosta kuin voimajärjestelmän suurin sallittu askelmainen tehonmuutos, jonka voimajärjestelmä kestää käyttövarmuutta vaarantamatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, joiden tulisi sisältyä joustavaan liittymissopimukseen. Sopimuksen olisi sisällettävä tiedot ainakin enimmäisarvoista kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja verkosta otolle sekä joustavasta lisäsyötön ja -oton kapasiteetista, joka voidaan yhdistää ja eriyttää ajan mukaan läpi vuoden, sekä kiinteään että joustavaan syötön ja onon kapasiteettiin sovellettavien verkkomaksujen määrittämisperusteista, sekä joustavan liittymissopimuksen sovitusta voimassaoloajasta ja koko pyydetyn kiinteän kapasiteetin liittäminen myöntämiseksi ennakoitusta päivämäärästä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että verkon käyttäjän, joka käyttää liittymiseen joustavaa verkkoliitäntää, on asennettava liittymään luotettavaksi todettu tehonohjausjärjestelmä. Sähkömarkkinalain 20 §:n mukaan verkonhaltijan liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus. Verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset. Verkonhaltijan tulisi määrittää liittämistä koskevista teknisistä vaatimuksista, millaista tehonohjausjärjestelmää se edellyttää liittyjältä joustavaan verkkoliitäntään, jotta rajoitukset liittymispisteen teholle tai verkonhaltijan toteuttama liittymän sähkökäytön tai sähkönsyötön ohjaaminen voidaan luotettavasti toteuttaa. Kyseisten järjestelmien tulisi täyttää soveltuvat sertifiointivaatimukset.

Pykälän 4 momentin mukaan joustavat liittymissopimukset eivät saisi viivästyttää verkon vahvistamista. Direktiivin (EU) 2024/1711 johdantokappaleen 15 mukaisesti etusijalle tulisi asettaa rakenteellisia ratkaisuja tarjoavat verkon vahvistamiset. Lisäksi momentissa säädettäisiin, että joustavasta liittymissopimuksesta tulisi siirtyä kiinteään liittymissopimukseen verkon kehittämisen myötä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Energiaviraston määräksenantovallasta. Energiavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista joustavan liittymissopimuksen ehdoista, 3 momentissa tarkoitettuista tehonohjausjärjestelmästä sekä 4 momentin mukaisista joustavan liittymissopimuksen tarjoamisen edellytyksistä. Energiaviraston määräyksellä vahvistettaisiin direktiivissä (EU) 2024/1711 tarkoitettu joustavia liittymissopimuksia koskeva kehys, joka voisi koskea esimerkiksi joustavaa liittymää koskevassa liittymissopimuksessa määritettävää aikataulua, jossa verkonhaltijan on muutettava joustava liittymissopimus kiinteäksi liittymissopimukseksi. Määräyksissä tulisi määrittää kriteerit, joiden pohjalta joustavasta liittymissopimuksesta siirryttäisiin kiinteään liittymissopimukseen. Energiavirasto voisi kerätä tietoja joustavien liittymien lukumäärästä osana teknisiä tunnuslukuja. Energiavirasto voisi myös sähkömarkkinalain 52 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla edellyttää, että verkonhaltijat antavat sähköjakeluverkon kehittämissuunnitelmissaan tietoa joustavien liittymien käyttämisestä sekä niiden vaikutuksesta verkon kehittämiseen. Määräyksillä voitaisiin lisäksi määrittellä tarkemmin 3 momentissa tarkoitettujen tehonohjausjärjestelmän teknisiä edellytyksiä ja luotettavuuden todentamista. Määräyksissä olisi tarpeen mukaan mahdollista huomioida erityyppisten verkonkäyttäjien liittämistä koskevat erityispiirteet esimerkiksi antamalla erilaisia määräyksiä tuotanto- ja kulutusliittymille.

20 c §. *Pysyvästi joustavat liittymissopimukset.* Lakiin esitetään lisättävän uusi 20 c §, jossa säädettäisiin pysyvinä ratkaisuna toteutetuista liittymissopimuksista uusia liittymiä tai olemassa olevan liittymän suurentamista varten. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että joustavia liittymissopimuksia voitaisiin toteuttaa uusien liittymien toteuttamiseksi tai olemassa

olevien liittymien suurentamiseksi liittäjän suostumuksella 20 b §:n 4 momentista poiketen pysyvänä ratkaisuna sähköverkon osissa, joissa Energiavirasto on verkonhaltijan hakemukseen perustuvalla päätöksellään katsonut verkon kehittämisen olevan tehon vaihtoehto. Energiaviraston päätöksessä olisi yksilöitävä sen perusteena olevat verkkokomponentit. Liittäjän suostumuksen saamiseksi verkonhaltija voisi tehdä liittäjälle tarjouksen sekä pysyvästi rajoitetusta liittymästä että kiinteästä liittymästä tai ehdotetussa 20 b §:ssä tarkoitettua joustavasta liittymästä.

Verkon kehittämisen tehottomuutta tarkasteltaisiin koko verkkotoiminnan ja kaikkien asiakkaiden kannalta. Verkon kehittäminen voitaisiin katsoa tehottomaksi vaihtoehdoksi esimerkiksi silloin, jos yksittäinen liittymä tai yksittäiset liittymät vaatisivat verkon merkittäviä vahvistamista verkon syrjäisessä osassa, johon ei ole odotettavissa sijoittuvan muita verkon käyttäjiä. Tällöin voitaisiin mahdollisesti katsoa, että verkossa esiintyviä kapasiteettiongelmia on perustellumpaa tarvittaessa hallita joustojen avulla vika- ja huipputilanteiden aikaan. Edellytykset tällaiselle päätökselle tulisi kuitenkin olla korkealla. Sähköverkon osat, joissa verkon kehittämisen katsotaan olevan tehon vaihtoehto, tulisi määrittellä sähköverkon topologiaan ja rakenteeseen perustuvien kriteerein, eikä maantieteellinen alue olisi tarkastelussa ratkaiseva.

Pykälän 2 momentin mukaan pysyvästi joustavassa liittymissopimuksessa olisi todettava Energiaviraston 1 momentin mukaisessa päätöksessä yksilöidyt verkkokomponentit, joihin pysyvästi joustavan liittymissopimuksen tekeminen perustuu, enimmäisarvot kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja verkosta otolle sekä joustavasta lisäsyötön ja -oton kapasiteetista, kiinteään ja joustavaan syötön ja oton kapasiteettiin sovellettavien verkkomaksujen määrittämisperusteet sekä pysyvästi joustavan liittymissopimuksen voimassaoloaika tai voimassaolon määräytymisperuste. Pysyvästi joustavaan liittymään sovellettavissa verkkotariffeissa voitaisiin huomioida maksua alentavana tekijänä liittymän tehon rajoitus. Liittymissopimuksessa voitaisiin lisäksi sopia esimerkiksi 1 momentissa tarkoitettua Energiaviraston päätöksen peruuttamisen vaikutuksesta liittymissopimuksen voimassaoloon. Pysyvinä ratkaisuinä tehtyjen joustavien liittymissopimusten voimassaolo ei voisi ylittää Energiaviraston päätöksen voimassaoloa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että verkon käyttäjän, joka käyttää liittymiseen joustavaa verkkoliitäntää, on asennettava luotettavaksi todettu tehonohjausjärjestelmä. Sähkömarkkinalain 20 §:n mukaan verkonhaltijan liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus. Verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset. Verkonhaltijan tulisi määrittää liittämistä koskevissa teknisissä vaatimuksissa, millaista tehonohjausjärjestelmää se edellyttää liittäjältä joustavaan verkkoliitäntään, jotta rajoitukset liittymispisteen teholle tai verkonhaltijan toteuttama liittymän sähkönkäytön tai sähkönsyötön ohjaaminen voidaan luotettavasti toteuttaa. Kyseisten järjestelmien tulisi täyttää soveltuvat sertifiointivaatimukset.

Pykälän 4 momentissa esitetään säädettävän, että Energiaviraston voisi verkonhaltijan tai liittäjän hakemuksesta taikka omasta aloitteestaan peruuttaa ehdotetussa 1 momentissa tarkoitettua päätöksensä tai muuttaa päätöksessä tarkoitettua verkon osan ulottuvuutta, jos päätöksen tarkoittamassa verkon osassa olosuhteet ovat muuttuneet rajoituksen aiheuttaneissa verkkokomponenteissa siten, että 1 momentissa tarkoitettua päätöksen antamisen edellytykset eivät enää täyty. Verkonosan olosuhteita tulisi tarkastella uudestaan esimerkiksi silloin, jos verkon rakentamisen myötä verkon kehittämistä kyseistä liittymää tai kyseisiä liittymiä varten ei enää voitaisi katsoa tehottomaksi. Suurjännitteisen jakeluverkon ja kantaverkon tapauksessa Energiaviraston päätöksen voimassaolo voitaisiin perustelluissa tapauksissa sitoa myös tietyn

liittyjän hankkeen elinkaareen, mikä lisäisi investointi- ja toimintaympäristön ennakoitavuutta ja pysyvyyttä.

Energiaviraston olisi peruutuspäätöksessään määrättävä sekä verkonhaltijan että verkon osan liittyjien kannalta kohtuullinen siirtymäaika, jonka päätyttyä verkonhaltijan on tehtävä verkon osassa tavanomaisiin ehtoihin perustuvia liittymissopimuksia. Energiaviraston tulisi määrääjasta päättäessään kuulla verkonhaltijaa ja verkon osan liittyjiä. Liittymissopimukseen, johon Energiaviraston päätös vaikuttaa, sovellettaisiin mainittuna siirtymäaikana ehdotetun 20 b §:n 2–4 momentin säännöksiä. Verkonhaltijan tulisi näin ollen ryhtyä kiinteän liittymissopimuksen edellyttämään verkon kehittämiseen ehdotetun 20 b §:n mukaisen joustavan liittymissopimuksen puitteissa. Verkonhaltija ja liittyjä voisivat sopia Energiaviraston määräämän siirtymäajan päättymistä aiemmasta ajankohdasta kiinteään liittymissopimukseen siirtymiselle. Verkonhaltija ja liittyjä voisivat toisaalta sopia myös siitä, että liittymissopimus päättyisi viimeistään Energiaviraston määräämän siirtymäajan päättyessä eikä verkon kehittämiseen kyseisen liittyjän osalta ryhdyttäisi. Sopimukseen sovellettaisiin tällöin kiinteän liittymissopimuksen ehtoja.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Energiaviraston määräyksenantovallasta. Energiavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä ehdotetussa 2 momentissa tarkoitetuista pysyvästi joustavan liittymissopimuksen ehdoista sekä ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettua tehonohjausjärjestelmästä. Määräyksillä täydennettäisiin ehdotetun 20 b §:n 5 momentin mukaista määräystä joustavien liittymissopimusten kehyksestä.

31 §. *Kantaverkon määritelmä ja kantaverkkoon kuuluvien sähköjohtojen ja laitteistojen nimeäminen.* Pykälään ehdotetaan kantaverkon määritelmän muutosta, jonka mukaan voimassa olevan lain mukaan nykyisin kantaverkoksi katsottavat paikalliset tai alueelliset yli 110 kilovoltin sähköverkot ja -johdot katsottaisiin jatkossa suurjännitteiseksi jakeluverkoksi. Ehdotus liittyy lain 3 §:n 3 kohtaan ehdotettuun vastaavaan muutokseen suurjännitteisen jakelun määritelmässä.

Sähkömarkkinadirektiivin täytäntöönpano edellyttää sähkön kantaverkon määrittelemistä tavalla, joka selkeästi erottaa kantaverkon muista verkoista, sillä direktiivissä on siirtoverkkotoimintaan merkittävästi vaikuttavana vaatimuksena siirtoverkkojen tosiasiallinen eriyttäminen. Kantaverkko täsmennettäisiin pykälässä tarkoittamaan verkkoa, joka olisi nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdoista, sähköasemista ja muista laitteistoista koostuva valtakunnallinen yhtenäinen sähkön siirtoverkko lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja suurjännitteisiä jakeluverkkoja lukuun ottamatta. Kantaverkkoa olisi myös kantaverkonhaltijan hallinnassa oleva, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin rajayhdysjohto. Valtakunnallisen kantaverkon määrittelyn kriteereinä olisivat verkon käyttötarkoitus, rengaskäyttöisyys, jännitetaso, maantieteellinen kattavuus sekä verkon yhtenäisyys. Kantaverkonhaltijan hallinnassa voisi olla myös muuta sähköverkkoa kuin tässä pykälässä määriteltyä kantaverkkoa.

Ensimmäinen kantaverkkoa määrittävä kriteeri olisi käyttötarkoitus. Verkon osat, jotka palvelevat kantaverkon tehtävää liittävät yhteen valtakunnallisesti merkittävät tuotanto- ja kulutuskeskittymät, kuuluisivat kantaverkkoon. Käyttötarkoituksensa puolesta kantaverkkoon kuuluisivat lisäksi sähkömarkkinoiden käytössä olevat valtakunnan rajat ylittävät yhdysjohdot. Kulutus- tai tuotantokeskittymän merkittävyyden määrittelyssä voitaisiin käyttää kriteerinä nykyisen tai tulevan kulutuksen taikka tuotannon tehoa, siirtotarvetta tai muuta yhteiskunnallista merkittävyyttä. Absoluuttista tehosuuretta tai vastaavaa tärkeämpää olisi tässä tapauksessa rajauspäätöksiin johtavien perusteluiden vertailtavuus. Käyttötarkoitus voisi olla myös poissulkeva kriteeri kantaverkon määrittelyssä siten, että paikalliset tai alueelliset

sähköverkot tai -johdot taikka liittymisjohdot eivät korkeasta jännitetasostaan huolimatta kuuluisi kantaverkkoon. Käyttötarkoitukseen perustuva kriteeri ei ole yksiselitteinen, mutta se kuvaisi selkeästi kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon tärkeimmän eron, jonka mukaan kantaverkko toimii valtakunnallisesti, kun taas suurjännitteinen jakeluverkko toimii paikallisesti tai alueellisesti. Kantaverkolla olisi valtakunnallinen tehtävä siirtää sähköä valtakunnallisesti merkittävän tuotannon ja kulutuksen sekä ulkomaisten verkkojen välillä. Kantaverkon johtojen tulisi lähtökohtaisesti palvella useampaa käyttäjää tai käyttäjäryhmää tai liittää yhteen valtakunnallisesti merkittävät kulutus- ja tuotantokeskittymät. Suurjännitteinen jakeluverkko puolestaan palvelisi paikallisen tai alueellisen luonteisen sähköjakelun tai vastaavan luonteisen, vähintään kahden voimalaitoskokonaisuuden tarpeita.

Kantaverkon katsottaisiin lähtökohtaisesti koostuvan valtakunnan sähköjärjestelmän kattavasta vähintään 110 kilovoltin rengaskäyttöisestä suurjännitteisestä sähköverkosta, joka sähköjärjestelmänä täyttää käyttövarmuudeltaan n-1 -kriteerin. Kantaverkkoon eivät siten kuuluisi säteittäiset suurjännitejohdot eivätkä suurjännitteiset liittymisjohdot. Kantaverkon tulisi yhdistää suuret sähkön kulutus- ja tuotantokeskittymät, jotka liitetään verkot yhdistävien yhdysjohtojen tai liittymisjohtojen välityksellä kantaverkon sähköasemille. Kantaverkon 400 kilovoltin siirtojohtojen ja 400 tai 110 kilovoltin sähköasemien tukena tulisi olla 110 kilovoltin kantaverkkoon kuuluvat siirtojohdot varmistamassa häiriötöntä sähkönsiirtoa 400 kilovoltin siirtojohtojen ja 400 tai 110 kilovoltin sähköasemien huolto- ja vikatilanteissa. Kantaverkkoon kuuluvien 110 kilovoltin ja 220 kilovoltin siirtojohtojen tehtävänä olisi toimia 400 kilovoltin siirtoverkon tukena ja siirtoverkkona alueilla, joilla siirrettävät tehot eivät edellytä korkeampaa siirtojännitettä.

Kantaverkkoa olisivat myös kantaverkonhaltijoiden hallinnassa olevat yhdysjohdot muiden kantaverkonhaltijoiden sähköverkkoihin edellyttäen, että yhdysjohdon nimellisyännite on vähintään 110 kilovoltia.

Valtakunnallisen kattavuuden nimissä kantaverkon olisi toteutettava kolme tehtävää tai ominaisuutta. Kantaverkon tulisi liittää sähköjärjestelmän kannalta merkittävät tuotanto- ja kulutuspaikat tai -alueet toisiinsa. Kantaverkon palvelutason tulisi olla riittävän tasapuolinen koko valtakunnan alueella ja lisäksi kantaverkon olisi oltava ehyt, yhtenäinen kokonaisuus, mukaan lukien yhteydet toisiin kantaverkkoihin. Valtakunnallinen kattavuus kantaverkon määrittelykriteerinä tukisi osaltaan syrjimättömyyden toteutumista.

Kantaverkon maantieteellisen laajuuden määräisi ensisijaisesti olemassa oleva tai ennustettu tuleva siirtotarve. Kantaverkon laajuuden määrittäminen yksinomaan siirtotarpeen mukaan ei kuitenkaan toteuttaisi syrjimättömyyden periaatetta kokonaisuuden kannalta tyydyttävällä tavalla. Loppukäyttäjille aiheutuvaan verkkopalvelun kokonaiskustannukseen vaikuttaa merkittävästi kantaverkon ja jakeluverkon välisten yhdysjohtojen laajuus ja omistus. Tämän vuoksi kantaverkon maantieteellisen kattavuuden tasapuolisuutta tulisi arvioida myös rahamääräisillä mittareilla.

Verkon yhtenäisyyskriteeri sulkisi kantaverkon ulkopuolelle yksittäisen johtoyhteyden tai sähköverkon, jos sitä ei olisi liitetty yhteen valtakunnallisen kantaverkon kanssa, vaikka kantaverkkomäärittelyn kriteerit muutoin täytyisivätkin. Kantaverkon yhtenäisyyttä kuvaisi myös se, että siirtojohdoista koostuvaa kantaverkkoa käytettäisiin ja valvottaisiin saman käytönvalvontajärjestelmän avulla.

Siirtotarpeen muutosten seurauksena kantaverkkoon tehtävät korvaus- ja uusinvestoinnit saattavat aiheuttaa muutoksia kantaverkkoon kuuluvien siirtojohtojen ja sähköasemien tilanteeseen. Näiden muutosten takia kantaverkon laajuutta tulisi tarkastella muutaman vuoden

välein. Kantaverkon laajuuteen tehtävistä muutoksista tulisi päättää tapauskohtaisesti. Tehtävät muutokset perustuisivat kantaverkon määrittelyperiaatteisiin ja kantaverkonhaltijan tekemiin kansalliseen verkkosuunnitelmaan ja sitä tarkentaviin alueellisiin verkkosuunnitelmiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään kantaverkkoon kuuluvien sähköjohtojen, sähköasemien ja muiden laitteistojen nimeämisestä sekä nimeämispäätöksen julkaisemisesta. Säännökseen ei ehdoteta muutoksia. Kunkin kantaverkonhaltijan olisi nimettävä ja julkaistava kantaverkkoonsa kuuluvat sähköverkkonsa osat kunkin siirtopalveluiden hinnoittelua koskevan valvontajakson ajaksi (ks. MAO 2015/498–499 ja 2015/505). Nimeäminen olisi tehtävä viimeistään yhdeksän kuukautta ennen valvontajakson alkamista. Ennen nimeämispäätöksen julkaisemista kantaverkonhaltijan tulisi varata verkon käyttäjille sekä asiaan liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä määrittelystä. Julkaistusta nimeämispäätöksestä voitaisiin poistaa verkon osia ennen seuraavan valvontajakson alkamista vain painavasta syystä.

Kantaverkon laajuuden muutoksista mahdollisesti aiheutuvat sähköverkon omistusjärjestelyt toteutettaisiin vapaaehtoisin kaupun siirtokapasiteetin käyttäjien ja alueella toimivien verkkoyhtiöiden kanssa. Mikäli kantaverkkoon kuulumaton verkonosa jäisi kantaverkonhaltijan omistukseen, tämän verkonosan kustannuksia ei katettaisi kantaverkkotariffilla.

Pykälän 3 momenttiin ei esitetä sisällöllisiä muutoksia. Nimeämispäätös ja sen muutokset olisi toimitettava Energiavirastolle arvioitavaksi. Energiavirastolla olisi oikeus kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia päätöksellään kantaverkonhaltijaa tekemään nimeämispäätökseen muutoksia, jos päätös ei olisi lainmukainen. Nimeämispäätöksen lainmukaisuutta olisi arvioitava sähkömarkkinalain 31 §:n 1 momentin kantaverkon määrittelyn ja kantaverkolle asetettujen määrittelyperiaatteiden mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädetään verkkopalvelun sopimusapuolten oikeudesta saattaa kantaverkonhaltijan nimeämispäätöksen lainmukaisuus Energiaviraston tutkittavaksi. Säännökseen ehdotetaan tällaisten asioiden käsittelyn menettelytapaa koskevia tarkennuksia, joilla menettelytapasäännös saatettaisiin vastaamaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin lailla 499/2023 tehtyjä muutoksia. Kantaverkonhaltijan verkkopalvelun sopimuspuolella olisi oikeus saattaa kantaverkonhaltijan julkaiseman nimeämispäätöksen tai sen muutoksen lainmukaisuus Energiaviraston ratkaistavaksi riitojenratkaisumenettelyssä kuukauden kuluessa siitä, kun kantaverkonhaltija on julkaissut päätöksensä. Riitojenratkaisumenettelyyn sovellettaisiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 29 §:ssä säädettyä menettelyä. Riitojenratkaisua koskevan vaatimuksen tekijällä ja kantaverkonhaltijalla olisi valitusoikeus Energiaviraston riitojenratkaisumenettelyssä antamaan päätökseen. Ehdotuksella taattaisiin verkkopalvelun sopimuspuolten oikeudellinen asema asiassa, jolla olisi vaikutusta myös verkkopalvelun sopimuspuolten oikeuteen ja etuun tai joka asettaisi näille kantaverkon määrittelyn laajuudesta riippuen kehittämis- tai ylläpitovelvoitteita esimerkiksi verkonkehittämistä osalta.

41 §. *Kantaverkon kehittämissuunnitelma.* Pykälään sisältyy sähkökauppa-asetukseen perustuva säännös, jossa kantaverkonhaltijalle on asetettu velvoite laatia kantaverkkoonsa ja sen yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma. Unionin laajuisen kymmenvuotisen verkon kehittämissuunnitelman (TYNDP) tulee perustua kansallisiin ja alueellisiin kehittämissuunnitelmiin ja kansallinen verkon suunnitteluprosessi on tästä syystä sovitettu yhteen unionin verkkosuunnitteluprosessin kanssa. Pykälään ehdotetaan muutoksia, joiden mukaan Energiavirasto saisi toimivallan vaatia muutoksia kantaverkon kehittämissuunnitelmaan. Muutetun säännöksen nojalla Energiavirasto pystyisi ratkomaan

kantaverkon kehittämiseen liittyviä mahdollisia ongelmia sekä verkonhaltijoiden kehittämisvelvollisuuteen liittyviä ristiriitoja.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan täsmennystä, jonka mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi laadittava valtakunnallista yhtenäistä sähkön siirtoverkoonsa ja hallinnassaan olevia rajayhdysjohtoja sekä niiden yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma. Kantaverkon osalta verkon kehittämisvastuuseen esitettäisiin täsmennystä siten, että järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kehittämisvastuu rajattaisiin valtakunnallisen yhtenäisen sähkön siirtoverkon ja valtakunnanrajan ylittävien rajayhdysjohtojen kehittämiseen. Ehdotettu muutos perustuisi kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon määritelmien muuttamista koskevaan ehdotukseen. Muun kantaverkonhaltijan kehittämissuunnitelman sen sijaan tulisi edelleen koskea kantaverkonhaltijan omaa kantaverkkoa ja sen yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin. Energiavirastolle 4 momentissa ehdotetun uuden toimivallan johdosta momentista poistettaisiin säännös, jonka mukaan kehittämissuunnitelmalla ei ole muita oikeusvaikutuksia kantaverkonhaltijalle, verkon käyttäjille tai kantaverkonhaltijaa valvoville viranomaisille kuin kehittämissuunnitelman käyttäminen pohjana sähkökauppa-asetuksessa säädetyn unionin laajuisen verkon kehittämissuunnitelman laatimisessa.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Momenttiin sisältyisi sähkökauppa-asetuksen yhteisön laajuisen kehittämissuunnitelman vaatimusten mukaisesti säännös, jonka mukaan kehittämissuunnitelmaan olisi sisällytettävä investoinnit, joiden toteuttaminen johtaa verkon kehittämisvelvollisuuden ja kantaverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseen sekä rajayhdysjohtoja koskevat investoinnit, jotka olisivat tarpeen tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille sähkömarkkinoille sekä Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoille. Kehittämissuunnitelmaan tulisi sisällyttää selvitys kehittämissuunnitelman laatimisessa käytetyistä menetelmistä sekä suunnitelman perustana olevista, sähkön kulutuksen ja tuotannon kehitystä koskevista ennusteista ja muista oletuksista. Kehittämissuunnitelmaan sisällytettävien toimenpiteiden tulisi olla tehokkaita ja niiden olisi varmistettava verkon suorituskyvyn riittävyys ja toimitusvarmuus.

Pykälän 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Momenttiin sisältyisi säännös velvollisuudesta julkaista kehittämissuunnitelma. Säännöksen tavoitteena on varmistaa kantaverkon suunnittelun avoimuus. Kantaverkonhaltijan olisi ennen kehittämissuunnitelman julkaisemista varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä kehittämissuunnitelmasta. Kehittämissuunnitelma olisi päivitettävä sähkökauppa-asetuksen vaatimusten mukaisesti kahden vuoden välein.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan Energiavirasto saisi toimivallan vaatia muutoksia kantaverkon kehittämissuunnitelmaan. Momentin mukaan kehittämissuunnitelma ja kuulemisen tulokset olisi toimitettava Energiavirastolle. Energiavirastolla olisi oikeus kuuden kuukauden kuluessa suunnitelman vastaanottamisesta päätöksellään vaatia kantaverkonhaltijaa tekemään muutoksia kehittämissuunnitelmaan, jos 1) kehittämissuunnitelma ei täytä 1 ja 2 momentissa säädettyjä vaatimuksia tai 2) on syytä epäillä, että kehittämissuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet eivät johda 40 §:ssä säädettyjen vaatimusten täyttämiseen. Tarvittaessa Energiavirasto voisi tilanteessa, jossa kantaverkonhaltija laiminlöisi kantaverkon kehittämissuunnitelman toteuttamisen, määrätä kantaverkonhaltijan täytäntöön panemaan kantaverkon kehittämissuunnitelmansa. Energiaviraston tällaisessa tilanteessa antaman päätöksen laiminlyöminen voitaisiin katsoa kehittämisvelvollisuuden laiminlyönniksi tai rikkomiseksi.

Pykälän 5 momentissa annettaisiin Energiavirastolle valtuus antaa tarkempia määräyksiä kehittämissuunnitelmassa annettavista tiedoista, suunnitelman toimittamisesta virastolle sekä siitä, miten 3 momentissa tarkoitettu kuuleminen järjestettäisiin.

44 §. *Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualue.* Pykälässä säädetään järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueesta. Pykälän 1 momentin mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen kuuluu koko valtakunnan alue lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa, jossa sovelletaan itsehallintoon perustuvaa omaa sähkölainsäädäntöä. Rajayhdysjohdot toisiin kantaverkkoihin kuuluvat myös kantaverkonhaltijan vastuualueeseen. Säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen kuuluisi myös Suomen talousvyöhyke. Ehdotus mahdollistaisi järjestelmävastuuseen kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien kohdistamisen myös talousvyöhykkeelle rakennettavaan tuulivoimaan sekä talousvyöhykkeelle rakennettavan tuulivoiman liittämisen Suomen sähköjärjestelmään.

51 a §. *Erityissäännökset verkon kehittämisvelvollisuudesta suurjännitteisessä jakeluverkossa ja jakeluverkossa.* Lakiin ehdotetaan 19 §:ää täydentävää uutta erityissäännöstä verkon kehittämisvelvollisuudesta suurjännitteisessä jakeluverkossa ja jakeluverkossa. Säännöstä tulisi tulkita yhdessä lain 19 §:n yleistä kehittämisvelvollisuutta koskevan säännöksen sekä 50 ja 51 §:n suurjännitteisen jakeluverkon ja jakeluverkon toiminnan laatuvaatimuksia koskevien säännösten kanssa. Pykälän 1 ja 2 momentteja voitaisiin soveltaa joko erillisinä säännöksinä tai yhdessä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 19 §:ssä säädetään verkonhaltijan kehittämisvelvollisuudesta, suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ja jakeluverkonhaltijan tulisi kehittää toiminta-alueellaan verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti sähköverkkoon kahden tai useamman erillisen voimalaitoskokonaisuuden liittämiseksi sähköverkkoon. Säännöksen on tarkoitus mahdollistaa, että suurjännitteisen jakeluverkon ja jakeluverkon haltijat voisivat kehittää sähköverkkoon myös sähköntuotannon liittämiseksi verkonhaltijan sähköverkkoon. Säännöstä sovellettaisiin suurjännitteiseen jakeluverkkoon tai jakeluverkkoon, joka palvelee useampaa erillistä voimalaitoskokonaisuutta, mukaan lukien niiden osana olevat energiavarastot. Tällaisten sähköntuotantoa palvelevien verkonosien kehittämisvastuuseen sovellettaisiin samoja periaatteita kuin muidenkin suurjännitteisten jakeluverkkojen ja jakeluverkkojen kehittämiseen. Tällainen sähköverkko tai verkon osa katsottaisiin osaksi säänneltyä verkko-omaisuutta ja verkonhaltija saisi verkolle kohtuullisen tuoton. Verkonhaltijan liittämismvelvollisuuden johdosta tällaiseen verkkoon voisi liittää myös energiavarastoja ja kulutusta. Yksittäisen liittymän kuten tuulipuiston tarvitsemää verkkoliityntää varten rakennettava sähköjohto katsottaisiin puolestaan liittymisjohdoksi. Sähköntuotantoa palveleva sähköverkon osa muodostuisi, jos tällaiseen sähköverkkoon tai verkon osaan liittyisi kaksi tai useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus. Voimalaitoskokonaisuudella tarkoitettaisiin esimerkiksi tuulipuistoa tai aurinkopuistoa. Myös yksittäisen liittymän takana oleva yksittäinen voimalaitos, kuten vesivoimala, lämpövoimala tai ydinvoimala voitaisiin katsoa tässä yhteydessä voimalaitoskokonaisuudeksi.

Eri kokoisten ja -tyyppisten verkonhaltijoiden tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset suurjännitteisen jakeluverkon ja varsinkin 400 kilovoltin suurjänniteverkon kehittämiseen ovat yksilöllisiä. Pykälän 2 momentin mukaan verkon kehittämisvelvollisuutta ei tämän vuoksi tulisi uuden suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden osalta arvioida yksinomaan verkonhaltijan toiminta-alueen perusteella, vaan arviossa tulisi ottaa huomioon verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden lisäksi myös verkonhaltijan tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset vastata verkon uuden käyttäjän tai käyttäjien kohtuullisista tarpeista sekä vaikutukset verkonhaltijan verkon muiden käyttäjien kannalta.

Uuden suurjänniteverkon kehittämisen kohtuullisuuden arviointi olisi tehtävä näissä tapauksissa ensin liittyjän tai liittyjien verkkoon pääsyn tarpeiden kannalta ja sen jälkeen lisäksi toiminta-alueen suurjännitteisen jakeluverkon haltijan tai jakeluverkonhaltijan teknisten, taloudellisten ja organisatoristen voimavarojen sekä verkonhaltijan verkon muihin käyttäjiin kohdistuvien vaikutusten perusteella.

Kehittämisvastuun kohtuullisuutta verkonhaltijan näkökulmasta tarkasteltaisiin suhteessa sen verkkotoiminnan laajuuteen, jolle verkkolupa on myönnetty. Uuden verkon kehittäminen voisi olla kohtuutonta verkonhaltijan teknisten, taloudellisten ja organisatoristen voimavarojen näkökulmasta esimerkiksi silloin, jos yksittäisellä paikkakunnalla ja ainoastaan jakeluverkossa toimivaa pientä verkonhaltijaa vaadittaisiin kehittämään uutta suurjänniteverkkoa. Säännöstä ei sen sijaan ole tarkoitus soveltaa matalalla kynnyksellä jakeluverkonhaltijoihin, joilla on ennestään hallussaan suurjännitteistä jakeluverkkoa tai muutoin hyvät edellytykset sellaisen rakentamiseen. Ehdotuksella ei ole tarkoitus poiketa siitä lähtökohdasta, että verkonhaltijan velvollisuutena on huolehtia sähköverkkoluvan edellytyksenä olevista taloudellisista edellytyksistä kannattavaan sähköverkkotoimintaan.

Momentissa tarkoitetun uuden suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvastuuta tulisi arvioida myös verkon muihin käyttäjiin kohdistuvien vaikutusten kohtuullisuuden näkökulmasta. Investoiminen tällaiseen uuteen sähköverkkoon saattaisi olla kohtuutonta muiden verkonhaltijan verkon käyttäjien kannalta erityisesti silloin, jos uudet investoinnit johtaisivat merkittäviin hinnankorotuksiin muille verkonhaltijan verkkoon liittyneille asiakkaille.

Verkonhaltijan kieltäytyessä verkkonsa kehittämisestä 2 momentin mukaisilla perusteilla voisi kysymyksessä olla joissakin olosuhteissa lain 21 b §:n 3 momentissa tarkoitettu verkkoon pääsyn epääminen. Verkon käyttäjä, energiavaraston haltija tai asiakas voisi siinä tapauksessa saattaa asian Energiaviraston ratkaistavaksi valvontalain 6 a §:n mukaisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jos verkonhaltijan kieltäytyminen ei kuitenkaan tosiasiasa estäisi verkon käyttäjän verkkoon pääsyä, Energiavirasto voisi joko verkon käyttäjän tutkintapyyntöön perusteella tai oma-aloitteisesti tutkia valvontalain 9 §:n mukaisessa menettelyssä, onko verkonhaltija kieltäytyessään rikkonut kehittämisvelvollisuuttaan.

Voi kuitenkin syntyä tilanteita, joissa toiminta-alueen verkonhaltijalla ei olisi teknistä, organisatorista ja taloudellista kykyä investoida toiminta-alueellaan tarvittavaan suurjännitejohtoon tai -verkkoon tai sen vaikutukset muille verkon käyttäjille olisivat kohtuuttomia. Näissäkin tilanteissa on tarpeen varmistaa, että sähkönsiirron kannalta tarpeelliset investoinnit voidaan toteuttaa. Jos alueella ei olisi ennestään suurjännitteisen jakeluverkon tai jakeluverkon haltijaa, joka on kykenevä investoimaan uuteen sähköverkkoon, tarvittaessa sellaisella alueella sähköjohdon tai uuden sähköverkon rakentamiseen voitaisiin myöntää hankelupa ja uusi sähköverkkolupa sellaiselle uudelle toimijalle, joka on valmis investoimaan sähkönsiirron kannalta tarpeelliseen siirtoyhteyteen tai uuteen sähköverkkoon.

72 §. Loppukäyttäjän mahdollisuus sähköntoimitukseen sähköverkon kautta. Pykälässä on asetettu kiinteistönhaltijalle velvoite huolehtia siitä, että loppukäyttäjällä olisi mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus, jossa sähköntoimitus tapahtuisi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Pykälän soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että loppukäyttäjille turvattaisiin näissä tilanteissa verkkoonpääsy myös suurjännitteisiin jakeluverkkoihin ja kantaverkkoon. Muilta osin ehdotus vastaa voimassa olevaa säännöstä. Muutosehdotus perustuu unionin tuomioistuimen Citiworks -tuomioon.

Ehdotuksen mukaan kiinteistönhaltijan olisi huolehdittava siitä, että loppukäyttäjällä on mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähköntoimitussopimus, jossa sähköntoimitus

tapahtuu sähköverkonhaltijan sähköverkon kautta. Kiinteistönhaltijan tulisi luovuttaa loppukäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen sähköverkkoon. Jos sähkön mittaus on järjestetty kiinteistössä siten, että sähkö toimitetaan loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, olisi loppukäyttäjän korvattava kiinteistönhaltijalle sähkön mittaukseen liittyvistä muutostöistä aiheutuvat kustannukset päättäessään ostaa sähkönsä sähköverkon kautta.

Loppukäyttäjän velvoite korvata kiinteistönhaltijalle sähkön mittaukseen liittyvistä muutostöistä aiheuttamansa kustannukset tulisi rajata muutostöistä aiheutuneisiin kohtuullisiin mittauskustannuksiin. Loppukäyttäjää ei pitäisi velvoittaa korvaamaan kiinteistönhaltijan omaksi hyödykseen tekemiä ylimitoitettuja mittauslaitehankintoja. Voimassa olevan sopimuskäytännön mukaan kiinteistöt solmivat kiinteistökohtaisen liittymissopimuksen verkonhaltijan kanssa. Tämän vuoksi yksittäisen loppukäyttäjän siirtyessä sähköverkon asiakkaaksi ei olisi perustetta eikä tarvetta erillisen liittymissopimuksen tekemiseen hänen osaltaan.

114 §. Muutoksenhaku. Pykälän 4 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että valtioneuvoston 14 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ehdotetulla muutoksella säännös yhtenäistettäisiin 14 §:n 1 momenttiin esitetyn muutoksen sekä muun hallintoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön kanssa.

Valtioneuvoston yleisistunnon päätökset liittyvät yleensä hallitusvallan käyttämiseen siten, että muutoksenhakua hallintopäätöksestä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen voidaan pitää perusteltuna.

7.2 Maakaasumarkkinalaki

12 §. Hankelupa valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen. Pykälän 1 momentissa säädetään, että valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupaa työ- ja elinkeinoministeriöltä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

Momenttia esitetään muutettavaksi siten, että valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamista koskevan hankeluvan myöntämisestä päättää hakemuksesta valtioneuvosto yleisistunnessaan. Päätösvalta hankeluvan myöntämisestä siirrettäisiin näin ollen työ- ja elinkeinoministeriöltä valtioneuvoston yleisistunnolle.

Hankeluvan myöntäminen valtakunnan rajat ylittävälle maakaasun siirtoputkille on ensisijaisesti tarveharkintaa maakaasujärjestelmän tarpeiden sekä toimitusvarmuuden turvaamisen näkökulmasta. Harkintavalta hankelupa-asioissa on tavanomaisiin viranomaispäätöksiin nähden laaja ja lähestyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Näin ollen on perusteltua, että päätöksen hankeluvan myöntämisestä tekee valtioneuvosto.

Pykälän 1 momentin sanamuotoon esitetään lisäksi teknistä lakiteknistä muutosta valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden osalta. Säännös esitetään muutettavaksi siten, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä. Säännös jättää tällöin valtioneuvostolle harkintavallan asetuksen antamisen tarpeellisuudesta.

96 §. Muutoksenhaku. Pykälän 4 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että valtioneuvoston 12 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ehdotetulla muutoksella säännös yhtenäistettäisiin 12 §:n 1 momenttiin esitetyn muutoksen sekä muun hallintoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön kanssa.

Valtioneuvoston yleisistunnon päätökset liittyvät yleensä hallitusvallan käyttämiseen siten, että muutoksenhakua hallintopäätöksestä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen voidaan pitää perusteltuna.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettuja uusia säännöksiä täsmentävät keskeiset alemman asteiset säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella sekä Energiaviraston määräyksellä.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin ehdotetun 4 a §:n 3 momentin nojalla säätää tarkemmin ehdotetussa 4 a §:ssä tarkoitettua sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevaa ennakkotietoa koskevasta hakemuksesta. Säännökset voisivat koskea hakemuksen sisältöä tai hakemusmenettelyä tarkentavia seikkoja.

Energiaviraston määräyksenantovalta koskisi uudessa 20 b ja 20 c §:ssä tarkoitettujen joustavien liittymissopimusten sääntelykehystä. Sähkömarkkinadirektiivin 6 a artiklan mukaan sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, on luotava kehys siirtoverkonhaltijoille ja jakeluverkonhaltijoille, jotta ne voivat tehdä joustavia liittymissopimuksia direktiivin 31 artiklan 3 kohdan sekä asetuksen (EU) 2019/943 50 artiklan 4 a kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti julkaistuilla alueilla, joilla verkkokapasiteettia on saatavilla uusia liitäntöjä varten rajoitetusti tai ei lainkaan. Ehdotetun 20 b §:n 5 momentin mukaan Energiavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä joustavan liittymissopimuksen ehdoista, joustavan liittymissopimuksen edellyttämästä tehonohjausjärjestelmästä sekä joustavan liittymissopimuksen tarjoamisen edellytyksistä. Vastaavasti Energiavirasto voisi 20 c §:n 5 momentin nojalla antaa tarkempia määräyksiä pysyvänä ratkaisuna toteutettuihin joustaviin liittymissopimuksiin sovellettavista ehdoista sekä liittymän edellyttämästä tehonohjausjärjestelmästä. Tarkemmat määräykset olisivat teknisluonteisia ja niillä täydennettäisiin vähäisiltä osin lakiin esitettyjä joustavien liittymissopimusten toteuttamisen pääperiaatteita.

9 Voimaantulo

Ehdotetut säännökset on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

Ehdotetun voimaantulosäännöksen mukaan paikalliseen tai alueelliseen nimellisjännitteeltään 400 kilovoltin sähköverkkoon tai -johtoon, joka on otettu käyttöön 1 päivän syyskuuta 2013 ja lain voimaantulon välisenä aikana tai jota koskeva investointi on sisällytetty 1 päivän syyskuuta 2013 ja lain voimaantulon välisenä aikana julkaistuu sähkömarkkinalain 41 §:ssä tarkoitettuun kantaverkon kehittämissuunnitelmaan, sovelletaan kuitenkin lain voimaantullessa voimassa olleita 3 §:n 3 kohdan sekä 19 ja 31 §:n säännöksiä. Mainittuna aikana käyttöön otettuihin 400 kilovoltin sähköverkkoihin tai -johtoihin tai kantaverkon kehittämissuunnitelmaan otettuihin investointeihin sovellettaisiin siten tuolloin voimassa ollutta kantaverkon määritelmää ja kehittämisvelvollisuutta, eikä niiden statusta voisi muuttaa myöhemmin 31 §:n 2 momentin säännöksen nojalla. Kyseiset sähköverkot ja -johdot kuuluivat mainittuna aikana aina kantaverkkoon. Siirtymäsäännös olisi tarpeen siksi, että 3, 19 ja 31 §:ään ehdotetuilla muutoksilla ei olisi tarkoitus vaikuttaa tuolloin rakennettujen sähköverkkojen tai -

johtojen verkkohinnoitteluun tai kehittämissvastuuseen taikka luoda paineita niiden omistussuhteiden muutoksille tai viivästyttää kyseisten hankkeiden toteuttamista.

Ehdotetun voimaantulosäännöksen mukaan lain 20 §:n 1 momenttiin ehdotettu liityntöjen suurimman sallitun tehon rajaa sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin liittymissopimuksiin. Vastaavasti ennen lain voimaantuloa rakennettuihin liittymisjohtoihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Sähkömarkkinalain toimeenpanon vaikutuksia seurataan työ- ja elinkeinoministeriössä.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

[Täydennetään, jos hallituksen esityksen HE 197/2024 vp eduskuntakäsittely edellyttää.]

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys ei liity valtion talousarvioesitykseen.

Valtiontalouden menokehyksissä vuosille 2025–2028 ei ole varattu lisärahoitusta Energiavirastolle esitettyjen lainmuutosten aiheuttamille resurssitarpeille, joita ei voida maksutuloilla rahoittaa. Hallitus on vuosia 2025–2028 koskevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä todennut, että valtion organisaatioiden tulee varmistaa EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitaminen pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa. Mahdollisista lisämäärärahoista päätetään osana valtion talousarvioesitystä tai julkisen talouden suunnitelmaa.

Lisäksi hallituksen esityksen seurauksena olisi mahdollista korottaa sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain (950/2012) 5 §:ssä tarkoitettuja sähköverkkomaksuja. Tällöin lisäresurssien nettovaikutus valtion talousarvioon olisi neutraali.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain mukaista elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (esimerkiksi PeVL 19/2021 vp, PeVL 69/2014 vp, PeVL 65/2014 vp, PeVL 13/2014 vp, PeVL 34/2012 vp, PeVL 19/2009 vp ja PeVL 31/2006 vp).

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut sähkö- ja maakaasumarkkinalain lupajärjestelmiä lausunnoissaan PeVL 36/2004 vp, PeVL 62/2002 vp ja PeVL 4/2000 vp. Lausunnossaan PeVL 62/2002 vp perustuslakivaliokunta on todennut muun muassa, että sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus on tärkeiden yhteiskunnallisten intressien vuoksi perusteltua ja lausunnossaan

PeVL 4/2000 vp, että maakaasuverkko toiminnan luvanvaraistaminen on maakaasumarkkinoiden toimivuuden kannalta perusteltua.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään rinnastanut elinkeinotoiminnan aloittamisen edellytykseksi säädettävän rekisteröimisvelvollisuuden valtiosääntöoikeudellisesti luvanvaraisuuteen ja tarkastellut tällaista sääntelyä perustuslaissa turvattua elinkeinovapauden ja elinkeinotoiminnan luvanvaraistamiselle asetettujen vaatimusten näkökulmasta (esimerkiksi PeVL 58/2014 vp, PeVL 58/2010 vp, PeVL 19/2009 vp, PeVL 15/2008 vp, PeVL 33/2005 vp, PeVL 9/2005 vp, PeVL 56/2002 vp, PeVL 45/2001 vp ja PeVL 24/2000 vp). Sääntelyä sosiaali- ja terveystalv palveluja tuottavan yrityksen hyväksymisestä yritykseksi, jonka palvelujen maksamiseen asiakas voi käyttää kunnan myöntämää palveluseteliä, ei ole pidetty elinkeinovapauden rajoittamisena esimerkiksi rekisteröintimenettelyyn rinnastettavalla tavalla (PeVL 10/2009 vp). Elinkeinovapauden kannalta merkityksellisenä ei pidetty myöskään sääntelyä viranomaisen toimivallasta hyväksyä laboratorioita testauslaboratorioksi, kun sääntelyllä ei sinänsä puututtu oikeuteen tarjota laboratoriopalveluita (PeVL 17/2009 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan sääntelyä ns. luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti tarpeellisenä ja hyväksyttävänä (PeVL 19/2021 vp ja PeVL 4/2000 vp). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mukaan perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla (PeVL 19/2021 vp ja PeVL 36/2004 vp). Valiokunnan mielestä lainsäätäjällä on luonnollisten monopoliin sääntelyssä laaja liikkumavara (PeVL 19/2021 vp).

Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (PeVL 36/2021 vp, PeVL 36/2021 vp, PeVL 13/2014 vp).

Perustuslain turvaaman elinkeinovapauden arvioinnin kannalta keskeisiä uusia säännösehdotuksia hallituksen esityksessä ovat sähkömarkkinalain 14 §:n 1 momentin säännös hankeluvan myöntämisestä suurjännitejohdon rakentamiseen sekä 16 §:n säännökset hankeluvan myöntämisestä siltä osin, kuin hankelupamenettelyn piiriin esitetään lisättävän sähköjohdot, jotka johtavat Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, sekä 20 §:n 1 momenttiin esitettyä säännöstä suurimmasta sallitusta liittymän syyttö- ja ottotehosta.

Perusoikeuksien yleisten rajoitusperiaatteiden mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Edellytykseen kuuluu, että kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset annetaan lailla. Perusoikeusrajoituksen tulee olla laissa tarkkarajainen ja riittävän täsmällisesti määritetty. Rajoituksen olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Sääntelyn tarkkuuden ja täsmällisyyden kannalta on tärkeää, että laista ilmenee riittävän selkeästi, kuka on oikeutettu käyttämään rajoitusvaltuuksia, mitä valtuuksia käytettäessä saadaan tehdä ja miten silloin on meneteltävä. Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä.

Perusteen, jolla perusoikeutta rajoitetaan, tulee olla perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä. Rajoitusperusteena voi siten olla esimerkiksi pyrkimys suojata jonkin muun kuin rajoituksen kohteena olevan perusoikeuden toteutumista tai saavuttaa jokin muu sellainen päämäärä, joka on perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta objektiivisin perustein arvioituna (normatiivisessa mielessä) hyväksyttävä. Rajoitussääntelyn tulee olla myös

painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Talousvyöhykkeellä sijaitsevaa sähköntuotantoa toiseen valtioon liittävän sähköjohdon hankelupamenettelyllä varmistettaisiin, että Suomi voisi säädellä sitä, miten talousvyöhykkeelle rakennettavaa tuulivoimaa ja sen tuottamaa sähköä hyödynnettäisiin. Suurinta sallittua liittymän syöttö- ja ottotehoa koskevalla sääntelyllä pyritään puolestaan turvaamaan sähköjärjestelmän toimivuutta. Säännöksellä pyritään ehkäisemään laajojen ja hitaasti korjattavissa olevien sähköjärjestelmän suurhäiriöiden syntymistä. Säännöksellä suojataan siten yhteiskunnan toimivuutta ja turvallisuutta sekä muiden verkon käyttäjien sähkönsaantia ja heidän varallisuusarvoisia oikeuksiaan. Ehdotetun sääntelyn katsotaan olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Talousvyöhykkeellä sijaitsevaa sähköntuotantoa toiseen valtioon liittävän sähköjohdon hankelupamenettelyä koskeva sääntely on yhtenäistäisi kyseisten sähköjohtojen hankelupamenettelyn muiden valtakunnan rajan ylittävien sähköjohtojen hankelupamenettelyn kanssa, ja sen katsotaan näin ollen täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Suurinta sallittua liittymän syöttö- ja ottotehoa koskeva sääntely määräytyy fysiikan lakien mukaisesti. Tämän vuoksi tavoitetta ei katsota voitavan tehokkaasti ja luotettavasti saavuttaa vähemmän elinkeinonvapauteen puuttuvien keinoin. Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että lainsäätäjällä on luonnollisten monopolien sääntelyssä laaja liikkumavara. Näillä perusteilla voidaan katsoa elinkeinonvapauteen kohdistuvien rajoitusten olevan välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi sekä muutoin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

12.2 Omaisuuden suoja

12.2.1 Omaisuuden käyttörajoitukset

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan näkökulmasta ehdotuksia, joissa muun ohella sähkö-, maakaasu- ja teleyritysten omistajille on asetettu omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia kilpailuedellytysten luomiseksi tai turvaamiseksi. Valiokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 36/2004 vp, PeVL 10/2007 ja PeVL 19/2021 vp). Perustuslakivaliokunta on lisäksi pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana, jos velvoitteet koskevat pörssiyrityksiä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä, kuin jos sääntelyllä on hyvin välittömiä vaikutuksia oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esim. PeVL 55/2018 vp, PeVL 74/2018 vp, PeVL 10/2007 vp, PeVL 32/2004 vp, PeVL 34/2000 vp). Valiokunnan mukaan yritykset ja muut elinkeinonharjoittajat eivät voi perustellusti odottaa elinkeinotoimintaansa sääntelevän lainsäädännön pysyvän muuttumattomana (PeVL 17/2021 vp, PeVL 32/2010 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 56/2005 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan sääntelyä niin sanottuun luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti tarpeellisena ja hyväksyttävänä

(esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 19/2021 vp). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mielestä perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla. Edelleen valiokunta on katsonut, että sääntelyn riittävää täsmällisyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon päätettäviin seikkoihin liittyvät osin laskennalliset ja siten teknisluonteiset erityispiirteet samoin kuin sääntelyn kohdistuminen yksilön asemesta ensi sijassa sähköliiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (esimerkiksi PeVL 2/2004 vp ja PeVL 36/2004 vp). Valiokunnan mukaan lainsäätäjällä on luonnollisten monopolien sääntelyssä laaja liikkumavara (PeVL 19/2021 vp). Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota asianmukaisen oikeusturvan järjestämiseen toiminnanharjoittajille (esimerkiksi PeVL 36/2004 vp).

Omaisuuksien käyttöön kohdistuvia uusia velvollisuuksia tai rajoituksia sisältyy sähkömarkkinalakiin lisättäväksi esitettyyn 51 a §:ään verkon kehittämisvelvollisuudesta sekä 72 §:ään loppukäyttäjän mahdollisuudesta sähköntoimitukseen sähköverkon kautta. Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämistä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä.

Ehdotettu 51 a §:n säännös edistää voimalaitoskokonaisuuksien ja sähkökulutuksen kuormien liittämistä sähköverkkoon. Sääntelylle on sähköverkojen sääntelyn tehokkaaseen täytäntöönpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet ja se on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Säännösehdotuksen soveltamisala on rajattu liittyjän kohtuullisten tarpeiden mukaisiin liittymispyyntöihin, ja eikä velvollisuutta sovelleta, jos se olisi verkonhaltijan teknisiin, taloudellisiin ja organisatorisiin voimavaroihin nähden taikka verkonhaltijan verkon muiden käyttäjien kannalta kohtuutonta. Näillä perusteilla voidaan katsoa omaisuuden käyttörajoitusten olevan välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi sekä muutoin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Ehdotettu 72 §:n säännös varmistaa sähkömarkkinadirektiivin turvaaman verkkoon pääsyn toteutumisen myös sellaisissa kiinteistöjen sisäisissä sähköverkoissa, joissa sähkö toimitetaan kiinteistön sisäisen sähköverkon kautta. Sääntelylle on unionin lainsäädännön ja sähkökaupan sääntelyn tehokkaaseen täytäntöönpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet ja se on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Omaisuuden käyttörajoituksen arvioidaan olevan välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi sekä muutoin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Ehdotetulle sääntelylle on näiltä osin osaksi luonnollisen monopolin sääntelyyn ja verkoissa tapahtuvan sähkökaupan ominaispiirteisiin liittyvät hyväksyttävät perusteet. Sääntely on sovitettu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön. Sähkömarkkinalakiin ehdotetun omaisuuden käyttörajoituksia koskevan sääntelyn arvioidaan olevan ongelmatonta perustuslain kannalta ottaen huomioon myös verkonhaltijoiden ja kiinteistön haltijoiden asema, omaisuuden erityisluonne, sääntelyn perustuminen täsmällisiin säännöksiin sekä sääntelyn kohtuullisuus omistajan ja elinkeinonharjoittajan kannalta. Ehdotettu sääntely on lähtökohdiltaan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa ja oikeasuhtaista.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

12.2.2 Sopimusvapautta koskevat rajoitukset

Sopimusvapautta ei ole sellaisenaan nimenomaisesti turvattu perustuslaissa. Perustuslakivaliokunnan mukaan sopimusoikeuden sääntely sinänsä kuuluu tavallisen

lainsäädännön alaan. Sääntely voi perustuslakivaliokunnan mukaan koskea tulevia sopimussuhteita muun muassa niiden sallittujen ja kiellettyjen ehtojen osalta (PeVL 3/1982 vp, PeVL 26/2008 vp).

Sopimusvapaus saa kuitenkin suojaa tietyssä määrin perustuslain 15 §:n 1 momentissa olevan omaisuuden suojaan turvaavan yleislausekkeen kautta (HE 309/1993 vp, PeVL 15/2004 vp, PeVL 33/1998 vp). Omaisuuden perustuslainsuoja turvaa sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi (PeVL 33/1998 vp, PeVL 34/1998 vp, PeVL 37/1998 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 42/2006 vp). Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (PeVL 33/2002 vp, PeVL 21/2004 vp, PeVL 42/2006 vp). Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 21/2004 vp, PeVL 42/2006 vp).

Valiokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 56/2005 vp, PeVL 31/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään hyväksynyt tavallisella lailla säädettäväksi esimerkiksi radiomastojen vuokrausvelvollisuudesta (PeVL 45/2005 vp) sekä tunnistusvälineen tarjoajien velvollisuudesta laatia tunnistuspalvelunsa käyttöoikeuden toimitusehdot ja velvollisuudesta käyttää ainoastaan näitä toimitusehtoja tehdessään sopimuksia tunnistusvälityspalveluiden tarjoajien kanssa sekä velvollisuudesta tehdä sopimus tunnistusvälityspalvelun pyynnöstä laissa määrättyssä ajassa (PeVL 74/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuuden suojaan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana, jos velvoitteet koskevat pörssiyrityksiä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä, kuin jos sääntelyllä on hyvin välittömiä vaikutuksia oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esimerkiksi PeVL 10/2007 vp, PeVL 32/2004 vp ja PeVL 34/2000 vp). Valiokunta on katsonut, että varallisuusmassaltaan huomattavien oikeushenkilöiden osalta ja luonnollisten monopolien sääntelyssä lainsäätäjän liikkumavara on tässä suhteessa laaja (PeVL 74/2018 vp ja PeVL 19/2021 vp).

Sopimusvapauden arvioinnin kannalta merkityksellisiä säännösehdoituksia hallituksen esityksessä ovat sähkömarkkinalakiin lisättäväksi esitetyt 20 b ja 20 c §:n säännökset joustavista liittymissopimuksista sekä 20 §:n 1 momentin säännös suurimmasta sallitusta liittymän syöttö- ja ottotehosta.

Joustavia liittymissopimuksia koskevan sääntelyn keskeiset säännökset ja sääntelyn olennainen sisältö ilmenisivät ehdotetuista 20 b ja 20 c §:stä. Vastaavasti suurimman sallitun liittymän syöttö- ja ottotehon määräytymisperiaate määriteltäisiin 20 §:n 1 momentissa. Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä.

Ehdotettu joustavia liittymissopimuksia koskeva sääntely perustuu unionin sähkömarkkinalainsäädäntöön. Sääntelyllä pyritään tehostamaan sähköverkkoon liittymistä ja sähköverkon tehokasta käyttöä. Suurinta sallittua liittymän syöttö- ja ottotehoa koskevalla sääntelyllä pyritään puolestaan turvaamaan sähköjärjestelmän toimivuutta. Säännöksellä pyritään ehkäisemään laajojen ja hitaasti korjattavissa olevien sähköjärjestelmän suurhäiriöiden

syntymistä. Säännöksellä suojataan siten yhteiskunnan toimivuutta ja turvallisuutta sekä muiden verkon käyttäjien sähkönsaantia ja heidän varallisuusarvoisia oikeuksiaan. Sääntelylle on unionin sähkömarkkinalainsäädännön toimeenpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet ja se on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Joustavia liittymissopimuksia koskevalla sääntelyllä säänneltäisiin liittymissopimuksen sisältöä, ja joustavan liittymissopimuksen tekeminen olisi sopimusvapauden piirissä. Sääntely ei merkitse kovinkaan syvälekäyvää rajoitusta verkonhaltijoiden ja liittyjien sopimusvapauteen. Suurinta sallittua liittymän syöttö- ja ottotehoa koskevan sääntelyn tavoitetta ei katsota voitavan tehokkaasti ja luotettavasti saavuttaa vähemmän sopimusvapauteen puuttuvin keinoin. Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että lainsäätäjällä on luonnollisten monopolien sääntelyssä laaja liikkumavara. Sopimusvapauden kannalta merkityksellistä on myös se, että ehdotettua 20 §:n 1 momenttia sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen tehtyihin liittymissopimuksiin, eikä säännösmuutoksella näin ollen olisi takautuvaa vaikutusta. Näillä perusteilla voidaan katsoa sopimusvapauteen kohdistuvien rajoitusten olevan välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi sekä muutoin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

12.3 Sääntelyvallan siirtäminen

Esitykseen sisältyy uusia valtuuksia tarkempien säännösten ja määräysten antamiseen.

Perustuslain (731/1999) 80 § koskee asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan siirtoa. Pykälän 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan (PeVL 10/2014 vp, PeVL 58/2010 vp, PeVL 44/2010 vp). Pykälän 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Määräystenantovaltuuksien säätämistä viranomaiselle rajoittaa myös perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös lain alasta. Lailla on sen perusteella säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan (PeVL 35/2005 vp).

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesta valtuudesta voidaan siis säätää vain, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä. Tällainen erityinen syy on hallituksen esityksen HE 1/1998 vp perusteluiden mukaan käsillä lähinnä silloin, kun kysymyksessä on tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä. Sääntelyn kohteeseen liittyvät erityiset syyt saattavat joskus edellyttää myös usein ja nopeasti muuteltavien säännösten antamista. Perustuslain uudistusta koskeneen hallituksen esityksen mukaan viranomaista ei kuitenkaan saisi valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä, jos sääntelyn asiallinen merkitys edellyttää, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuuttavan lain tulee täyttää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset (ks. esim. PeVL 34/2012 vp, s. 3), ja valtuutukselta edellytetään tavanomaista suurempaa täsmällisyyttä. Olennaista on, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa. Valtuutuksen soveltamisalaa voidaan rajata esimerkiksi alueellisesti, henkilöllisesti, asiallisesti tai ajallisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa usein määräjksen tarkasti rajattua kohderyhmää.

Esitys sisältää muulle viranomaiselle kuin tasavallan presidentille, valtioneuvostolle tai ministeriölle kohdistetun sääntelyvallan siirtämisen Energiavirastolle koskien ehdotetuissa 20 b ja 20 c §:ssä tarkoitettujen joustavien liittymissopimusten sääntelykehystä. Sähkömarkkinadirektiivin 6 a artiklan mukaan sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, on luotava kehys siirtoverkonhaltijoille ja jakeluverkonhaltijoille, jotta ne voivat tehdä joustavia liittymissopimuksia direktiivin 31 artiklan 3 kohdan sekä asetuksen (EU) 2019/943 50 artiklan 4 a kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti julkaistuilla alueilla, joilla verkkokapasiteettia on saatavilla uusia liitäntöjä varten rajoitetusti tai ei lainkaan. Ehdotetun 20 b §:n 5 momentin mukaan Energiavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä joustavan liittymissopimuksen ehdoista, joustavan liittymissopimuksen edellyttämästä tehonohjausjärjestelmästä sekä joustavan liittymissopimuksen tarjoamisen edellytyksistä. Vastaavasti Energiavirasto voisi 20 c §:n 5 momentin nojalla antaa tarkempia määräyksiä pysyvänä ratkaisuna toteutettuihin joustaviin liittymissopimuksiin sovellettavista ehdoista sekä liittymän edellyttämästä tehonohjausjärjestelmästä. Tarkemmat määräykset olisivat teknisluonteisia ja niillä täydennettäisiin vähäisiltä osin lakiin esitettyjä joustavien liittymissopimusten toteuttamisen pääperiaatteita.

Sähkömarkkinoiden osalta erityisenä syynä sääntelyvallan siirrolle voidaan lisäksi pitää toimialan luonnetta ja EU-sääntelyn velvoitteita. Sähköverkot ovat niin sanottuja luonnollisia monopoleja, sillä rinnakkaisten kilpailevien verkkojen rakentaminen ei ole yleensä taloudellisesti järkevää. EU-lainsäädännössä verkkoon pääsy on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi kaikille sähköverkkopalveluja tarvitseville.

Ehdotetut valtuutussäännökset on rajoitettu koskemaan teknisluonteisia yksityiskohtia oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Norminantovalta on lisäksi säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti ja täsmällisesti, ja sääntely perustuu lisäksi EU-sääntelyn velvoitteisiin. Ehdotukseen sisältyvien sääntelyvallan siirtämistä koskevien säännösten ei näin ollen arvioida olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.

12.4 Arvio säätämisyjärjestyksestä

Edellä tässä luvussa mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella, ja koska sähkömarkkinadirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 3, 5, 14 ja 25 b kohta, 4 §:n 2 momentti, 11 §, 13 §:n 2 momentin 2 ja 2 a kohta, 14 §:n 1 momentti, 16 §, 19 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 31 ja 41 §, 44 §:n 1 momentti, 72 § ja 114 §:n 4 momentti sekä
lisätään 3 §:ään uusi 4 b, 5 b ja 32 c kohta, lakiin uusi 4 a §, 13 §:n 2 momenttiin uusi 2 b kohta sekä lakiin uusi 20 b, 20 c ja 51 a § seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tämän lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovelletaan luvanvaraista sähköverkkotoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jolla on hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa sähköverkkoa, *jollei jäljempänä toisin säädetä tai jollei* Energiavirasto ole päätöksellään vapauttanut verkonhaltijaa luvanvaraisuudesta.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *suurjännitteisellä jakeluverkolla* nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin paikallista tai alueellista sähköverkkoa tai -johtoa, joka ei ole *sähköntuotannon liittymisverkko tai liittymisjohto* ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa;

4 b) *sähköntuotannon liittymisverkolla* sähköverkkoa, jolla kaksi tai useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus liittyvät yhteisellä liittymällä ja mahdollisella varasyöttöyhteydellä sähköverkkoon ja joka on mainittua sähköverkkoa käyttävän yhden tai useamman sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan tai näiden määräysvallassa olevan yrityksen hallinnassa;

5) *liittymisjohdolla* sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jolla liitetään sähköverkkoon liittyjän tai liittyjien:

- a) *sähkönkäyttökohde;*
 - b) *voimalaitoskokonaisuus; tai*
 - c) *yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto;*
-

5 b) voimalaitoskokonaisuudella rajatulla maa-alueella tai rajatulla merialueen osalla sijaitsevaa:

- a) yhtä voimalaitosta;
- b) kahta tai useampaa voimalaitosta, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden; tai
- c) yhtä tai useampaa voimalaitosta sekä niihin kytkeytyvää yhtä tai useampaa energiavarastoa, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden.

14) pienimuotoisella sähköntuotannolla voimalaitoskokonaisuutta, jonka teho on alle yksi megavolttiampeeria;

25 b) mittausalueella kantaverkkoa, suurjännitteistä jakeluverkkoa, jakeluverkkoa, suljettua jakeluverkkoa, sähköntuotannon liittymisverkkoa ja niiden osaa sekä sellaista kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköverkkoa, joka muodostaa oman selvitysalueensa taseselvityksessä;

32 c) joustavalla liittymissopimuksella jakeluverkkoon, suurjännitteiseen jakeluverkkoon tai kantaverkkoon liittymistä koskevaa sopimusta, jonka ehtoissa on sovittu rajoituksista liittymispisteen taatulle teholle tai verkonhaltijan toteuttamasta liittymän sähkönkäytön tai sähkönsyötön ohjaamisesta.

4 §

Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus

Luvanvaraista ei ole:

- 1) sähköverkkotoiminta, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähkötoimitusta;
- 2) erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähkötoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkökäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon;
- 3) sähkön kuljettaminen liittymisjohdossa tai liittymän varasyöttöyhteydessä;
- 4) sähkön kuljettaminen sähköntuotannon liittymisverkossa, jossa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille.

4 a §

Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskeva ennakkotieto

Energiavirasto voi kirjallisesta hakemuksesta antaa yksittäistapausta koskevan ennakkotiedon siitä, onko sähköverkkotoimintaa varten haettava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu sähköverkkolupa. Hakemuksessa on esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Ennakkotietoa ei anneta, jos samaa toimintaa koskien on vireillä sähköverkkolupaa koskeva hakemus tai jos asia on jo Energiaviraston toimesta ratkaistu.

Ennakkotietoa koskevaa voimassa olevaa päätöstä on hakijan vaatimuksesta noudatettava sovellettaessa tätä lakia, jos:

- 1) hakija on esittänyt ennakkotiedon antamista varten oikeat ja riittävät tiedot;
- 2) hakija ei ole toteuttanut toimintaansa olennaisesti toisin kuin ennakkotietoa koskevassa hakemuksessa on esitetty; ja
- 3) ennakkotiedon sisältöön vaikuttava lainsäädäntö ei ole muuttunut.

Tarkempia säännöksiä ennakkotietoa koskevasta hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa myönnetään hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa, jossa ei toimiteta sähköä kuluttajille, jos:

1) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden;

2) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien tuotantoprosessien raaka-aineet ja lopputuotteet liittyvät olennaisesti toisiinsa tai niiden tuotantoprosessi muulla tavoin muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden; tai

3) kyseisessä verkossa jaellaan sähköä ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle taikka niihin omistussuhteessa oleville yrityksille.

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupaa ei kuitenkaan saa myöntää hakijalle, jonka sähköverkossa toimitetaan sähköä kuluttajille, ellei kysymyksessä ole sähköntoimitus pienelle määrälle kuluttajia, joilla on työsuhteeseen perustuvia tai vastaavia yhteyksiä hakijaan.

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään suurjännitteisestä jakeluverkosta ja jakeluverkosta sekä jakeluverkonhaltijasta, ellei erikseen toisin säädetä. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään sähköverkkoluvan myöntämisestä. *Suljetun jakeluverkon sähköverkkoluvan hakijaan ei sovelleta 6 §:n 3–5 kohdassa säädettyjä sähköverkkoluvan hakijaa koskevia vaatimuksia.*

13 §

Jakeluverkon rakentaminen

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

[1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla sähkönkäyttökohde taikka yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon;]

2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla voimalaitoskokonaisuus liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla jaellaan sähköä erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkönkäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon;

2 b) kysymyksessä on sähköntuotannon liittymisverkko, jossa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille;

14 §

Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen

Nimellijännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupa. Hankeluvan myöntää Energiavirasto. Jos hakemuksen kohteena on sähköjohto, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain

(1058/2004) 3 a §:ssä tarkoitettu sähköjohto, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, hankeluvan myöntää valtioneuvosto yleisistunnossaan. Valtakunnan rajan ylittävän tai Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavan sähköjohdon rakentamiseen myönnetyn hankeluvan siirtämiseen toiselle on haettava uusi hankelupa.

16 §

Hankeluvan myöntäminen

Hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohdon rakentaminen on sähkön siirron turvaamiseksi tarpeellista. Jos hakemuksen kohteena on sähköjohto, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettu sähköjohto, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että sähköjohdon rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Jos hakemus ei koske sähköjohtoa, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettua sähköjohtoa, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, on hankelupa 1 momentin estämättä myönnettävä:

1) liittymisjohdolle, jolla *sähkökäyttökohde, voimalaitoskokonaisuus* tai yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

2) sähköjohdolle, jonka jakeluverkonhaltija rakentaa vastualueellaan tai vastualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat toisiinsa tai jakeluverkonhaltijan sähköverkon toiseen sähköverkkoon.

3) *erilliselle linjalle.*

Hankelupaan voidaan liittää luvan edellytysten kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja.

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee *toiminta-alueellaan* riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

20 §

Liittämismvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkökäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. *Liittymän syöttöteho sähköverkkoon tai ottoteho sähköverkosta ei kuitenkaan saa ylittää suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta, jonka sähköjärjestelmä kestää käyttövarmuutta vaarantamatta.* Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

20 b §

Joustavat liittymissopimukset

Verkonhaltija voi tarjota joustavia liittymissopimuksia sellaisissa sähköverkkonsa osissa, joissa verkon kapasiteettia on saatavilla rajoitetusti tai ei lainkaan uusia liittymiä tai olemassa olevan liittymän suurentamista varten ja joissa liittymän tarvitseman liittymän toteuttaminen edellyttää verkon kehittämistä.

Joustavassa liittymissopimuksessa on todettava:

- 1) enimmäisarvot kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja verkosta otolle sekä joustavasta lisäsyötön ja -oton kapasiteetista;
- 2) kiinteään ja joustavaan syötön ja oton kapasiteettiin sovellettavien verkkomaksujen määrittämisperusteet;
- 3) joustavan liittymissopimuksen voimassaoloaika ja koko pyydetyn kiinteän kapasiteetin liitännän myöntämiselle ennakoitu päivämäärä.

Liittymän, jolla on joustava liittymissopimus, on asennettava liittymään luotettavaksi todettu tehonohjausjärjestelmä.

Joustava liittymissopimus ei saa viivästyttää verkon kehittämistä. Joustavasta liittymissopimuksesta tulee siirtyä kiinteään liittymissopimukseen verkon kehittämisen myötä.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista joustavan liittymissopimuksen ehdoista, 3 momentissa tarkoitettua tehonohjausjärjestelmästä sekä 4 momentin mukaisista joustavan liittymissopimuksen tarjoamisen edellytyksistä.

20 c §

Pysyvästi joustavat liittymissopimukset

Sähköverkon osissa, joissa Energiavirasto on verkonhaltijan hakemukseen perustuvalla päätöksellään katsonut verkon kehittämisen olevan tehon vaihtoehto, joustavia liittymissopimuksia voidaan uusien liittymien toteuttamiseksi tai olemassa olevien liittymien suurentamiseksi liittymän suostumuksella tehdä 20 b §:n 4 momentista poiketen pysyvinä ratkaisuin. Päätöksessä on yksilöitävä sen perusteena olevat verkkokomponentit.

Pysyvästi joustavassa liittymissopimuksessa on todettava:

- 1) edellä 1 momentissa tarkoitettujen verkkokomponenttien, joihin pysyvästi joustavan liittymissopimuksen tekeminen perustuu;
- 2) enimmäisarvot kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja verkosta otolle sekä joustavasta lisäsyötön ja -oton kapasiteetista;
- 3) kiinteään ja joustavaan syötön ja oton kapasiteettiin sovellettavien verkkomaksujen määrittämisperusteet;
- 4) pysyvästi joustavan liittymissopimuksen voimassaoloaika tai voimassaolon määräytymisperuste.

Liittymän, jolla on pysyvästi joustava liittymissopimus, on asennettava liittymään luotettavaksi todettu tehonohjausjärjestelmä.

Energiavirasto voi verkonhaltijan tai liittymän hakemuksesta taikka omasta aloitteestaan peruuttaa 1 momentissa tarkoitettua päätöksensä tai muuttaa päätöksessä tarkoitettua verkon osan ulottuvuutta, jos päätöksen tarkoittamassa verkon osassa olosuhteet ovat muuttuneet rajoituksen aiheuttaneissa verkkokomponenteissa siten, että 1 momentissa tarkoitettua päätöksen antamisen edellytykset eivät enää täyty. Energiaviraston on peruutuspäätöksessään määrättävä sekä verkonhaltijan että verkon osan liittymien kannalta kohtuullinen siirtymäaika, jonka päätyttyä verkonhaltijan on tehtävä verkon osassa tavanomaisiin ehtoihin perustuvia liittymissopimuksia.

Liittymissopimukseen, johon Energiaviraston päätös vaikuttaa, sovelletaan mainittuna siirtymäaikana 20 b §:n 2–4 momentin säännöksiä.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista pysyvästi joustavan liittymissopimuksen ehtoista ja 3 momentissa tarkoitettua tehonohjausjärjestelmästä.

31 §

Kantaverkon määritelmä ja kantaverkkoon kuuluvien sähköjohtojen ja laitteistojen nimeäminen

Kantaverkkoa ovat:

1) nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdoista, sähköasemista ja muista laitteistoista koostuva valtakunnallinen yhtenäinen sähkön siirtoverkko 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja suurjännitteisiä jakeluverkkoja lukuun ottamatta;

2) kantaverkonhaltijan hallinnassa oleva, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin rajayhdysjohto.

Kantaverkonhaltijan on nimettävä ja julkaistava kantaverkkoonsa kuuluvat sähköjohdot, sähköasemat ja muut laitteistot kunkin siirtopalvelujen hinnoittelua koskevan valvontajakson ajaksi viimeistään yhdeksän kuukautta ennen valvontajakson alkamista. Kantaverkonhaltijan on ennen nimeämistä varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä nimeämisehdotuksesta. Kantaverkonhaltija voi poistaa julkaisemastaan nimeämispäätöksestä sähköjohtoja, sähköasemia ja muita laitteistoja ennen seuraavan valvontajakson alkamista vain painavasta syystä.

Kantaverkonhaltijan nimeämispäätös ja sen muutokset on toimitettava *Energiavirastolle*. *Energiavirastolla* on oikeus kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia kantaverkonhaltijaa tekemään muutoksia nimeämispäätökseen, jos päätös ei ole lainmukainen.

Kantaverkonhaltijan verkkopalvelun sopimuspuolella on oikeus saattaa kantaverkonhaltijan julkaiseman nimeämispäätöksen tai sen muutoksen lainmukaisuus *Energiaviraston ratkaistavaksi riitojenratkaisumenettelyssä* kuukauden kuluessa siitä, kun kantaverkonhaltija on julkaissut päätöksensä. *Riitojenratkaisumenettelyyn sovelletaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 29 §:ssä säädettyä menettelyä.*

41 §

Kantaverkon kehittämissuunnitelma

Järjestelmävaraavan kantaverkonhaltijan on laadittava valtakunnallista yhtenäistä sähkön siirtoverkkoonsa ja hallinnassaan olevia rajayhdysjohtoja sekä niiden yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma. Muun kantaverkonhaltijan on laadittava kantaverkkoonsa ja sen yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma. Kantaverkonhaltijan on käytettävä kehittämissuunnitelmaa pohjana sähkökauppa-asetuksessa säädetyn unionin laajuisen verkon kehittämissuunnitelman laatimisessa. Kehittämissuunnitelma on päivitettävä kahden vuoden välein.

Kehittämissuunnitelmaan on sisällytettävä:

1) suunnitelma investoinneista, joiden toteuttaminen johtaa 19 §:n 1 momentissa tarkoitettun verkon kehittämisvelvollisuuden ja kantaverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseen;

2) suunnitelma rajayhdysjohtoja koskevista investoinneista, jotka ovat tarpeen tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille sähkömarkkinoille sekä Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoille;

3) selvitys kehittämissuunnitelman laatimisessa käytetyistä menetelmistä sekä suunnitelman perustana olevista, sähkön kulutuksen ja tuotannon kehitystä koskevista ennusteista ja muista oletuksista.

Kehittämissuunnitelma on julkaistava. Kantaverkonhaltijan on ennen kehittämissuunnitelman julkaisemista varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä kehittämissuunnitelmasta.

Kehittämissuunnitelma ja kuulemisen tulokset on toimitettava Energiavirastolle. Energiavirastolla on oikeus kuuden kuukauden kuluessa suunnitelman vastaanottamisesta vaatia kantaverkonhaltijaa tekemään muutoksia kehittämissuunnitelmaan, jos:

1) kehittämissuunnitelma ei täytä 1 ja 2 momentissa säädetyjä vaatimuksia; tai

2) on syytä epäillä, että kehittämissuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet eivät johda 40 §:ssä säädettyjen vaatimusten täyttämiseen.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä kehittämissuunnitelmassa annettavista tiedoista, suunnitelman toimittamisesta Energiavirastolle sekä 3 momentissa tarkoitetun kuulemisen järjestämisestä.

44 §

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualue

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen *kuuluvat* valtakunnan alue Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta ja Suomen talousvyöhyke.

51 a §

Erityissäännökset verkon kehittämisvelvollisuudesta suurjännitteisessä jakeluverkossa ja jakeluverkossa

Sen lisäksi, mitä 19 §:ssä säädetään verkonhaltijan kehittämisvelvollisuudesta, suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ja jakeluverkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan kehittää sähköverkkoaan kahden tai useamman erillisen voimalaitoskokonaisuuden liittämiseksi sähköverkkoon verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

Suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ja jakeluverkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan kehittää 19 §:ssä ja 1 momentissa säädetyllä tavalla uutta suurjännitteistä jakeluverkkoa verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti, jos tämä ei ole verkonhaltijan teknisiin, taloudellisiin ja organisatorisiin voimavaroihin nähden taikka verkonhaltijan verkon muiden käyttäjien kannalta kohtuutonta.

72 §

*Loppukäyttäjän mahdollisuus sähkötoimitukseen **sähköverkon** kautta*

Kiinteistönhaltijan on huolehdittava siitä, että loppukäyttäjällä on mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja *sähkötoimitussopimus*, jossa sähkötoimitus tapahtuu *sähköverkonhaltijan sähköverkon* kautta. Kiinteistönhaltijan tulee luovuttaa loppukäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen sähköverkkoon. Jos *sähkön mittaus on järjestetty kiinteistössä siten, että sähkö toimitetaan loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon* kautta, on loppukäyttäjän korvattava kiinteistönhaltijalle sähkön mittaukseen liittyvistä muutostöistä aiheutuvat kustannukset *päätäessään ostaa sähkösä sähköverkon* kautta.

114 §

Muutoksenhaku

Valtioneuvoston 14 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Lain 20 §:n 1 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin liittymissopimuksiin.
Paikalliseen tai alueelliseen nimellijännitteeltään 400 kilovoltin sähköverkkoon tai -johtoon, joka on otettu käyttöön 1 päivän syyskuuta 2013 ja lain voimaantulon välisenä aikana tai jota koskeva investointi on sisällytetty 1 päivän syyskuuta 2013 ja lain voimaantulon välisenä aikana julkaistuun sähkömarkkinalain 41 §:ssä tarkoitettuun kantaverkon kehittämissuunnitelmaan, sovelletaan kuitenkin lain voimaantullessa voimassa olleita 3 §:n 3 kohdan sekä 19 ja 31 §:n säännöksiä.
Ennen lain voimaantuloa rakennettuihin liittymisjohtoihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maakaasumarkkinalain (587/2017) 12 §:n 1 momentti ja 96 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 245/2023, seuraavasti:

12 §

Hankelupa valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen

Valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupa. Hankeluvan myöntää valtioneuvosto yleisistunnossaan. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

96 §

Muutoksenhaku

Valtioneuvoston 12 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 3, 5, 14 ja 25 b kohta, 4 §:n 2 momentti, 11 §, 13 §:n 2 momentin 2 ja 2 a kohta, 14 §:n 1 momentti, 16 §, 19 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 31 ja 41 §, 44 §:n 1 momentti, 72 § ja 114 §:n 4 momentti sekä
lisätään 3 §:ään uusi 4 b, 5 b ja 32 c kohta, lakiin uusi 4 a §, 13 §:n 2 momenttiin uusi 2 b kohta sekä lakiin uusi 20 b, 20 c ja 51 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tämän lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovelletaan luvanvaraista sähköverkkotoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jolla on hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa sähköverkkoa, jollei Energiavirasto ole päätöksellään vapauttanut verkonhaltijaa luvanvaraisuudesta.

Tämän lain verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovelletaan luvanvaraista sähköverkkotoimintaa harjoittavaan elinkeinonharjoittajaan, jolla on hallinnassaan Suomessa sijaitsevaa sähköverkkoa, *jollei jäljempänä toisin säädetä tai* jollei Energiavirasto ole päätöksellään vapauttanut verkonhaltijaa luvanvaraisuudesta.

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *suurjännitteisellä jakeluverkolla* nimellisjännitteeltään 110 kilovoltin paikallista tai alueellista sähköverkkoa tai -johtoa, joka ei ole liittymisjohto ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa;

3) *suurjännitteisellä jakeluverkolla* nimellisjännitteeltään *vähintään* 110 kilovoltin paikallista tai alueellista sähköverkkoa tai -johtoa, joka ei ole *sähkötuotannon liittymisverkko tai* liittymisjohto ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa;

(uusi)

4 b) *sähkötuotannon liittymisverkolla* sähköverkkoa, jolla kaksi tai useampi erillinen voimalaitoskokonaisuus liittyvät yhteisellä liittymällä ja mahdollisella

varasyöttöyhteydellä sähköverkkoon ja joka on mainittua sähköverkkoa käyttävän yhden tai useamman sähköntuottajan tai energiavaraston haltijan tai näiden määräysvallassa olevan yrityksen hallinnassa;

5) liittymisjohdolla yhtä sähkönkäyttöpaikkaa tai energiavarastoa taikka yhtä tai useampaa voimalaitosta varten rakennettua sähköjohtoa, jolla liittyjä tai liittyjät liitetään sähköverkkoon;

5) liittymisjohdolla sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jolla liitetään sähköverkkoon liittyjän tai liittyjien:

- a) sähkönkäyttökohde;
- b) voimalaitoskokonaisuus; tai
- c) yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto;

(uusi)

5 b) **voimalaitoskokonaisuudella** rajatulla maa-alueella tai rajatulla merialueen osalla sijaitsevaa:

- a) yhtä voimalaitosta;
- b) kahta tai useampaa voimalaitosta, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden; tai
- c) yhtä tai useampaa voimalaitosta sekä niihin kytkeytyvää yhtä tai useampaa energiavarastoa, jotka muodostavat yhtenäisen toiminnallisen kokonaisuuden.

14) pienimuotoisella sähköntuotannolla voimalaitosta tai usean voimalaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, jonka teho on enintään kaksi megavoltttiampeeria;

14) pienimuotoisella sähköntuotannolla voimalaitoskokonaisuutta, jonka teho on alle yksi megavoltttiampeeria;

25 b) mittausalueella kantaverkkoa, suurjännitteistä jakeluverkkoa, jakeluverkkoa, suljettua jakeluverkkoa ja niiden osaa sekä sellaista kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköverkkoa, joka muodostaa oman selvitysalueensa taseselvityksessä;

25 b) mittausalueella kantaverkkoa, suurjännitteistä jakeluverkkoa, jakeluverkkoa, suljettua jakeluverkkoa, sähköntuotannon liittymisverkkoa ja niiden osaa sekä sellaista kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköverkkoa, joka muodostaa oman selvitysalueensa taseselvityksessä;

(uusi)

32 c) **joustavalla liittymissopimuksella** jakeluverkkoon, suurjännitteiseen jakeluverkkoon tai kantaverkkoon liittymistä koskevaa sopimusta, jonka ehdoissa on sovittu rajoituksista liittymispisteen taatulle teholle tai verkonhaltijan toteuttamasta liittymän sähkönkäytön tai sähkönsyötön ohjaamisesta.

4 §

Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus

Luvanvaraista ei ole:

- 1) sähköverkkotoiminta, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähkötoimitusta;
- 2) erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu, jos jaeltava sähkö on tuotettu pienimuotoisessa sähköntuotannossa.

(uusi)

(uusi)

4 §

Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus

Luvanvaraista ei ole:

- 1) sähköverkkotoiminta, jossa sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähkötoimitusta;
- 2) erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu *erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkönkäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon;*
- 3) *sähkön kuljettaminen liittymisjohdossa tai liittyjän varasyöttöyhteydessä;*
- 4) *sähkön kuljettaminen sähköntuotannon liittymisverkossa, jossa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille.*

4 a §

Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskeva ennakkotieto

Energiavirasto voi kirjallisesta hakemuksesta antaa yksittäistapausta koskevan ennakkotiedon siitä, onko sähköverkkotoimintaa varten haettava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu sähköverkkolupa. Hakemuksessa on esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Ennakkotietoa ei anneta, jos samaa toimintaa koskien on vireillä sähköverkkolupaa koskeva hakemus tai jos asia on jo Energiaviraston toimesta ratkaistu.

Ennakkotietoa koskevaa voimassa olevaa päätöstä on hakijan vaatimuksesta noudatettava sovellettaessa tätä lakia, jos:

- 1) *hakija on esittänyt ennakkotiedon antamista varten oikeat ja riittävät tiedot;*
- 2) *hakija ei ole toteuttanut toimintaansa olennaisesti toisin kuin ennakkotietoa koskevassa hakemuksessa on esitetty; ja*
- 3) *ennakkotiedon sisältöön vaikuttava lainsäädäntö ei ole muuttunut.*

Tarkempia säännöksiä ennakkotietoa koskevasta hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

11 §

11 §

*Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa**Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa*

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa myönnetään hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa, jossa ei toimiteta sähköä kuluttajille, jos:

1) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot tai tuotantoprosessi muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden; tai
(uusi)

2) kyseisessä verkossa jaellaan sähköä ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle taikka niihin omistussuhteessa oleville yrityksille.

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupaa ei kuitenkaan saa myöntää hakijalle, jonka sähköverkossa toimitetaan sähköä kuluttajille, ellei kysymyksessä ole sähköntoimitus pienelle määrälle kuluttajia, joilla on työsuhteeseen perustuvia tai vastaavia yhteyksiä hakijaan.

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään suurjännitteisestä jakeluverkosta ja jakeluverkosta sekä jakeluverkonhaltijasta, ellei erikseen toisin säädetä. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään sähköverkkoluvan myöntämisestä.

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupa myönnetään hakemuksesta hakijalle, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa maantieteellisesti rajatulla teollisuus- tai elinkeinoalueella taikka yhteisiä palveluja tarjoavalla alueella sijaitsevassa jakeluverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa, jossa ei toimiteta sähköä kuluttajille, jos:

1) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien toiminnot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden;

2) erityisistä teknisistä tai turvallisuuteen liittyvistä syistä kyseisen verkon käyttäjien tuotantoprosessien raaka-aineet ja lopputuotteet liittyvät olennaisesti toisiinsa tai niiden tuotantoprosessi muulla tavoin muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden; tai

3) kyseisessä verkossa jaellaan sähköä ensisijaisesti verkon omistajalle tai verkonhaltijalle taikka niihin omistussuhteessa oleville yrityksille.

Suljetun jakeluverkon sähköverkkolupaa ei kuitenkaan saa myöntää hakijalle, jonka sähköverkossa toimitetaan sähköä kuluttajille, ellei kysymyksessä ole sähköntoimitus pienelle määrälle kuluttajia, joilla on työsuhteeseen perustuvia tai vastaavia yhteyksiä hakijaan.

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään suurjännitteisestä jakeluverkosta ja jakeluverkosta sekä jakeluverkonhaltijasta, ellei erikseen toisin säädetä. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään sähköverkkoluvan myöntämisestä. *Suljetun jakeluverkon sähköverkkoluvan hakijaan ei sovelleta 6 §:n 3–5 kohdassa säädettyjä sähköverkkoluvan hakijaa koskevia vaatimuksia.*

Jakeluverkon rakentaminen

Jakeluverkon rakentaminen

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla yksi tai useampi voimalaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla liitetään pienimuotoista sähköntuotantoa sähkönkäyttöpaikkaan tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon;

(uusi)

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

[1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla sähkönkäyttökohde taikka yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon;]

2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla voimalaitoskokonaisuus liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla jaellaan sähköä erilliselle asiakkaalle, tuottajan ja sähköntoimittajan omiin tiloihin, tytäryrityksille tai asiakkaille tämän tai näiden sähkönkäyttökohteeseen tai suljettuun jakeluverkkoon;

2 b) kysymyksessä on sähköntuotannon liittymisverkko, jossa sähköä ei toimiteta tukkuasiakkaille tai loppukäyttäjille;

Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen

Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen

Nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa Energiamarkkinavirastolta. Valtakunnan rajan ylittävän, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on pyydettävä hankelupa ministeriöltä. Valtakunnan rajan ylittävän sähköjohdon rakentamiseen myönnettyä hankelupaa ei voida siirtää toiselle.

Nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupa. Hankeluvan myöntää Energiavirasto. Jos hakemuksen kohteena on sähköjohto, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 3 a §:ssä tarkoitettu sähköjohto, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle, hankeluvan myöntää valtioneuvosto yleisistunnossaan. Valtakunnan rajan ylittävän tai Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle johtavan sähköjohdon rakentamiseen myönnetyn hankeluvan siirtämiseen toiselle on haettava uusi hankelupa.

16 §

Hankeluvan myöntäminen

Hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohdon rakentaminen on sähkösiirron turvaamiseksi tarpeellista. Valtakunnan rajan ylittävän sähköjohdon hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että sähköjohdon rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Jos hakemus ei koske valtakunnan rajan ylittävää sähköjohtoa, on hankelupa 1 momentin estämättä myönnettävä:

1) liittymisjohdolle, jolla sähkönkäyttöpaikka taikka yksi tai useampi voimalaitos liitetään lähimpään nimellijännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

2) sähköjohdolle, jonka jakeluverkonhaltija rakentaa vastuualueellaan tai vastuualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat toisiinsa tai jakeluverkonhaltijan sähköverkon toiseen sähköverkkoon.

(uusi)

Hankelupaan voidaan liittää luvan edellytysten kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja.

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee riittävän hyvälaatuisen sähkönsaannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää

16 §

Hankeluvan myöntäminen

Hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohdon rakentaminen on sähkösiirron turvaamiseksi tarpeellista. *Jos hakemuksen kohteena on sähköjohto, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettu sähköjohto, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle,* hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että sähköjohdon rakentaminen on muutoinkin sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Jos hakemus ei koske *sähköjohtoa, joka ylittää valtakunnan rajan, tai Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 a §:ssä tarkoitettua sähköjohtoa, joka johtaa Suomen talousvyöhykkeeltä toiseen valtioon tai toisen valtion talousvyöhykkeelle,* on hankelupa 1 momentin estämättä myönnettävä:

1) liittymisjohdolle, jolla *sähkönkäyttökohde, voimalaitoskokonaisuus* tai yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään lähimpään nimellijännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

2) sähköjohdolle, jonka jakeluverkonhaltija rakentaa vastuualueellaan tai vastuualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat toisiinsa tai jakeluverkonhaltijan sähköverkon toiseen sähköverkkoon.

3) *erilliselle linjalle.*

Hankelupaan voidaan liittää luvan edellytysten kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja.

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee *toiminta-alueellaan* riittävän hyvälaatuisen sähkönsaannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää,

Voimassa oleva laki

sähköverkkooan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

20 §

Liittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkökäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Ehdotus

käyttää ja kehittää sähköverkkooan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

20 §

Liittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkökäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. *Liittymän syöttöteho sähköverkkoon tai ottoteho sähköverkosta ei kuitenkaan saa ylittää suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta, jonka sähköjärjestelmä kestää käyttövarmuutta vaarantamatta.* Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

20 b §

Joustavat liittymissopimukset

Verkonhaltija voi tarjota joustavia liittymissopimuksia sellaisissa sähköverkkonsa osissa, joissa verkon kapasiteettia on saatavilla rajoitetusti tai ei lainkaan uusia liittymiä tai olemassa olevan liittymän suurentamista varten ja joissa liittymän tarvitseman liittymän toteuttaminen edellyttää verkon kehittämistä.

Joustavassa liittymissopimuksessa on todettava:

1) enimmäisarvot kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja verkosta otolle sekä joustavasta lisäsyötön ja -oton kapasiteetista;

2) kiinteään ja joustavaan syötön ja oton kapasiteettiin sovellettavien verkkomaksujen määrittämisperusteet;

3) joustavan liittymissopimuksen voimassaoloaika ja koko pyydetyn kiinteän

(uusi)

kapasiteetin liitännän myöntämiselle ennakoitu päivämäärä.

Liittyjän, jolla on joustava liittymissopimus, on asennettava liittymään luotettavaksi todettu tehonohjausjärjestelmä.

Joustava liittymissopimus ei saa viivästyttää verkon kehittämistä. Joustavasta liittymissopimuksesta tulee siirtyä kiinteään liittymissopimukseen verkon kehittämisen myötä.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista joustavan liittymissopimuksen ehdoista, 3 momentissa tarkoitetuista tehonohjausjärjestelmästä sekä 4 momentin mukaisista joustavan liittymissopimuksen tarjoamisen edellytyksistä.

20 c §

(uusi)

Pysyvästi joustavat liittymissopimukset

Sähköverkon osissa, joissa Energiavirasto on verkonhaltijan hakemukseen perustuvalla päätöksellään katsonut verkon kehittämisen olevan tehon vaihtoehto, joustavia liittymissopimuksia voidaan uusien liittymien toteuttamiseksi tai olemassa olevien liittymien suurentamiseksi liittyjän suostumuksella tehdä 20 b §:n 4 momentista poiketen pysyvinä ratkaisuin. Päätöksessä on yksilöitävä sen perusteena olevat verkkokomponentit.

Pysyvästi joustavassa liittymissopimuksessa on todettava:

1) edellä 1 momentissa tarkoitetut verkkokomponentit, joihin pysyvästi joustavan liittymissopimuksen tekeminen perustuu;

2) enimmäisarvot kiinteälle sähkön syötölle verkkoon ja verkosta otolle sekä joustavasta lisäsyötön ja -oton kapasiteetista;

3) kiinteään ja joustavaan syötön ja oton kapasiteettiin sovellettavien verkkomaksujen määrittämisperusteet;

4) pysyvästi joustavan liittymissopimuksen voimassaoloaika tai voimassaolon määräytymisperuste.

Liittyjän, jolla on pysyvästi joustava liittymissopimus, on asennettava liittymään luotettavaksi todettu tehonohjausjärjestelmä.

Energiavirasto voi verkonhaltijan tai liittyjän hakemuksesta taikka omasta aloitteestaan peruuttaa 1 momentissa tarkoitetun päätöksensä tai muuttaa päätöksessä tarkoitetun verkon osan ulottuvuutta, jos päätöksen tarkoittamassa verkon osassa olosuhteet ovat muuttuneet rajoituksen aiheuttaneissa verkkokomponenteissa siten, että 1 momentissa tarkoitetun päätöksen antamisen edellytykset eivät enää täyty. Energiaviraston on peruutuspäätöksessään määrättävä sekä verkonhaltijan että verkon osan liittyjien kannalta kohtuullinen siirtymäaika, jonka päätyttyä verkonhaltijan on tehtävä verkon osassa tavanomaisiin ehtoihin perustuvia liittymissopimuksia. Liittymissopimukseen, johon Energiaviraston päätös vaikuttaa, sovelletaan mainittuna siirtymäaikana 20 b §:n 2–4 momentin säännöksiä.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista pysyvästi joustavan liittymissopimuksen ehdoista ja 3 momentissa tarkoitettusta tehonohjausjärjestelmästä.

31 §

Kantaverkon määritelmä ja kantaverkkoon kuuluvien sähköjohtojen ja laitteistojen nimeäminen

Kantaverkkoa ovat:

1) nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdoista, sähköasemista ja muista laitteistoista koostuva valtakunnallinen yhtenäinen sähkön siirtoverkko;

2) kantaverkonhaltijan hallinnassa oleva, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin rajayhdysjohto.

Kantaverkonhaltijan on nimettävä ja julkaistava kantaverkkoonsa kuuluvat sähköjohdot, sähköasemat ja muut laitteistot kunkin siirtopalvelujen hinnoittelua koskevan valvontajakson ajaksi viimeistään yhdeksän kuukautta ennen valvontajakson alkamista. Kantaverkonhaltijan on ennen nimeämistä varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan

31 §

Kantaverkon määritelmä ja kantaverkkoon kuuluvien sähköjohtojen ja laitteistojen nimeäminen

Kantaverkkoa ovat:

1) nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdoista, sähköasemista ja muista laitteistoista koostuva valtakunnallinen yhtenäinen sähkön siirtoverkko 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja suurjännitteisiä jakeluverkkoja lukuun ottamatta;

2) kantaverkonhaltijan hallinnassa oleva, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin rajayhdysjohto.

Kantaverkonhaltijan on nimettävä ja julkaistava kantaverkkoonsa kuuluvat sähköjohdot, sähköasemat ja muut laitteistot kunkin siirtopalvelujen hinnoittelua koskevan valvontajakson ajaksi viimeistään yhdeksän kuukautta ennen valvontajakson alkamista. Kantaverkonhaltijan on ennen nimeämistä varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan

liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä nimeämisehdotuksesta. Kantaverkonhaltija voi poistaa julkaisemastaan nimeämispäätöksestä sähköjohtoja, sähköasemia ja muita laitteistoja ennen seuraavan valvontajakson alkamista vain painavasta syystä.

Kantaverkonhaltijan nimeämispäätös ja sen muutokset on toimitettava Energiamarkkinavirastolle. Energiamarkkinavirastolla on oikeus kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia kantaverkonhaltijaa tekemään muutoksia nimeämispäätökseen, jos päätös ei ole lainmukainen.

Kantaverkonhaltijan verkkopalvelun sopimuspuolella on oikeus saattaa kantaverkonhaltijan julkaiseman nimeämispäätöksen tai sen muutoksen lainmukaisuus Energiamarkkinaviraston tutkittavaksi kuukauden kuluessa siitä, kun kantaverkonhaltija on julkaissut päätöksensä. Tutkimuspyynnön tekijällä on valitusoikeus Energiamarkkinaviraston tutkimuspyynnön johdosta antamaan päätökseen.

41§

Kantaverkon kehittämissuunnitelma

Kantaverkonhaltijan on laadittava kantaverkkoansa ja sen yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma. Kantaverkonhaltijan on käytettävä kehittämissuunnitelmaa pohjana sähkökauppa-asetuksessa säädetyn unionin laajuisen verkon kehittämissuunnitelman laatimisessa. Kehittämissuunnitelmalla ei ole muita oikeusvaikutuksia kantaverkonhaltijalle, verkon käyttäjille tai kantaverkonhaltijaa valvovalle viranomaisille. Kehittämissuunnitelma on päivitettävä kahden vuoden välein.

Kehittämissuunnitelmaan on sisällytettävä:

1) suunnitelma investoinneista, joiden toteuttaminen johtaa 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun verkon kehittämisvelvollisuuden ja

liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä nimeämisehdotuksesta. Kantaverkonhaltija voi poistaa julkaisemastaan nimeämispäätöksestä sähköjohtoja, sähköasemia ja muita laitteistoja ennen seuraavan valvontajakson alkamista vain painavasta syystä.

Kantaverkonhaltijan nimeämispäätös ja sen muutokset on toimitettava *Energiavirastolle*. *Energiavirastolla* on oikeus kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia kantaverkonhaltijaa tekemään muutoksia nimeämispäätökseen, jos päätös ei ole lainmukainen.

Kantaverkonhaltijan verkkopalvelun sopimuspuolella on oikeus saattaa kantaverkonhaltijan julkaiseman nimeämispäätöksen tai sen muutoksen lainmukaisuus *Energiaviraston ratkaistavaksi riitojenratkaisumenettelyssä* kuukauden kuluessa siitä, kun kantaverkonhaltija on julkaissut päätöksensä. *Riitojenratkaisumenettelyyn sovelletaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 29 §:ssä säädettyä menettelyä.*

41§

Kantaverkon kehittämissuunnitelma

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on laadittava valtakunnallista yhtenäistä sähkön siirtoverkkoansa ja hallinnassaan olevia rajayhdysjohtoja sekä niiden yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma.

Muun kantaverkonhaltijan on laadittava kantaverkkoansa ja sen yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin koskeva kymmenvuotinen kehittämissuunnitelma. Kantaverkonhaltijan on käytettävä kehittämissuunnitelmaa pohjana sähkökauppa-asetuksessa säädetyn unionin laajuisen verkon kehittämissuunnitelman laatimisessa. Kehittämissuunnitelma on päivitettävä kahden vuoden välein.

Kehittämissuunnitelmaan on sisällytettävä:

1) suunnitelma investoinneista, joiden toteuttaminen johtaa 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun verkon kehittämisvelvollisuuden ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kantaverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseen;

2) suunnitelma rajayhdysjohtoja koskevista investoinneista, jotka ovat tarpeen tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille sähkömarkkinoille sekä Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoille;

3) selvitys kehittämissuunnitelman laatimisessa käytetyistä menetelmistä sekä suunnitelman perustana olevista, sähkön kulutuksen ja tuotannon kehitystä koskevista ennusteista ja muista oletuksista.

Kehittämissuunnitelma on julkaistava. Kantaverkonhaltijan on ennen kehittämissuunnitelman julkaisemista varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä kehittämissuunnitelmasta.

(uusi)

kantaverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseen;

2) suunnitelma rajayhdysjohtoja koskevista investoinneista, jotka ovat tarpeen tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille sähkömarkkinoille sekä Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoille;

3) selvitys kehittämissuunnitelman laatimisessa käytetyistä menetelmistä sekä suunnitelman perustana olevista, sähkön kulutuksen ja tuotannon kehitystä koskevista ennusteista ja muista oletuksista.

Kehittämissuunnitelma on julkaistava. Kantaverkonhaltijan on ennen kehittämissuunnitelman julkaisemista varattava verkkonsa käyttäjille sekä asiaan liittyville viranomaisille ja muille sidosryhmille tilaisuus lausua mielipiteensä kehittämissuunnitelmasta.

Kehittämissuunnitelma ja kuulemisen tulokset on toimitettava Energiavirastolle. Energiavirastolla on oikeus kuuden kuukauden kuluessa suunnitelman vastaanottamisesta vaatia kantaverkonhaltijaa tekemään muutoksia kehittämissuunnitelmaan, jos:

1) kehittämissuunnitelma ei täytä 1 ja 2 momentissa säädettyjä vaatimuksia; tai

2) on syytä epäillä, että kehittämissuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet eivät johda 40 §:ssä säädettyjen vaatimusten täyttämiseen.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä kehittämissuunnitelmassa annettavista tiedoista, suunnitelman toimittamisesta Energiavirastolle sekä 3 momentissa tarkoitetun kuulemisen järjestämisestä.

44 §

44 §

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualue

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualue

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen kuuluu valtakunnan alue Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueeseen *kuuluvat* valtakunnan alue Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta ja Suomen talousvyöhyke.

51 a §

(uusi)

*Erityissäännökset verkon
kehittämismvelvollisuudesta suurjännitteisessä
jakeluverkossa ja jakeluverkossa*

Sen lisäksi, mitä 19 §:ssä säädetään verkonhaltijan kehittämismvelvollisuudesta, suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ja jakeluverkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan kehittää sähköverkkoaan kahden tai useamman erillisen voimalaitoskokonaisuuden liittämiseksi sähköverkkoon verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

Suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ja jakeluverkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan kehittää 19 §:ssä ja 1 momentissa säädetyllä tavalla uutta suurjännitteistä jakeluverkkoa verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti, jos tämä ei ole verkonhaltijan teknisiin, taloudellisiin ja organisatorisiin voimavaroihin nähden taikka verkonhaltijan verkon muiden käyttäjien kannalta kohtuutonta.

72 §

72 §

*Loppukäyttäjän mahdollisuus
sähkötoimitukseen jakeluverkon kautta*

*Loppukäyttäjän mahdollisuus
sähkötoimitukseen **sähköverkon** kautta*

Kiinteistönhaltijan on huolehdittava siitä, että loppukäyttäjällä on mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähkömyyntisopimus, jossa sähkötoimitus tapahtuu jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Kiinteistönhaltijan tulee luovuttaa loppukäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen sähköverkkoon. Jos sähkö toimitetaan kiinteistössä loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, on loppukäyttäjän korvattava kiinteistönhaltijalle sähkön mittaukseen liittyvistä muutostöistä aiheutuvat kustannukset siirtyessään ostamaan sähkönsä jakeluverkon kautta.

Kiinteistönhaltijan on huolehdittava siitä, että loppukäyttäjällä on mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähkötoimitussopimus, jossa sähkötoimitus tapahtuu sähköverkonhaltijan sähköverkon kautta. Kiinteistönhaltijan tulee luovuttaa loppukäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen sähköverkkoon. Jos sähkön mittaus on järjestetty kiinteistössä siten, että sähkö toimitetaan loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, on loppukäyttäjän korvattava kiinteistönhaltijalle sähkön mittaukseen liittyvistä muutostöistä aiheutuvat kustannukset *päätäessään ostaa* sähkönsä sähköverkon kautta.

114 §

114 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Ministeriön 14 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Valtioneuvoston 14 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 20 §:n 1 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin liittymissopimuksiin.

Paikalliseen tai alueelliseen nimellisjännitteeltään 400 kilovoltin sähköverkkoon tai -johtoon, joka on otettu käyttöön 1 päivän syyskuuta 2013 ja lain voimaantulon välisenä aikana tai jota koskeva investointi on sisällytetty 1 päivän syyskuuta 2013 ja lain voimaantulon välisenä aikana julkaistuu sähkömarkkinalain 41 §:ssä tarkoitettuun kantaverkon kehittämissuunnitelmaan, sovelletaan kuitenkin lain voimaantullessa voimassa olleita 3 §:n 3 kohdan sekä 19 ja 31 §:n säännöksiä.

Ennen lain voimaantuloa rakennettuihin liittymisjohtoihin sovelletaan lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maakaasumarkkinalain (587/2017) 12 §:n 1 momentti ja 96 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 245/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Hankelupa valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen

Hankelupa valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen

Valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupaa työ- ja elinkeinoministeriöltä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

Valtakunnan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupa. *Hankeluvan myöntää valtioneuvosto yleisistunnossaan.* Valtioneuvoston asetuksella *voidaan antaa tarkempia säännöksiä* lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä.

96 §

96 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Työ- ja elinkeinoministeriön 12 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Valtioneuvoston 12 §:n nojalla tekemään päätökseen ja markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

**TYÖRYHMÄN EHDOTUS ALUEELLISTEN SJOITTUMISSIGNAALIN
HYÖDYNTÄMISESTÄ KULUTUKSEN JA TUOTANNON LIITTÄMISESSÄ
KANTAVERKKOON JA SUURJÄNNITTEISEEN JAKELUVERKKOON**

1 Nykytila ja sen arviointi

Historiallisesti tarkasteltuna sähkön kysyntä on viime vuosina säilynyt tasaisesti noin 80 TWh:n tasolla. Julkisesti ilmoitettuihin vihreän siirtymän hankkeisiin perustuvan AFRY:n analyysin¹⁷ mukaan sähkön kysyntä kasvaisi kuitenkin yli 60 TWh vuoteen 2040 mennessä. Kasvun taustalla vaikuttavista tekijöistä merkittävin arvioidaan olevan vedyn lisääntyvä tuotanto. Lisäksi esimerkiksi vihreän teräksen tuotannolla arvioidaan olevan merkittävästi sähkön kysyntää lisäävä vaikutus. Sähkönkulutus ei lisäännä tasaisesti eri puolilla Suomea, vaan sähkön kulutus ja tuotanto ovat eriytyneissä yhä enemmän eri puolille Suomea energiamurroksen myötä.

Vastaavasti Afryn esittämän analyysin mukaan asennetun tuulivoimakapasiteetin arvioidaan lisääntyvän huomattavasti jo vuoteen 2030 mennessä. Afryn skenaariossa maatuulivoiman kasvu ajaa tuulivoiman kokonaiskapasiteetin kasvua lähivuosina ja 2030-luvulle saakka. Merituulivoiman arvioidaan ajavan tuulivoiman tuotantokapasiteetin kasvua 2030-luvulla, kun isot merituulivoimapuistot tulevat osaksi Suomen tuotantokapasiteettia. Kokonaisuudessaan tuulivoimakapasiteetin arvioidaan nykyisen hankekehitysportfolion perusteella lisääntyvän noin 23 GW vuoteen 2040 mennessä. Kasvu vastaa yli kolminkertaista määrää vuoden 2023 loppuun mennessä asennettuun tuulivoimakapasiteettiin verrattuna. Lisäksi nykyisen hankekehityksen ja AFRYn tekemien 2030-luvun kasvuoletusten perusteella teollisen kokoluokan aurinkovoiman ennustetaan kasvavan yli 10 GW tasolle vuoteen 2040 mennessä.

¹⁷ AFRY Management Consulting Oy: Taustaselvitys suurjännitejohtojen sääntelyhankkeeseen – Raportti työ- ja elinkeinoministeriölle, 21. lokakuuta 2024.

Tuulivoimatuotannon keskittyessä erityisesti Pohjanmaan maakuntiin ja Etelä-Suomen fossiilisten voimalaitosten poistuessa käytöstä sähkön tuotanto keskittyy pohjoiseen, kun taas Etelä-Suomessa kulutus lisääntyy entisestään asutuskeskittymien sähköistäessä lämmöntuotantaan, liikenteen sähköistyessä ja kulutuksen muutenkin keskittyessä enenevässä määrin Tampereen seudun eteläpuolelle. Tämä lisää voimakkaasti pohjois-eteläsuuntaisten siirtoyhteyksien tarvetta ja aiheuttaa jo tälläkin hetkellä haasteita verkkokapasiteetin riittävydessä pääkaupunkiseudulle ja Etelä-Suomen kulutuskohteille.

Alueellisen tasapainon parantamiseksi kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj on julkaissut 14.6.2024 ehdotuksensa uudistuksista kantaverkkomaksujen rakenteeseen.¹⁸ Ehdotuksiin sisältyy liittymismaksu-uudistus, jonka tarkoituksena on kannustaa sähkön tuotantoa ja kulutusta sijoittumaan lähemmäs toisiaan. Liittymismaksun sijainti- ja tehoriippuvaista komponenttia on kuvattu seuraavasti:

”Fingrid ehdottaa liittymismaksujen rakenteen muutosta osittain syväksi malliksi. Nykyisen suoran liittymismaksun lisäksi liittyjälle kohdistuisi jatkossa uusi sijainti- ja tehopohjainen maksukomponentti, liittynnän tehomaksu, joka pohjautuu liittynnän aiheuttamiin keskimääräisiin verkon vahvistuskustannuksiin. Käytännössä uusi malli toimisi siten, että liittynnän tehomaksu kohdistuisi tuotantohankkeelle, joka liitetään tuotantopainotteisille alueille. Vastaavasti liittynnän tehomaksua maksaisi kulutushanke, joka liitetään kulutuspainotteiselle alueelle. Tasapainoisella alueella ei perittäisi liittynnän tehomaksua tuotanto- eikä kulutushankkeilta. Kulutuspainotteiselle alueelle liittyviltä sähkövarastoilta on suunniteltu perittävän liittynnän tehomaksu kulutustilan mitoitustehon mukaisesti.

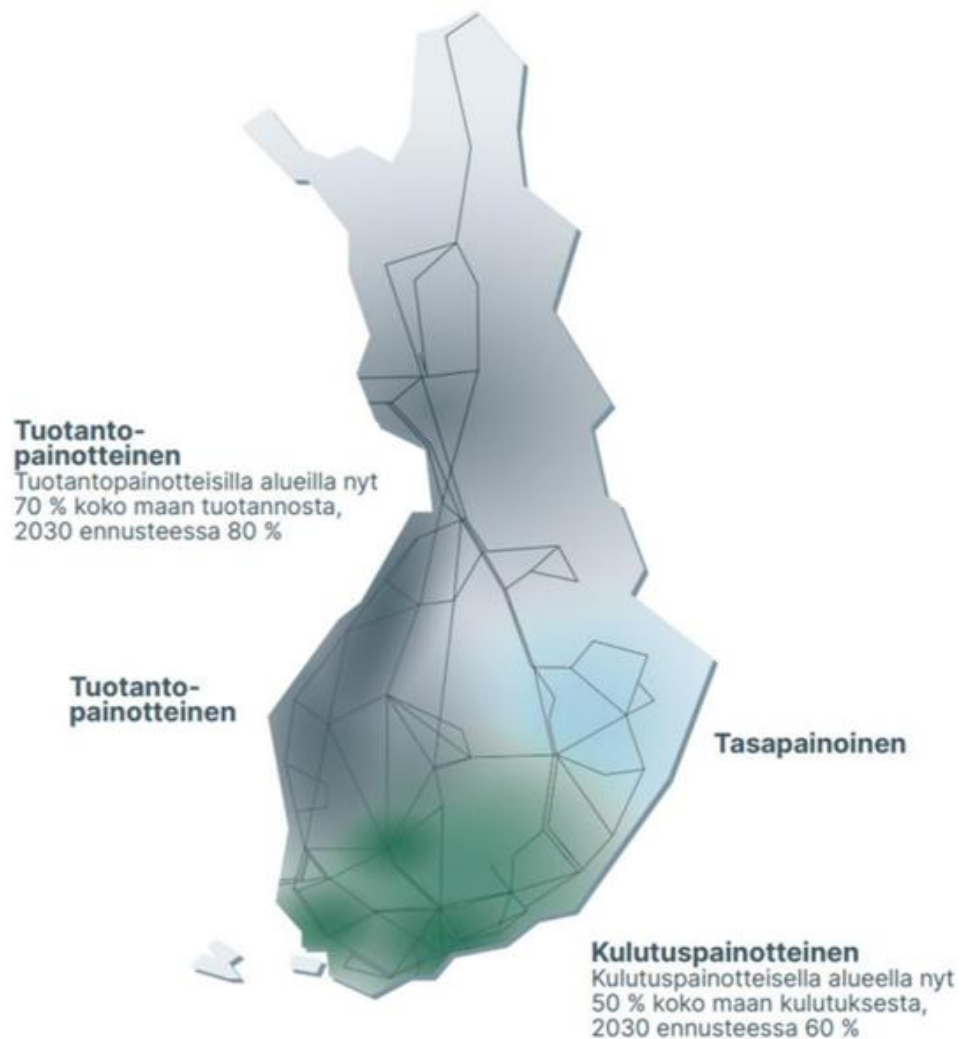
Alustavasti on suunniteltu, että liittynnän tehomaksu koskisi vain liittyntöjä, joiden mitoitusteho on vähintään 10 MW. Se koskisi kantaverkkoliittyntöjen lisäksi myös suurjännitteiseen

¹⁸ Fingrid Oyj: Muutosehdotuksia kantaverkkomaksujen rakenteeseen - Ratkaisuja verkon riittävyysaasteisiin, s. 13. Saatavilla: <https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/tiedotteet/ajankohtaista/muutosehdotuksia-kantaverkkomaksujen-rakenteeseen.pdf>.

jakeluverkkoon tehtäviä liityntöjä, eli jatkossa suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittyjälle kohdistuisi jakeluverkon liittymismaksun lisäksi kantaverkkoyhtiöltä liittynnän tehomaksu. Tämä on tarpeen siksi, että uudet liittynät aiheuttavat yhtä lailla siirtopainetta kantaverkkoon huolimatta siitä, liittyvätkö ne suoraan kantaverkkoon vai suurjännitteisen jakeluverkon kautta kantaverkkoon. Ei myöskään ole tarkoituksenmukaista synnyttää kannustetta liittää suuria tehoja jakeluverkkoon kantaverkon sijasta. Suora liittymismaksu perittäisiin jatkossakin vain suoraan kantaverkkoon liittyneiltä.”

Fingrid on tilannut ehdotuksestaan vaikutusarvion¹⁹, joka on valmistunut 12.12.2024. Selvityksen mukaan ehdotus edistäisi Suomen säilyttämistä yhtenä sähkökaupan tarjousalueena ja pienentäisi riskiä tarjousaluejakoon. Liittymismaksut kohdentuisivat myös paremmin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti uusille liittyjille ja vähentäisivät siten verkonvahvistuskustannusten kohdistamista verkossa jo olemille sähkökäyttäjille. Mallin voidaan nähdä kuitenkin eriarvoistavan alueellisesti ja lyhyellä aikavälillä heikentävän puhtaan siirtymän investointien toteutusta erityisesti nyt vallitsevassa heikossa taloustilanteessa.

¹⁹ <https://www.fingrid.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2024/vaikutusarvioselvitys-tukee-liittymismaksu-uudistuksen-kayttoonottoa/>

Kuva: Fingridin alustava näkemys liittymismaksu-uudistukseen sisältyvien tehomaksualueiden sijainnista. Lähde Fingrid Oyj: Muutosehdotuksia kantaverkkomaksujen rakenteeseen - Ratkaisuja verkon riittävyshaasteisiin.

Liittymisehtoja koskeva lainsäädäntö

Sähkömarkkina-asetuksen (EU) 2019/943 18 artiklan 1 kohdan mukaan verkonhaltijoiden verkkoon pääsystä perimien maksujen, mukaan lukien verkkoon liittämistä perittävät maksut, verkon käyttömaksut ja soveltuvin osin verkon vahvistamiseen liittyvät maksut, on oltava kustannuksia vastaavia

ja avoimia, niissä on otettava huomioon tarve turvata verkon käyttövarmuus ja joustavuus, niiden on vastattava todellisia kustannuksia, sikäli kuin nämä ovat verrattavissa tehokkaan ja rakenteeltaan vastaavan verkonhaltijan kustannuksiin, ja niitä on sovellettava syrjimättömästi. Maksut eivät saa sisältää asiaan liittymättömiä kustannuksia, joilla tuetaan niihin liittymättömiä toimintapoliittisia tavoitteita.

Sähkömarkkina-asetuksen 18 artiklan 3 kohdan mukaan tuottajiin tai loppuasiakkaisiin tai molempiin sovellettavien tariffien tason avulla on tarvittaessa annettava sijaintia koskevia signaaleja unionin tasolla ja otettava huomioon verkon häviöt ja aiheutunut siirtorajoitus sekä infrastruktuurin investointikustannukset.

Sähkömarkkinalain 20 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Sähkömarkkinalain 21 b §:n 2 momentin mukaan verkonhaltijan on osaltaan järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä ja energiavaraston haltija saa asianomaiset siirto- ja jakelusopimukset tekemällä ja niihin liittyvät maksut suorittamalla oikeuden käyttää liittymispisteestään käsin koko maan sähköverkkoa ulkomaanyhteyksiä lukuun ottamatta. Lain 24 §:n 3 mukaan verkkopalvelujen hinnoittelussa on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus sekä kustannukset ja hyödyt, jotka aiheutuvat voimalaitoksen liittamisestä verkkoon.

Sähkömarkkinalain 40 §:n mukaan kantaverkko on suunniteltava ja rakennettava, ja sitä on ylläpidettävä siten, että verkon siirtokapasiteetti on riittävä varmistamaan edellytykset järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastualueen säilyttämiseen yhtenäisenä sähkökaupan tarjousalueena.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n mukaan Energiaviraston tulee päätöksellään (*vahvistuspäätös*) vahvistaa verkonhaltijan ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan noudatettaviksi verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittamisestä perittävien maksujen määrittämiseksi ennen niiden käyttöönottamista.

Energiavirasto on vahvistanut käytössä olevat kantaverkonhaltijan menetelmät liittämistä perittävien maksujen määrittämiseksi päätöksellään 12.4.2016.²⁰ Fingrid ei ole vielä pyytänyt Energiavirastoa vahvistamaan liittymismaksu-uudistuksen mukaisia uusia menetelmiä liittämistä perittävien maksujen määrittämiseksi, joten ehdotuksen avoimuutta, tasapuolisuutta sekä syrjimättömyyttä ei ole vielä tutkittu viranomaisen toimesta.

Fingridin ehdotus koskisi vähintään 10 MW:n tuotanto- ja kulutusliittymiä sekä energiavarastoliittymiä, mutta ei jakeluverkonhaltijoiden verkot kantaverkkoon liittäviä sähköasemia. Fingridin ehdotuksen mukaan uudistus koskisi kantaverkkoliittyntöjen lisäksi myös suurjännitteiseen jakeluverkkoon tehtäviä liittyntöjä, eli jatkossa suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittyjälle kohdistuisi jakeluverkon liittymismaksun lisäksi kantaverkkoyhtiöltä liittynnän tehomaksu. EU:n sähkömarkkina-asetuksen 18 artiklan 3 kohta mahdollistaa suoraan sovellettavana oikeutena sijoittumissignaalien asettamisen Fingridin omiin kantaverkon liittymismaksuihin. Sen sijaan voimassa olevan kansallisen lainsäädännön perusteella kantaverkkoyhtiön ei näyttäisi olevan kuitenkaan mahdollista vyöryttää liittymismaksua muihin verkkoihin liittyneille verkonkäyttäjille (erityisesti SML 21 b §:n 2 mom.). Suurjännitteisen jakeluverkon haltijat laativat omat menetelmänsä liittämistä perittävien maksujen määrittämiseksi, ja Energiaviraston tulee vahvistaa myös nämä menetelmät ennen niiden käyttöönottoa valvontalain 10 §:n nojalla.

2 Työryhmän ehdotukset

Työryhmän ehdotus 1:

Työryhmä ehdottaa, että työ- ja elinkeinoministeriö tarkastelisi työryhmän omien ehdotusten lausuntokierroksen ja jatkovalmistelun yhteydessä Fingrid Oyj:n ehdotusta kantaverkon liittymismaksujen alueelliseen vaihteluun siten, että kulutuksen liittäminen verkkoon kulutuspainotteisella ja tuotannon liittäminen verkkoon tuotantopainotteisella kantaverkon alueella olisi kalliimpaa ja vastaavasti kulutuksen liittäminen verkkoon tuotantopainotteisella ja tuotannon liittäminen verkkoon kulutuspainotteisella kantaverkon alueella olisi edullisempaa. Edelleen Fingridin ehdotuksen mukaiset liittämismaksut

²⁰ Energiaviraston dnro 2553/433/2015. Saatavilla: [Päätös+kantaverkonhaltijan+menetelmistä+liittämistä+perittävien+maksujen+määrittämiseksi.pdf \(energiavirasto.fi\)](#)

olisivat neutraaleja niillä kantaverkon alueilla, joissa tuotanto ja kulutus olisivat tasapainossa. Työryhmä pitää tärkeänä jatkoselvittää toimenpiteitä, jotka voisivat mahdollisesti hillitä tarvetta uusien siirtoyhteyksien rakentamiseen.

Fingridin ehdotuksesta on valmistunut vaikutusarvio juuri ennen työryhmän työn valmistumista, joten työryhmä ei ole ehtinyt käsitellä ehdotusta. Kuitenkin jos Fingridin ehdotusta ei käsitellä työryhmän ehdotusten jatkovalmistelun yhteydessä, ehdotuksen toimeenpanon edellyttämien mahdollisten lainsäädäntömuutosten tekeminen tulee viivästyämään todennäköisesti seuraavalle vaalikaudelle.

Työryhmä ehdottaa, että työ- ja elinkeinoministeriö asettaa Fingridin ehdotuksen ja sitä koskevan vaikutusarvioinnin lausuntokierrokselle samanaikaisesti työryhmän oman ehdotuksen kanssa. Tällä menettelyllä on tarvittaessa mahdollista sisällyttää Fingridin ehdottamat muutokset lopulliseen hallituksen esitykseen, jos Fingridin ehdotukset arvioidaan jatkovalmistelussa tarkoituksenmukaisiksi toteuttaa.

Työryhmän ehdotus 2:

Lisäksi työryhmä ehdottaa, että työ- ja elinkeinoministeriö selvittäisi erikseen, ovatko kantaverkon liittymismaksujen mahdolliset sijoittumissignaalit riittävä keino kulutuksen ja tuotannon sijoittumisen ohjaamiseen kantaverkon kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaisille alueille Suomessa tuotantoon ja kulutukseen nähden vai tarvittaisiinko tämän sijaan tai rinnalle kulutuksen sijoittumista ohjaava viranomaislupamenettely erityisesti silmällä pitäen suuria liittymistehoja vaativia kulutuskohteita, jotka eivät ole sidottuja muilla perusteilla joihinkin tiettyihin sijaintipaikkoihin, kuitenkin myös hukkalämpöjen hyödyntämismahdollisuudet huomioon ottaen. Tällaisia liittymiä voisivat olla esimerkiksi datakeskukset ja stand-alone energiavarastot.

Tämänkin ehdotuksen tavoitteena olisi Suomen säilyttäminen yhtenä tarjousalueena ja sähköjärjestelmän kehittämistarpeiden ja –kustannusten hillitseminen.

16.12.2024

Energiaviraston eriävä mielipide suurjänniteverkkotyöryhmän ehdotuksiin

Työ- ja elinkeinoministeriö on 5.4.2024 asettanut työryhmän laatimaan ehdotuksen sähkömarkkinalain (588/2013) uudistamiseksi lisääntyvän sähköntuotannon ja kasvavien kulutuksen kuormien integroimiseksi kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon. Työryhmä on laatinut toimenpide-ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon. Työryhmä on toiminut hyvässä yhteistyössä ja arvioinut kattavasti erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja työryhmän toimeksiantoon sisältyvien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Energiavirasto toteaa, että työryhmän sähkömarkkinalain 20 §:ään ehdottama täsmennys, jonka mukaan liittymän teho ei saa ylittää sähköjärjestelmän suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta, vastaa ja selkeyttää nykysäätelyn mukaista oikeustilaa. Energiavirasto on työryhmän enemmistön kanssa samaa mieltä siitä, ettei sähköjärjestelmään tule liittää ylisuuria laitoksia, sanotun kuitenkin rajoittamatta verkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta.

Energiavirasto ei kuitenkaan voi yhtyä 20 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin kirjattuun kannanottoon, jonka mukaan sähköjärjestelmän suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta koskeva enimmäistehoraja annettaisiin viranomaisen etukäteisessä valvonnassa vahvistettavaksi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ehdotuksesta. Energiavirasto pitää jäljempänä esitetyin perustein sähkömarkkinasäätelyn tavoitteiden ja tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta perusteltuna tulkita voimassa olevaa lainsäädäntöä siten, että sähköjärjestelmän suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta koskevan enimmäistehorajan perusteita tarkastellaan ainoastaan jälkikäteisessä valvonnassa tapauskohtaisesti.

Kolmansien pääsy verkkoon on keskeisiä unionin energiamarkkinasäätelyn periaatteita. Sähkömarkkinadirektiivin (EU) 2019/944 artiklan 6(2) mukaan siirto- tai jakeluverkonhaltija voi evätä verkkoon pääsyn, jos verkon kapasiteetti ei ole riittävä. Epäämiselle on esitettävä asianmukaiset perustelut, jotka pohjautuvat puolueettomiin ja teknisesti ja taloudellisesti perusteltuihin kriteereihin, ottaen erityisesti huomioon 9 artiklan säännökset. Jäsenvaltioiden tai, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, kyseisten jäsenvaltioiden säätelyviranomaisten on varmistettava, että näitä kriteereitä sovelletaan johdonmukaisesti ja että verkon käyttäjä, jolta pääsy on evätty, voi turvautua vaihtoehtoiseen riitojenratkaisumenettelyyn. Säätelyviranomaisten on myös varmistettava, että verkkoon pääsyn epäämisen yhteydessä siirtoverkonhaltija tai jakeluverkonhaltija antaa tarvittaessa merkityksellisiä tietoja toimenpiteistä, joita verkon vahvistaminen edellyttäisi.

Energiavirasto katsoo, että mikäli verkonhaltija epää verkkoon pääsyn sähköjärjestelmän suurimman sallitun askelmaisen tehonmuutoksen perusteella, verkkoon pääsyä pyytäneellä osapuolella tulee joka tapauksessa olla sähkömarkkinadirektiivin mukaisesti oikeus saattaa perustelut arvioitavaksi Energiaviraston riitojenratkaisumenettelyssä. Ehdotuksen mukainen tehorajan ennakkollinen vahvistaminen perusteluissa esitetyin tavoin voisi perusteettomasti uhata rajoittaa verkkoon pääsyä pyytäneen toimijan oikeuksia saada asiansa ratkaistuksi, jos säätelyviranomaisen harkintavalta olisi säätelyn nojalla sidottu ennakolta vahvistettuun tehorajaan, ja tämä selvityksen perusteella sittemmin osoittautuisi selvästi perusteettomaksi. Samanaikaisesti perusteluiden kirjaus voisi rajoittaa riippumattoman

16.12.2024

kansallisen sääntelyviranomaisen harkintavaltaa riitojenratkaisuviranomaisena tavalla, jota ei voida pitää sääntelyn tavoitteiden näkökulmasta perusteltuna.

Energiavirasto pitää enimmäistehorajan etukäteistä vahvistamista epätarkoituksenmukaisena myös siksi, että Suomen sähköjärjestelmän mahdollistama suurin askelmainen tehonmuutos ei ole muuttumaton. Päinvastoin, käynnissä olevan energiamurroksen vuoksi sähköverkkoihin liitetään koko ajan enemmän kulutusta ja tuotantoa, mikä joka tapauksessa edellyttää verkonhaltijoilta merkittäviä verkon kehittämistoimenpiteitä ja vaikuttaa järjestelmän kokonaiskokoon. Muissa Pohjoismaissa tapahtuu samansuuntaista kehitystä. Näin ollen nykyhetkessä perusteltuna pidetty enimmäistehoraja ei merkitse sitä, ettei Suomen sähköjärjestelmään olisi mahdollista liittää tuota rajaa suurempia yksittäisiä liittyjiä koskaan tulevaisuudessa.

Tapauskohtaisella tarkastelulla voidaan varmistaa, että enimmäistehoraja on jokaisen tehorajaa suuremman liittyjän kohdalla perusteltu, eikä liian alhaiseksi määritetty tehoraja muodosta perusteetonta estettä verkkoon pääsylle. Toisaalta mikäli kantaverkkoon ei tulisi pitkään aikaan uusia tehorajan ylittäviä liittyjiä, kantaverkonhaltijan ja Energiaviraston resursseja ei tarpeettomasti kuluisi tehorajan säännölliseen uudelleenarviointiin.

Energiavirasto toteaa, että sähköjärjestelmän suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta ei ole teknisestä näkökulmasta mahdollista määrittää tarkkaan ja yksiselitteisesti. Enimmäistehoraja ja käyttövarmuus ylipäänsä ovat luonteeltaan järjestelmän tilan perusteella mukautuvia teknisiä määreitä, joiden soveltaminen käytännössä vaatii selvittämistä ja tulkintaa. Järjestelmän tosiasiallinen tekninen maksimitehoraja vaihtelee verkon käyttötilanteen mukaan.

Koska tehorajaa ei ole mahdollista määrittää todellisessa tilanteessa testaamalla, se perustuu joka tapauksessa tietyn parametrein suoritettuun simulointiin. Käyttövarmuuden näkökulmasta on perusteltua, että enimmäistehorajan määrittelyssä sovelletaan tiettyä, tarkkaan perusteltua varmuusmarginaalia. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että enimmäistehorajan tarkka etukäteinen määrittäminen edellyttää varmuusmarginaalin tason osalta tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja intressipunnintaa tulevaisuus myös huomioiden, jottei se muodostu verkonhaltijan toteuttamien kehittämistoimien pysyväksi esteeksi.

Energiavirasto huomauttaa, että enimmäistehorajan etukäteinen vahvistaminen muistuttaakin harkintaperusteiltaan ja vaikutuksiltaan oikeussäännön antamista. Enimmäistehorajalla on keskeinen vaikutus Suomen sähköjärjestelmän kehittymiseen ja asiaa ei voida pitää asialliselta merkitykseltään vähäisenä ja siksi esitetyn kaltaiseen kirjaukseen tulisi suhtautua harkiten ja sen vaikutukset Suomen sähköjärjestelmän kehitykselle tiedostaen.

Yli-insinööri

Joni Kilponen